

P. S. Madayana mona

హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము

అక్ష

శంకరకవిచితము

ప్రకాశకుడు.

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య,

బుక్సెల్లరు, రాజమండ్రి.

పూర్వక పులపద్యకావ్యములు

— 4 —

సారంగధర	ఁ॥ వేం	1—0—0
విజయవిలాసం	,,	0-12—0
వైజయంతీవిలాసము	సా॥ త	0-12—0
శశాంకవిజయం	శే॥ వేం	1—0—0
బిల్వణీయం	చి॥ సిం	0—8—0
శివానందలహరి	టీకాతోసహ	0—
కాలహస్తీశ్వరశతకం	డిటో	0—8—
సుమతీశతకం	డిటో	0—3—0
రుక్మిణీకళ్యాణం	టో	0—8—0
గజేంద్రమోక్షం	డిటో	0—8—0
మొల్లరామాయణం	ఆ॥ మొ	0-12—0
ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము	పిం॥ సూ	1—0—0
కళాపూర్ణోదయం		1—0—0

కొండపల్లి వీర వెంకయ్య, బుక్కెల్లూరు, రాజమండ్రి.

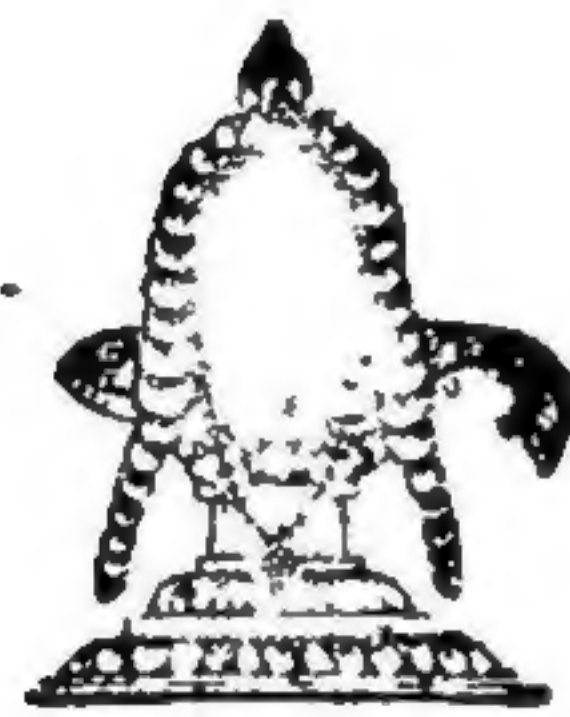
శ్రీ రస్తు.

శుశ్చంద్రోపాఖ్యానము

శంకరకవిప్రణీతము

శుశ్చంద్రోపాఖ్యానము
శంకరకవిప్రణీతము

పబ్లిషరు:

కొండపల్లివీరవెంకయ్య

బుక్సెల్లరు, రాజమండ్రి.

దేశీయ విద్యాలయ ముద్రాణాలయమున ముద్రింపబడినది.

రాజమహేంద్రవరము.

1927

వెల 1 0 0

శ్రీ రస్తు.

హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము

వీరిక.

శ్రీ వాణీవరవాసవాదివిబుధశ్రేణీశిరోరత్నో

భావిభ్రాజితపాదపంకజః ధుమాభామామనూభర్త కా

శీవిశ్వేశ్వరుః డిందుశేఖరుఁడు రక్షించు న్మహాపార వి

ద్యావర్ధిష్ణుని బాచయప్రభుని యెల్లామాత్యమాడామణిన్.

1

చ. జలనిధికన్య కొమ్మెఱుఁగు సంతతకాన్తుభవైజయంతికా

విలసితకాంతి వాసవునివిల్లు కృపారసధార వృష్టి గా

నెలమి వహించుచుం బొదలుకృష్ణపయోదము పోడిసేయు శ

తృలితవిఘాతు లిం పెసఁగ బాచయయెల్లనిక్తి సస్యమున్.

2

శా. నీరేజప్రభవుండు వాక్పతి జగన్నిర్మాణవత్సుండు జం

భారాతి ప్రముఖామరాచుఁడు వేగార్థప్రబోధక్రియా

పానీణుండు విరించి దానజితదేవత్కారుఁడు డైనయా

దూరెల్లక్షీతిపాలమంత్రిని జిరాయుష్మంతునిం జేయుతన్.

ఉ. అల్లదె మాతులుంగఫల మంచు నవోదయభానుమండలం

బల్లనఁ జూపుచుం బృథులహస్తము సం గబళింపఁ గోరువా

గ్వల్లభముఖ్యదేవగణవంద్యపదాబ్జుఁడు కుంజరాననుం.

దెల్లనదుంత్రి శేఖరున కీప్సితసిద్ధికరుండు గావుతన్.

4

మ. కగపద్మంబులఁ బుస్తకంబు శుకముం గంజాతము న్వీణయుం

గర మొప్పం బ్రమదంబుతో నుపవిషద్ధంతాపథశ్రేణి హు

సరథం బెక్కి చరించుచంద్రముఖి భాషాదేవి సర్వజ్ఞఁ జే

యు రతీశప్రతిమానరూపనిధి నీడూరెల్లనామాత్యునిన్.

5

ఉ. నల్లనివేల్పుజోటి రహినాథుని కూరిమితల్లి యామినీ

వల్లభుతోడఁబుట్టువు శివాచతురాస్యవధూవయస్య యు

త్ఫుల్లసరోజహర్మ్యములఁ బొల్పెనఁగ నివహరించులక్ష్మి మా
యెల్లనతుంత్రీశేఖరునియింట వసించు మనూహరాకృతిన్.

ఉ. చేటిక లేవఁదూటికి శచీముఖగర్వనుపర్వభామినీ

కోటులు సద్మ వేకుటిలమంతల క్షేపరుమేను పుష్ప మే

పాటలగంధికిం జికుయభారముపై నుదురాట్కిశోర మా

జోటి భవాని చాలఁ గృపఁజూచును బాచయయెల్లధీమణిన్.

7

తే. అర్క హిమ భామ భౌమ సౌమ్య గురు శుక్ర తోయజాప్త జరాహు కేతుగ్రహంబు

లెలమి నేకాదశస్థానఫలము లిత్తు రెపుడు నీడూరియెల్లమంత్రీశ్వరునకు.

8

వ. అని యిష్టదేవతాప్రార్థనాపూర్వకంబుగాఁ గృతీశ్వరున కాశీర్వచనంబులొసంగి.

9

దే, సరవి దీపింప వామ్నాయసరణిఁ దటిసి, పాబునీరును బోలె నేర్పటిచినట్టి

యనఘతరమూర్తి గీర్వాణ వనచక్రిష్టు, బాదరాయణహంసంబుఁ బ్రస్తుతింతు.

10

కా. తారానాథమరీచికాచయ యక్ష్మతోద్యన్నాత్మరంగత్వయః

పారావారవినిర్మలాత్మపటలీపర్యాయవాజ్ఞీర్మిత

శ్రీరామాయణకావ్యసృష్టికవితాసిద్ధాంతశుద్ధాంత వి

ద్యారాశి న్నమ వామలూరుభవుఁ జేతఃప్రీతి వర్ణించెదన్.

క. ధీరుల బాణమయూరుల, భారవులె వెలయుమాఘ భారవుల నుధా

ధానాపాణింధమకవి, తారచనావానుఁ కాలివానుఁ దలంతున్,

12

పెంజుల పిత్రయనిర్మిత, సమధికరసత్ప్రబంధసాహిత్యకథా

సుమనస్తటినీకల్లో, లములం గీడింతు నిష్కళంకప్రతిభన్.

13

ఉ. పై కొనుకాంక్షచేఁ దగిలి పల్మలు భీకరలోభిశహవ

శ్రీకములందుఁ బాయనియమేయమదోద్ధతమష్కలీంద్రుడ

ర్వీకరరాజికి నివిధవిశ్రుతకావ్యకథావిశేషదీ

క్షాకుశలార్యతంత్రములు గారుడమంత్రీము శుండు నారయన్,

14

చ. వడియును బ్రాసము న్వేదకువాఁడు వ్రబంధము పూని యేమి చె

ప్పెడి నగుఁబాటగు న్నకవిబృందముముందట మాటలాడువెం

బడి నవి తమ్ముఁ దామె సులభస్థితితో నుచితస్థలంబులన్

బడిబడి వచ్చి నిల్చి బహుభంగులఁ ద్రోవలఁ జూపకుండినన్.

15

వ. అని సకలసుకవిజనమస్కారంబును గుకవినికరతిగ స్కారంబును గావించి యేకొక్క

నవీనప్రబంధం బనుసంధింపం బూనుసమయంబున.

నీ. తనయశోమహిమ గఁధ్యభామాహస్త, వల్లసంగితవర్ణనంబు

తనవదాన్యత యర్థిజనమనూగధవాన, పావణగీర్వాణపాదపంబు

- తనవిలాసంబు దంతావళిగామినీ, దృక్పక్షకోరకనిశాన్తిమనీచి
తనభుజావిక్రము బనతారమర్మంతి, దంతశూకాచ్యుతిస్యందనంబు
- గీ. గాఁగ, వెలసినచంద్రశేఖరపదార, విదేదనేవాకశాలబిభిషకాలి
మాన్యుఁ డీడూరయెల్లయామాత్యమాలి, యుల్ల మానందమునుబొంద నొక్కినాడు.
- సీ. అలయుగంధరుసాటి యగునీతికార్యక్రి, యాధుగంధరు లైవయాప్తసచివు
లంపరాశరసూతిఁ దలపించువేదశా, స్త్రీర్థవిద్యాధురీణార్యవితతు
లలబాణు నొరయుకావ్యక్రియావైఖరీ, సారస్యనిధు లైవసత్కవీంద్రు
లలపు ందరసూతిఁ గెలువంగ నూహించు, విక్రమక్రిమధుర్యవీరభటులు
- గీ. అప్పన్ద్రీలఁ బోలెడుబుముఖులు, కలెతసంగీతిధారేయగాయకులును
మహిమఁ గెలువంగ నిజసభామందిరాంతి, రమునఁ బేరొలగం బుండి ప్రమదలీల.
- మ. ననుఁ గౌండియమునీంద్రగోత్రిజ సుధాధస్సిఁ ధుకిల్లాలతు
ల్యఁకాఘాటవచోధురంధరుని దేవామాత్యసస్పృశుఁ బా
వనచాన్ద్రు శశాకమాళిపదనేవాబ్జసాహిత్యస
ద్ధునిఁ బంధువిధేయు శి కరకవి ద్వాక్షిణ్యపుణ్యాధిపన్.
- తే. మమతి రావించి యర్హాసనమును నునిచి, తత్పఱిత విజగంధాక్షతంబు లాది
గాఁగఁ కర్పూరతాంబూలకనకమూష, తాంబూలులు దనియ నందంద యొసఁగి.
- తే. సప్తసంతానములలో యశస్కంబు, కృతయై కాపుర నీవొనరించునట్టి
నిరుపమానహరిశ్చంద్రశృపచరిత్ర, ముక్తితము నేయు నాపేర ననఘచరిత.
- వ. అనుటయు నట్ల కాక యని యంగీకరించి, సరససంగీతసాహిత్యవిద్యావిశ్వాదగోష్ఠి
విహారుండును, పసుంధరాభారభరణదక్షదక్షిణభుజాచక్షుశ్చవోధ్యక్షుండును, న
వ్యాతిరచతురశౌర్యహృక్షుండును, మత్తమరాశిగామినీనిశాలనయనచకోరనయన
సంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రుండును, భోగదేవేష్ట్రీండును, గపటశివుమర్మంతిజనాఖర్వ
గర్వప్రకటనలిశాయమానకౌత్సేయకుండును, పనీపకమనూరధార్థదాయకుండును,
శంభునేవావిశేషలబ్ధవిజృంభమాణశాశ్వతైశ్వర్యుండును, శాండిల్యమునిచక్రవర్తి
గోత్రప్రవర్ధనక్రియాధుర్యుండునునగునీడూరెల్లయామాత్యువంశావతారంబభివర్ణించెద
- శా. కల్యాణాత్మకమూర్తి జృంభితతపోగాంభీర్యధుర్యాత్ము సా
కల్యాణ్నాయకహాస్యవేది బుధలోకస్తుశ్శు నంభోజగూ
తుల్యప్రాభవశాలిఁ బంకరుహబంధుస్వచ్ఛతేజస్వి శాం
డిల్యు న్సంయమిచక్రవర్తిఁ దగు వర్ణింపంగ నశాంతమున్.
- తే. ఆమునీశ్వరువంశదుగ్ధాంబునిధికే, బూర్ణనీహారకిరణుఁ డై వర్ణనీయ
మహిమ విలసిల్లె లింగ నామాత్యవర్యుఁ, దనఘమతి బల్లికురువపురాంకుఁడగుచు. 24

క. ధర లింగమంత్రితనయులు; సగుణులు పెగడనయు గౌరవసచివుడును గుణా
భరణుం డమరయ్యయు ను, స్థిరకీర్తుల వెలసి రర్థించితామణులై.

చ. పెగడనమంత్ర బంధుజనబృందము పేర్కొన నుండికాసనుం
డగుమతికాలి వీరసచివాగ్రణిపుత్రికఁ దిప్పమాందికం
డగుమహిమ స్వీవాహ మయి ధన్యచరితులఁ గాంచె బుశులన్
జగదభివర్ణనీయుల వికాలయశోవిభవాభిరాములన్.

26

సీ. న్వర్ణదీలహరికాసుదోహవిమలయశస్కర శ్రీకాలిభాస్కరయ్య
థాగాధరామశ్మారుహాబ్జారాతి, వితరణగుణహారివీరశౌరి
చేతోభవారాతిసేవాధురీణుండు, భూతలాధిపమంత్ర పోతవిభుండు
సంగీతసాహిత్యచతురవిద్యాకళా, లీలాప్రగల్భుండు లింగరాజు

గీ, పెద్ద లౌ ననఁ చనరిన పెద్దవిభుండు, మహిమ వెలసిరి రాజన్యమాచ్యు లగుచుఁ
గల్పతరుపంచకమురీతిఁ గవిజనార్థి, యూధముల కిచ్చుఫలముల నొసఁగిజాలి. 27

వ. వారిలోన.

సీ. యాచకదారిద్ర్యహరణకారిణగుణ, శ్రేణి యెవ్వానిఁకాణ్డనలు
కాతోదరీజనచేతోముదాపాది, పల్లితస్ఫూర్తి యెవ్వానిమూర్తి
కపటకాత్రవమంగ్రిగర్విపాహారాసి, బాడబ. జెవ్వానిబాహుబలము
దగ్ధ. ఎంతకాంతప్రహాసిప్రభా, విలసనం జెవ్వానివిమలయశము

గీ, దందశూకాధినాథమందాక్షదాయి, నూఢి నెవ్వానిచాటువాక్పృథశయ్య
యతఁడు పెంపొందు లోకవిఖ్యాతి బల్లి, పురుషపెద్దన యనుమంత్రకుంజరుండు. 29

ఉ. అద్దివిజాధినాయకునియంతటివాఁ డురువైభవంబునన్

గద్దటివైరులం దృణముగాఁగఁ గనుంగొను శౌర్యరేఖ నే
ప్రాద్దురు బాధవార్థిజనపోషణమేమఱుఁ డెట్టిధన్యుడో
పెద్దన తద్దయుం బ్రబలె వివ్వదనీవకనీపకస్తుతిన్.

30

తే. ప్రాజ్ఞుడై కీర్తి గనినట్టిపట్టమెట్ట, పోతనార్యునిపుత్రి సంభోజనేత్ర
బరణయం బయ్యెఁ జిక్కమాంబావధూటి, నింపుసాంపాంద బద్ధమంత్రీశ్వరుడు.

చ. వినుతచరిత్ర చిక్కిమకుఁ బెద్దనమంత్రీకిఁ బ్రాభవాధికున్
తనయులు సంధిపిఁచిరి ముదంబున బాచయదండనాథుండున్
మనసిజవాసవాత్మజసమానవిలాసుండు పెగ్గడయ్యయున్
వినుతివివేకభూషణుండు వీరసీయుం యితరులెంతయున్.

32

వ. అం దగ్గజుండు.

33

సీ. కాలజనస్వాంతసంతోషకరూప, హాసితలతాలబాణాశుండు

సుకవిపందోహసంస్తూయమానాశ్చాంత, విశ్రాంతికియావిబుధకాభి
నిఖిలకద్యకశానిరవద్యవైఖరీ, లీలావివేకనాళికనూతి
భర్తాటిరత్రిమార్గగానర్తకో, ర్మిచ్చటాసన్నిధి స్వచ్ఛక్తి
గీ. బంధుజాతపయోజాతభాస్కయండు, భూరిగాంభీర్యవిరయవిరూపణుండు
ప్రబలె వాణీశవంశవారాశితుహిన, ధామః డీమాదిబాచప్రధానమాలి.

34

ఉ. గూచకలాశరక్షణసమంచితభూరిదయాగుణక్రియా

భేదరు వంశపావను మృగీనయనాజనపంచబాణు వి
ద్యాచతురాస్య నీశ్వరపదారుహాద్వయచంచరీకముం
బాచయమంత్రిపుంగవుని బ్రస్తుతిః శేయుదు రార్యులెప్పుడున్.

35

క. ప్రేగడవమంత్రియశోరుచి, నగుఁ దుహినాచలముఁ బక్షినాయకకులమున్
నశ్శిద్ధతావళమును, గగనధునీజలముఁ జంద్రశాంతోపలమున్.

36

చ. మకిరపతాకు నాకృతి హిమమృతి నిర్మలగాంతి విష్ణునా
యకుని విభూతిఁ బాడుతనయాగ్రణి ధర్మగుణప్రశస్తి హ
టకగిర ధర్మవృత్తిఁ గపటప్రశంసకుతమోనినేంద్రు బ
ల్లిమరువపెద్దమంత్రునును లీల నుతించెద వీరనార్యునిన్.

37

వ. వీరిలోన.

చ. అనఘుఁడు మల్లెపూడికొమ ధపుసూరిమిపుత్తి నవ్రచం
దన కెనయైవపద్మనయనం బెదలింగమ బెండెకట్లశా
సనుఁ డగుపర్వతయ్యనుతఁ జంద్రముఖం బినలింగమాంబ నిం

పెనయ వివాహ మయ్యె విభవేంద్రుఁడు బాచయమంత్రి యున్నతిన్.

39

నీ. అవనీసురశ్రేణి కమృతాన్న మె సగడి, మెలతల కీయింతి మేలుబంతి
ధవునియానతి యొక్కలవము లంఘింతుని, సకీయల కీభామ జన్మనీమ
పరమపాతివ్రత్యగరిమంబు పొందెడు, తాటంకవతుల కీశోటి మేటి
ధమ్యులఁ బుత్తరత్నములఁ గాంచినవధూ, తతుల కీకాంతామతెల్లి తల్లి

గీ. పుణ్యములప్రోవు గాంభీర్యమునకు నెలవు, మహితసౌభాగ్యగుణములమందిరంబు
వినుతలానన్యాలక్ష్మీకి నునికి యనగ, లీల విలసిల్లె బాచయలింగమాంబ.

40

చ. పతి తనపాలిదైవ మని భావనసేయుపురంధ్ర బంధుసం
తకులకు సంతతంబును సుధాకుఘరాన్నము లన్నపూర్ణయా
కృత బరతస్థిగా నొసగు నిం పెసగం బినలింగమాంబ కీ
క్షితి బ్రతి సేయ లేరు సానీరుహలోచన లెన్నిచూచినన్.

41

నీ. అనఘవర్తనుడు బాచయమంత్రివర్యుఁడు, హంజాక్షి పెదలింగమాంబవలన

నిష్ఠతేనోనిధీ నెల్లయూమాశ్శుని, హేమాద్రిసమధీరు సోమశుమని
 చినలింగమాంబికావనరుహననయందు, రసికశేఖరు బెదరామవిభుని
 చినరామధీమణి బ్రియవచోవైఖరి, బ్రితిభాసమగుని బర్వతయ్య
 గీ. గనియె వారలు వంశమాకడవాటి, కాశసంతులు హరిదంతకరిటిదంత
 గాంతినివహనుకారినితాంతకీర్తి, రుచివిభూషణు లర్థార్థఖచరపతులు.

42

ఉ. రామభుజాబలాధ్యుని బురందరవైభవధుర్యు బాంధవా
 రామవసంతమూర్తి నమరదుమపుష్పగళ న్మరందభా
 రామధురోక్తివైభవధురందరు నెన్నెద వీరమంత్రీ శ్రీ
 రామనదండనాయకుని రాజసభాభవనాంతరంబునన్.

43

య. ఈడూరీకృతసాధురీతికలనాహృద్వానవద్యంబు లీ
 యీడూ రెల్లనమంత్రీశేఖరవచోహేవాకము ల్లాండవ
 క్రిడాకాతుకజృంభమాణఫణిరాక్షయూరకోటిరగం
 గాడోలాయితనిర్మలాస్మిపటలీ గాఢధ్వనిప్రాధికిన్.

44

సీ. గాంగేయవిస్ఫూర్తి గాంగేయవిస్ఫూర్తి, నమర దేహప్రభావిమతమతుల
 బంచాననాకృతి బంచాననాకృతి, బొలు పొందె శౌర్యవిరూతులందు
 నాగేంద్రవైఖరి నాగేంద్రవైఖరి, విలసిల్లె బలవచోవిభవములను
 హరిజృంభణంబున హరిజృంభణంబున, బొదలె లక్ష్మీయోగభోగమహిమ
 గీ. నతడు కరహాట లాట కర్ణాట యవన, కుంత లామత నృపసహధ్యంతరాళ
 చుకవిగాయకలోకసంస్తుత్యకీర్తి, నిత్యు డీడూలసోమనామాత్యమాలి.

45

మ. పెదరామయ్యు బాచమంత్రీనుతు గాంభీర్యాంబుధిం గామినీ
 మదనుం బేర్కొన వచ్చు రాజసభల న్మందాకీనీచంపన
 త్రిదశక్తూరుహతారహారనిభకీర్తిస్ఫూర్తి సంపూర్ణస
 ర్వదిశాభాగుని మేరుశైలధృతి గీర్వాణాధిపప్రాభవున్.

46

క. వనరాశిఘనగభీరుని, చినరామనమంత్రీవర్యు బేర్కొనగ దగుం
 దనరారు బేడ్క యాచక, జనరాధాతనయు బాచసచినాత్మజునిన్.

47

క. పర్వతమంత్రీని హిమవ, త్వర్వతఘనధైర్యధుర్యు భామాజనదృ
 క్పర్వతనూసౌందర్యును, పర్వతరుత్యాగశీలు బ్రిణుతి, యువర్తున్.

48

జ్జిజుడు లోకా, నందకరుం డొప్పు నింద్రనిందనధనరా
 దనలక్ష్మీనందన, సౌందర్యస్ఫూర్తి యెల్లసచివుడు ధాత్రీన్.

49

స. లర్యానుకూలకృత్యంబు శంభునియందు, దనయందు గలుగంగ దనరినాడు
 భూరినుదర్శనాస్ఫూర్తి కృష్ణునియందు, దనయందు గలుగంగ దనరినాడు

చతురాననప్రాప్తి జలజాసమనియందు, దనయందు గలుగంగఁ దనరినాండు
ప్రబలభోగోన్నతి ఫణివల్లభునియందు, దనయందు గలుగంగఁ దనరినాండు
గీ. మతి వితక్కింపఁ గేవలమంత్రమాశ్రయి, దే ధనంజయబాహుశౌర్యాధికుండు
సత్యవర్తనుఁ డీడూరికాగయిండు, హితవచోహరి బాచయయెల్లకౌరి.

50

వ. అమ్మంత్రనిధానంబునను నిజస్థానంబు,

51

మ. అరివింహాసనవాసవాద్యమహలోకాధ్యక్షిగోకటపతి

శ్వరకారుణ్యపదాభిక్షితము భాస్వద్దీప్తిమమ్భానుగో

త్కరినిత్యశ్రుతిపాఠనిస్సవ ముదాత్మశ్రీ నజస్రంబు ని

ద్ధరణిం బేర్కొన నొప్పుఁ గావొక్కలను గోదావర్యుపాంతంబునన్.

52

సీ. ప్రావేయశైలేంద్రపహుశృంగసంతతి స్ఫటికోపలప్రభాపటలములకుఁ

జందోదయాశుభస తోషితామృతం, భోనిధానతరింగ ఫేవములకు

వాసంతసమయగీర్వాణసర్వంసహ, జాతశాఖాసుమవ్రాతములకు

వారిజాసఃవక్షోజపాటీక, జుబాలచర్చాయచర్చకలకు

గీ. విందు లీడూయెల్లపుష్పీకృత్య, దండనాథయశఃకాంతిమండలములు

విక్సగోజాతలోచనాచిర్లుకర్ణ, కోణముక్తాఫలభ్రాజికుండలములు

శా. వేదార్థప్రతిపాదనప్రకటచిద్వివ్యాధురీణు డు సా

క్షాతరేఛ్దుకళావతంసుఁడు సమగ్రప్రాభవాశ్శ్యుడు నై

కేదారేశగురుండు సత్కృపఁ గటాక్షిపూగ వర్జిల్లు ని

త్యోదారప్రతిభాగుణాభరణుఁ డీడూరెల్లనార్యుం డిలన్.

64.

శా. చూడం దవ్యనుభాశుబిఃబవదనాస్తోమ. బు దా నెట్టిచో

నాడం జాలఁ దసత్యవాక్యములు గర్వాయత్తుల స్మృతులం

గూడం డెన్నఁడుఁ బూర్ణచంద్ర సుమనఃకోదండరూపాధికుం

డీడూరెల్లనమంత్ర బోల గలరే యెవ్వారు నిద్దామణిన్.

55

చ. సరసజనాగ్రగణదుకు వత్యవచోరచనాధురీణతా

భరణుడు నైసయట్టిఘను బాచయయెల్లనికీర్తి కామినీ

కరతిలమల్లికావ్రసవకందుక మంబురుహాభిగూతి త

త్పరిమళలోలపట్పురణపంక్తియె లాఁచన మెన్నిచూచినన్.

56

గీ. సగససారసదినరాజు సత్తిరాజు, లింగమామాత్యపుత్రి నాళికనేత్ర

రూపగుణశీల నుతిభవానీపురంద్ర, నెలమి వరియించె నీడూరియెల్లమంత్ర.

57

సీ. పామపాతివ్రత్యగిరమ నరుంధతీ, సపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రవదన

సదిమలసత్యభాషావిశేషంబుల, రాజీవగృహరాశయాన

యపరిమితం యైనయట్టితాలిమికల్మి, హస్తీసరోజాతపత్రనేత్ర
శాశ్వతైశ్వర్యవిస్తారవిస్ఫుర్తుల, నమృతపాథోరాశియాదుబిడ్డ
గీ. బాంధవాశ్రిత భూసురప్రకరసంత, తాన్నవిశ్రాణవంబున నన్నపూర్ణ
యనగ నీమూరియెల్లనార్యునిపుగంధి, జనుతిగాంచె భవాని పావనచరిత్ర.

58

శ. భావజమాపవిభ్రమవిభాసితు డెల్లనమంత్రికి న్భవా
నీవరవర్ణనీమణికి నిర్మలక్షీర్తులు గల్గి రాత్మజాల్
కోవిదవర్ణనీయు లతికోమలమూర్తులు బంధుభావసం
భావనదక్షు లెంతయును బోజనయుం గజకంఠమంత్రియున్.

59

ష ష్ట్యం త ము లు.

క. ఈదృగ్విధమహిమాయతి, కానిత్యాప్యభేచరాదిత్యునీ
సాదృశ్యవితరణ శ్రీ, మోదితవిబుధేంద్రతతికి ముఖ్యస్థితికిన్.

60

క. ఆరాధితశతభువకుసు, సారబలాన్వితఘనభుజాస్తంభువకున్
దూరీకృతదంభువకు ద, గూగచనాబుధురక్షణాంభువకున్.

61

క. సతితాన్నదానసంర, క్షీతినానాధరిణిలోకగీర్వాణునకున్
జతునివచోరచనాతి, ప్రతిభాసుకవిశ్వతత్త్వపారీణునకున్.

62

క. గురుచరణయుగళసేవా, గురుతార్పిర్యునకు మంత్రిమలవర్యునకున్
గురుతరమతికి న్నాదీ, గురుసన్నిభభృతికి విమతకోవిదతతికిన్.

63

క. మానిజనవంద్యగౌరీ, జానిపదాభోజయుగళసదమలసతత
ధ్యానవిలీనస్వచ్ఛమ, మోనాశీకునకు సతతమతలాకునకున్.

64

క. పాతీరహీరహిమకర, కోటిరతుమరహాగగోక్షీరమరు
ద్భోటకహాటకగర్భవ, ధూటీసమవిమలక్షీర్తిఘగోన్నతికిన్.

65

క. నిరుపమనృపకార్యధురం, ధరునకు శాండిల్యగోత్రునకు బాచమహీ
వరమంత్రితనూభవునకు, హరిహాయవిభవునకు నెల్లనామాయునకున్.

66

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నాయోనర్పం గజంగిన హరిశ్చంద్రచరిత్రం బను
కుహప్రబంధంబునకు గథాకర్తృమం బెట్టిదనిన,

శ్రీ రస్తు
హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము

ప్రథమాశ్వాసము.

—•••••

కథాప్రారంభము.

—•••••

శ్రీ తరుణీమనూహరవిరించిసమానమహాతపోధన
వ్రాతనివాసయోగ్య మమగద్రుమగుల్యసమస్త పుణ్యభూ
జాతలతానికేతనవసత్పిక ముఖ్యశకుంత మెంతయున్
ద్వైతవనంబు పొల్చు వసుధారమణీహరినీలభూషయై.

1

చ. మతనవిగోధి దాపసమాజము పూజ యొనర్చుచోడ వ
ట్పదములు బుష్పగుచ్ఛములపై భ్రమరింపవు చంద్రశేఖరుక్
ముదమున మజ్జనంబు మునిముఖ్యులు సేయక మున్న హంసము
ల్లదియగఁ బోవు తామరకొలంకుల కవ్వినాంతరంబులన్.

2

నీ. వికసితకుముదారివింద పొగఁధిక, విచ్ఛరద్వాసనావిలసితంబు
చంచరీకురాళచక్రివ-కక్రించ, బకసంచ రూరావభాసురంబు
తీరదుమనుమగుచ్ఛవారినిర్యన్తుక, రందసమేతంబురాజితంబు
మత్స్యకచ్ఛపమహామకరాదిజలజంతు, సంతానసంచారసలలితంబు

గీ. సతత కేలీవనాసక్త సంయమిండ్ర, బాలికాకుచకాశ్మీరపాకనురభి
రంగదుల్లాలకల్లాలసంగతంబు, రుచిరమై పొల్చు నొక్కసగోవరంబు.

3

తే. ఆసగోవరతటమున నమరవిటపి, కగణి నుడివోనిపల్లవోత్కరలతాంత
చయశలాటుఫలాశులఁ జాలి విట్టి, వీగునొక్కరసాలపుక్కియహంబు.

4

శా. అమాకందముకింద ధర్మజాడఁ దాన్యావాససంకీలుఁ డై
భీమామర్మిజసోదరు ల్నలువురు బ్రేమ బుతోఁ గొల్వఁగా
భామారత్నము చేరి ద్రోపది మహాభక్తి చ్ఛజింపంగ నా
నామానీంద్రుక థాప్రసంగముల నానందంబుతో నుండఁగన్.

5

వ. అసమయంబున.

కా. గంధూషీకృత వేదశాస్త్రనిఖిలగ్రంథార్థసారము మా

ర్కండానూనతనప్రభాంచితుడు సుత్రామాదిగ్రంథాని

వ్యం దంహాకరిసింహపాతము ఋషివ్యాసాదిగ్రంథము మా

ర్కండేయుండు ద్వితీయబాలశశిరేఖా శేఖరుం యములన్.

1

సీ. భసితత్త్రిపుండ్రాంకఫాలభాగముతోడ, రుద్రాక్షమాలికాయులతోడ

బల్లవారుణజటాపటలభారముతోడ, నవ్యపలాశదండంబుతోడ

సుత్రమవ్యాసాజినోత్తరీయముతోడ, రవణీయదర్భాపసురంబుతోడ

సతనిర్మలస్ఫటికాక్షసూత్రముతోడ, ధవళయజ్ఞోపవీతములతోడ,

గీ. బుణ్యాకల్మలవశ్యంబుపూర్ణపునక, మండలువుతోడ వినయసంపదలు పొదల

గదినీ భజియించువరిశిష్యగణముతోడ, గంధు నేతంజె బాండ్లవాగ్రిజునికడకు

సీ. అరుగుదెంచుటయు దా నల్లంత దవ్వల, బొడగాంచి యెదురుగా బోయి భక్తి

ననుజనవేత్తడై యందంద పెక్కువం, దనము నొనర్చి తోడ్కొనుచు వచ్చి

పావనసలిల్లార్థ్యపాద్యాదివిధుల, బూజించి పుకాసనాసీను జేసి

హస్తాబ్జములు మోడ్చి యంతరంగంబున, జేరిమ ముప్పిరి గొన నేమ మడిగి

గీ. సమయసముచిత మృదువాక్యసరణి వెలయ, గోరిసుఖగోష్ఠి నడపుచు గోంతప్రాద్దు

జరపి కుంతీనుతాగ్రణి సంయమిందు, బలిక నిట్లని వినయసంపదలు పొదల. 9

కా. అర్కభ్రాజిత తేజ కల్మషసమూహంభోజహేమంతదు

స్త్రాకాతీతమతిప్రభావసుమనస్సందోహకోటిరసం

పర్కానేకిమణిప్రభాళివిలసత్పాదాంబుజద్వంద్వ యో

మార్కండేయమనీంద్ర శక్యమే భవన్మాహాత్మ్యము శ్పేర్కొనన్.

1

క. విమలతపఃపరిపోషిత, కమలాసనకమలనాభకమలారికిరీ

ట మహానుభావ నిను బో, ల మహాత్ములు ముజ్జగంబులను శేరరయన్.

10

మత్తకోకిల. ఆలపోశును జింకయున్ గరళాంకము న్నజచర్మమున్

శూలముం జదలేఱు దామరమాలి భూరికపాలమున్

ఫాలనేత్రము బూపచంద్రుడు బాపపేరును డాపుచున్

హేలమై జరియించుదేవుడ వీవు కేవలమానివే.

12

క. ఇత్తాపసపుంగవులకు, ముత్తాతవు నీవు గావె ముజ్జగముల మీ

చిత్తముల కెఱుకపడినిన్న, పోతమవృత్తములు గలవె యూహింపంగన్.

13

ఉ. కావున దొల్లి మీ రరసి కాంచినయత్తివృషాలకోటిలో

నీవసుధాస్థలిం దొలుత నేమటి గాఢ్యము లోలుపోయి మో

దాపహాలీల గ్రమ్మల బ్రజాశ్శకుతి నగ నేలెట్టిధా

7

ప్రతి శ్లోక మా శ్వాసము.

13

- తీర్థవరు నాన తీవలయుఁ దేటపడం గృహతో మునీశ్వరా. 14
- క. అని యివ్విధమున నడిగిన, విని మాగ్గండేయచూనివృషభుఁడు కుంతీ
తనయాగ్రజానకు నిట్లను. ఘనకరుణాపాంగదృగ్వికాసము లడరన్. 15
- క. మనుజేశ నీవు నను వే, డినమాటకుఁ దేటపడఁగ డెందంబు ముదఁ
బును బొంద సదత్తగ మగు, విను మొకపృథ్వీకుకథ వివేకస్ఫురణన్. 16
- సీ. ఆకాశవాహినీనీకాశపర్యంత, భూసగయుూచదీభానుగంబు
పవనభుగ్భమినీపాథోవిహారయో, గ్య నేకపరిభూతార్ణవంబు
సౌధశృంగస్యస్తజలజరాగప్రభా, పాటలీకృతదిబ్బభస్మలంబు
నికటలారామవికచనానావిధ, ప్రసవసౌభ్యవిభ్రాజితంబు 17
- గీ. కరము కొనియాడఁడగు సహంకారవైం, ధారుణీధరజలదసమీరిణంబు
ప్రబలవిధవాకరము వీరభటనికాయ, కేసుక్షోణిధరము సాతతపురము. 17
- తే. ముక్తిదములై పుష్పముచు మూఁడునాల్లు, వారిలో న గ్రగణ్యయై వనుధమీఁదఁ
బరఁగు ననరునిమరి కనుప్రాసమపుము, నఖిలసిద్ధజనాగాధ్యయగునయోధ్య. 18
- క. ఆపంకజసంభవునకు, నాపవనభుగీశ్వరునకు నాగుహునకు నూ
భూపాల పొగడఁ దరమే, యాపట్టణమహిమ పోడశాంశం బైనన్. 19
- శా. ఆకాశస్సృగ నేకభూంశిఖరవ్యాసక్తవైమానికా
నీకం బిప్పురివప్ర మొప్పెనగు వర్ణింపంగ నిర్మాణవీ
లాకేలీ తిః జక్రవాళగిరిఁ బోల న్నేర్పు సంధిల్ల భా
షాకా నుండు సృజించి నిర్వినమహాశైలంబుచందంబునన్. 20
- శా. సాన్ధ్యాలమనూజ్ఞశృంగఘటితస్వర్ణాధనీలిప్రభా
జాలంబు త్రలయం నంబరమునన్ సాంద్రంబునాఁ బర్వతం
గాలిందీనది హేలిఁ గన్గొనెడివేడ్క స్వచ్ఛనూ కాక యం
చాలొకించుచు సుశయింతురు సుధాహాతేంద్రబింబాచనన్, 21
- తే. నల్లకలువలు దొంగలు కెందామగలును, నీలమణిశుక్తివిద్రుమనీలఁ దనర
శీకరంబులు మాక్తికశ్రీ వహింపఁ, జగఁగు రత్నాకరముఁ బోలెఁ బుష్పము పరిఘ
ఉ. శ్రీ విలసిల్లుఁప్పుర విచిత్రపుహర్మ్యతలంబులందుఁ బుం
భావతిప్రసంగములఁ బల్మలుఁ జొక్కి శ్రమంబుఁ జెందురా
జీవదళాయతేక్షణల చెక్కులఘర్మిపయఃకణావళు
ల్పావగఁ జేయు నభ్రాంతినిపల మెల్లని చల్లఁదెమ్మెరల్. 23
- క. నుశశిఖరిశిఖరసమను, స్ఫుఁద్నైతశృంగఘటితకు భిన్నణికు
ధరుఁడపఃపూరితాఖిల, హరిదంతిములు పురంబు హరిహరగృహముల్. 24

- తే. గగనగంగాతరంగిణీకనకకమల, హరణగమవార్థజనకల్పితాతిహృద్య
విమలశశికాంతసోపానవితతు లనఁగఁ, బొలుచుఁ గలధౌతగోపురములు పురమున.
- తే. దానవారిప్రశస్తి నెంతయును వెలసి, భూరిపద్మాభిరమ్యవిన్దురణ గలిగి
ధేనుకాహితమతి వనుదేవసుతుని, బోలునప్పురి భద్రశుండాలతతులు. 26
- క. నాకస్వామితురంగము, శోకనదప్రియునిరథముగఱుబులు నే
మోకాని యితరతురంగము, లాకటకములోనఁ గలుగుహరులకు నెనయే. 27
- తే. తత్పరస్యందనములయందములు హృదయ, వీధి నిడుకొని మఱి సుమీ చిశ్వకర్మ
కమలవనబాంధవునిశతాంగముఁ గుబేరు, పుష్పకంబును సృజియించెఁబొలుపుదొలక
- క. గుణులు శుక్రిశాస్త్రపారా, యణులు తనూదీప్తివైభవాధి-తనభో
మణులు వచశ్చేషమహా, ఫణు లప్పురములోని బ్రాహ్మణు లెల్లన్. 29
- క. చాపాద్యాయుధవిద్యా, నైపుణగాంగేయు లర్థి నవరాధేయు
ల్చాపట్టుదు రాపురమున, భూపసుమారులు భూబావిఘాతసుమారులె. 30
- క. భిక్షాటకుఁ దగుశివుతోఁ, బక్షులై మైత్రి నెపుడు పాయండని యా
యక్షేశ్వరుఁ బ్రహసింపుడు, రక్షితైశ్వర్యధుర్యు లప్పురినైశ్యుల్. 31
- ఉ. భద్రవిత్తీర్ణసంపదలఁ బ్రస్తుతఁ గాంచినయాట్టిసూత్నుక
ల్పదుగ్రిలు బాహుసత్వబలభదుగ్రిలు సంతతవిప్రభక్తిని
ర్థిదుగ్రిలు సద్భీరగుణనిర్జితదృఢసముద్ర లార్యతా
త్తుదుగ్రిలు తత్పరిం గలుగుశూదుగ్రిలు ధైర్యసురాదు లెన్నఁగన్. 32
- క. చటులరణరంగవీధీ, నటులుమదారాతివీనవజయలక్ష్మీ
విటులు భయంకరశౌర్యో, దృటులు పురిం గలుగువీరభటులు దలఁపన్. 33
- ఉ. కీరకిశోరభాషలును గేసరిమధ్యములున్ బ్రభ్రలపం
కేరుహపత్రసేత్రములుఁ గె.పుల నీనెడుతియ్యమోవులున్
వారణరాజయానములు వన్నెలు గాని విఘాషణావళుల్
పౌరవిలాసినితతికి, జల్మలు వన్నెలు గావు చూడఁగన్. 35
- ఉ. కొరివ్వినగట్టినిబ్బొపుగుబ్బచమంగవలున్ మృగంబులన్
నవ్యవికాలలోలనయఁంబులుఁ బున్నమచందమామపైఁ
జివ్వకుఁ గాలుద్రవ్యనునుఁ జెల్వపుమోములుఁగల్గి మవ్యపుం
బువ్వలయెత్తు లమ్ముదురు పొందుగ నప్పుడిఁ బుష్పలావికల్.
- సీ. దాడిమిఫలముల దద్దిజవితతుల, దట్టిచుకుచములు దంతములుచు
ధారాధరంబులఁ దత్తటిద్వల్లుల, నదలించుకురులును నక్షిములును
దామరసంబుల దన్మృణాళంబుల, హసిహిమమృగములు హస్తములుచు
నంబువీచికల దహవర్తకంబుల, నగుశత్రుయములు నాభీకృతులుఁ

గీ. గలువపువ్వులఁ దత్పరాగముల గెల్పు, వాలుగన్నులు దనువులవాసనలును
గలిగి యొప్పును రప్పురాగణములందు, లలితగతు లైనవారవిలాసవతులు. 36

ఉ. పౌరనిత్యంబినీజనులపయ్యెడ లొయ్యనదూటి పీనవ
క్షోరుహలిప్త సంకుమదకుంకుమచందనపంకవిన్దుర
త్సౌరభము ల్మనోజ్ఞగతి సారెకు గోరిల పటిరభూమిభృ
న్మారుత మప్పురి న్మొలగ మాంద్యము జల్లదనంబు జూపుచున్.

క. ఏతాదృశమహిమంబుల, ఛాయలమున జనులచేత బొగ డొందినసా
కేతమునకు విధినివహని, కేతనమున కధిపు లమితకీర్తి న్నూర్తున్. 38

ఉ. మాకుగ తేపునుం బగలు మాపు బితామహామన్మథద్విష
ద్దానవవైరిమూర్తుల నుదారగతి నివహించువేల్పు లే
నోనిధి వంశకర్త యయి సూర్యుడు మే లొసంగి నిత్యుల
క్షీనుతైత్తభగన్ముగణ జెందిన దానకళాధురంధరున్. 39

సీ. వాసవాభుడు వైవస్వతుండును వికు, క్షీయును నిక్షామచృషసియును
బాణుండు ననరణ్యపార్థివుండును వైస్య, ముందుమారులు పరిపంథిజయులు
యువనాశ్వమాంధాత్మకువలయేకులు పురు, కుత్సాహ్వయుండు కాకుత్స్థసింధుడు
నంబరీషుడు త్రిశంక్వాచనీరమణుండు, సారపుణ్యుడు హరిశ్చంద్రవిభుడు

గీ. ప్రిణుతి జెందిరి జలజాతబంధువంశ, చూతవనచైత్రు లత్యంతకుభచరిత్రు
లహితజైత్రులు గకలలోకైకమిత్రు, లభివలయితసర్వసహాధిపతులు. 40

వ. వారిలోన. 41

సీ. నిత్యఃప్రవృత్తస్తుత్యచారితు డై, గౌరీమనోనాధుకరుణ వడసె
సమదశాత్రవలోకజయమాకాంతు డై, రాజనూయమహాధ్వరం బొనర్చె
ధారాధరత్యాగధారేయు డై వశి, పకులదారిద్ర్యంబు బాయ జేసె
భుగనాయకతుల్యసూరివోర్దడు డై, వసుమతీభరము సర్వము వహించె

గీ. నవనిలో బదునాల్గుమహాయుగములు, పూజ్యసామ్రాజ్యపదవివిఘాతి నెగడి
సకలకలబంతరాశప్రశస్తీర్తి, చంద్రమూర్తి హరిశ్చంద్రచక్రవర్తి.

ఉ. ఏచుగుల స్వయంబుల మృగేక్షుణుల న్మణిసూషణులం
గానుక లిచ్చ కొల్తు రతికాతుకలీల నిలతింబు నం
భోనిధిజేష్టితక్షితిపభుత్వము జెందినరాజు లెల్ల నా
భానుకలాగ్రిణిం గని నభస్తటిసీనిభీర్తి పుణ్యునిన్. 43

ఉ. కేళి దలిన్ నాక్షిణిప కిసంబాహుపరాక్రమంబును
గోలుమసంగి వైరిగజకుంభవిపాటన మాచంపగా

- హరినినముత్యము ల్కదనరంగమునం గనుపట్టువీరల
క్షీలలనాకరగ్రహణనీమ రచించిన మృగ్గుల్ యనన్. 44
- క. ఆతనిబాహుదండము, వాతాశనరాజపప్త పనుభాధనిది
జ్ఞాతంగకమతకిటులను, నాతతవిశ్రాంత యుసగు నశ్రాంతంబున్. 45
- సీ. సమధికబాహుపీతమున సర్వసహ, యాననంబున నమృతాకరుండు
భూప్రతాపవిస్ఫురణ హవ్యవహుండు, తేజోవిఘాతి సంభోజహితుండు
నయానారవిందకోణంబుల నిందిగ, వర్ణితనూనృతివాణి వాణి
ప్రచురవైభవకళాప్రాధి జుభారాతి, సౌందర్యరేఖ మత్స్యధ్వజుండు
సతతమును సుండఁగాఁ దనస్వదేవ, తామయత్వంబు దెలుపు నాధరిణివిభుండు.
- మ. కవిదాఠద్ర్యమహంధకార మథఁగెం గల్గె మృహృత్పక్షకై
రవకహ్లాదవరిప్రతానములకు నగ్నిమృత్త్వి ముత్తేన్ద్రిలా
పవతీనేత్రచికోరికాతతి హరిశ్చంద్రుండు గుహన్ద్రి
ర్మికాసోజ్జ్వలకాముదీపటలకాంతిం జాల పీఠిచున్. 47
- తే. శశవిషాణంబు బ్రాహ్మణస్వాపతేయ, హరణబుద్ధి నభిపుష్ప మశృతవాక్య
సరణి వివరించి చూడ నద్ధరణిపతికి, హాటకగ్రావసమనిరాఘాటధృతికి. 48
- క. ఇంగ్రిఘం దైవహరి, శ్చంద్రమహీమణుఁబహిణి సాధ్వీమణి ని
వృంద్రమతి చంద్రమతి యను, చంద్రావన చెప్ప నొప్పు శచికిం బ్రతయై. 49
- క. ఆదంపతులకు నొక్కత, నూజుండు శశిబింబనిభమనూహరతిను వి
భ్రాజితుండు లోహితశ్యుండు, భూదననుతిభాజనైకపుణ్యుం డగయన్. 50
- చ. గిరిమతయుం బినాకీనియును గెకిపవాహనుచేతి లక్ష్మీయున్
సరసిజనాభుండుం గునుమసాయకుచేత, బులోమజాపురం
దరులు జయంతుచేతఁ బ్రమదంబును జెందినరీతిని భారుణీ
శ్వరుండును సాధ్వీయుం గని రవారితసౌఖ్యము లోహితాశ్యునిచేన్. 51
- క. పతిహితమతి గలసచిత, ప్రతతులలో మునుపు ధరణిఁ బ్రణతింపఁగ ను
న్నతిఁ గన్న మత్రిరత్నము, కృతపుణ్యుండు గలఁడు సత్యోర్తి యనఁగన్. 52
- క. దేవేంద్రునకు బృహస్పతి, కైవడిఁ దగుమత్రి యయ్యెఁ గమనీయయశ
శ్రీవెలయ హరిశ్చంద్ర, క్షావరునకు సత్యోర్తి చాలఁగ హిమఁడై. 53
- క. జననియు జనకుండును నై మనుజేంద్రుండు సూప్రజాసమాజంబుల
త్యనుకంసను బ్రోచుచు నిఁ, పెనయ మహీచక్ర మెల్ల నేలుచు నుండెన్. 54
- ప. తత్కాలంబున.

ఈ. శ్రీకరవైభవాధ్యుఁడు హరిత్పతిముఖ్యుఁడు సగ్వదేవతా

నీకశిరఃకిరీటమణినిర్మలపాదసగోజఁ దర్జునా

నేకపవాహమందు పవనిర్దళితాది శచీకళశుక్రి డా

నాకమునందు వేడ్క నొకనాఁడు మహామహిమాభిరాముఁడై.

56

సీ. ప్రవిమలచంద్రికాధవళదుకూలాంబ, రము పొందుగాఁ గటి రమణఁ గట్టి

నవరత్నమయభూషణవ్రాతములు గళ, శ్రవణహస్తాదుల సరవిఁ దాల్చి

మంజులవాసనాపుంజరంజితమై, చందసంబును దేహమం దలంది

తుమ్మెదగమికి విందులు నేయుమందార, కుసుమదామము మాళిఁ గుదురుకొల్పి

గీ. పృథులచింతామణీభద్రపీతికాగ్ర, మన హృతాశననమవర్తిదనుజవరుణ

గంధవాహుబేరశంకరులు గొలువ, గరిమ విలసిల్లెఁ బేరోలగమున నుండి.

58

వ. నితాంతసతోషంబుఁ జెంది శతానందనందనుఁడు కరారవిదాంగులీనఖశిఖాంకు

రంబులఁ గరంబు సంగీతప్రపంచపారంగతుండై విపంచి వాయించుచుచుచుం గర్జ

పుటంబులకు నుద్గిర్ణసౌఖ్యంబు సంపాదింప నత్యంతసంరంభంబున రంభాదినిలింప

వధూపరంపరలు నానావిధమృదుగడిడిమాదిధ్వానాచు హృతాశకాహళ వేణు

ప్రముఖవిస్వరంబులం గలసి చరణసగోజనూపురారావంబులు చెలంగ ననేకవిధ

నృత్యవిశేషంబులు చూపుచు నయనోత్సవక్రియాకలాపంబు లొనర్చి బృందారక

సంగోహంబులు సేవాజీవిపుటంబులు ఫాలభాగంబులం గీలించి కైవారంబులు

సంసుటి పః బ్రియంబునం గదిసి మహర్వీరితంబినీజనంబులు కరపంకజసంకలితకంకణ

యుణయుణత్కారంబులు తోరంబులై విజృంభింపం బూనిచామగంబులిడఁ దదీయ

కోమలపవమానప్రసరితగోలంబవినీలకుంతలుండై యామఖివతుండు వసిష్ఠ వాసు

దేవ వ్యాస వాల్మీకి పులస్త్యకన్య జైమిని జాబాలి జమదగ్ని కణ్వ కాశిక కశిల

కశ్యప కొండిన్య శాండిల్య గౌతమాదితపోధనవ్రాతంబులతోఁ గూడి వినూద

గోష్ఠిం దగిలియున్నయెడ నమ్మహామునులం జూచి యిందుగ్రిం డిట్లనియె.

58

అ. మానులార స్వర్గమత్స్యపాతాళలోక, ములయందు మీరు గన్గొనని నృ

పాలు గందు లేరు పుకింపఁ శావున, వలయు నడుగ నొక్కపలుకు మిమ్ము.

59

క. త్రిభువనములయందును భూ, తవిష్యద్వర్తమానధరణీశులలో

నభినుతసూనృతహాచా, విభవసమగుండు గలఁడె వివరింపగన్.

60

తే. అట్టిగాజవ్య నకలలోకైకమాయుఁ, దియ్యపలుకుల నా కాన తియ్యవలయు

మీర లొండొరు లత్యంతసారమతుల, నరసి తలపోసి కృతనిశ్చయాత్ము లగుచు.

వ. అని యిట్లెఱంగునఁ బులోమజాభర్త పలికిన నవ్వాక్యంబు లాకర్ణించియు నాకర్ణిం

పని యట్ల యాశ్చర్యమనస్కులై నిశ్చయింప లేక.

62

ఉ. ఊరక మూగలో యనగ నుండి రగస్త్య పులస్త్య గౌతము
 ల్హరుణి వ్రాయుచుండె జతుదగ్ని పరాశరమాని యేమియు
 స్నోరు మెదల్పడయ్యె జ్యోతినుండు విచారము సిగ్గు బర్వగా
 నేరకయుండె మా ర్పలుక నింగి గనుంగొనుచుండె నత్రియున్.

62

సీ. కశ్యపువదనంబు గన్గొనె జాబాలి, యతడు నారదునిదేహంబు గోక
 నతడు కాండిల్యుని నమశేంధ్రమాటకు, నుత్తరం బిమ్మని యొల్తి పలికె
 నతడు భరద్వాజా నల్లన యంగురీ, పంజ్జను బలుమాట్లు సన్న జేసె
 నతడు మాండవ్యమునిమహాప్రవహని, గనుగీటె నీవెఱుంగవె యటంచు

గీ. నివ్విధంబున సకలఋషీశ్వరులును, నీవు నీవని ప్రతివాక్యనిర్ణయంబు
 గాన కన్యోన్యవదనపంకజసమీక్ష, ణములు నేయుచునుండిరి బ్రమననట్లు.

64

వ. అప్పు డనుపమానవిపులతపోగరిష్ఠుండును సకలమునిజనశ్రేష్ఠుండును భూతభవిష్య
 ద్వర్తమానవిదుండు నగునవ్యసిన్ధుండు నభాసమలకలకలంబు వారించి నునానీపనం
 గనుంగొని మహద్భుతంబుగా నిట్లనియె.

కా. ఆకర్ణింపుము పాకకాసన నుపర్వానీకసంసివ్య మా

లోకాధీశు డగణ్యపుణ్యుడు కృపాలాలాత్మకుం డర్థిర
 త్కాలృదుర్మ ముద్రిధీకుడు హరిశ్చంద్రాభిధానుండు ధా
 త్రికాంతుం డొక డొప్పు నూపురవచక్రివైభవోపేతు డై.

66

క. మధ్యమలోకాధీశు డ, యోధ్యాపుంధర్త గర్వితోగ్రాంసృపా
 సాధ్యుండు సకలకుజనా, రాధ్యుం డహిమాంశువంశరత్నం బరయన్.

67

క. శరణాగతరక్షామణి, కరుణాగుణమధ్య దగ్రగణ్యుం డిరుము
 వ్యురు సార్వభౌములకు న, ధ్వరకృత్యపమగ్రావిమలతరపుణ్యు డిలన్.

88

క. గంభీరదోహితాపవి, జృంభితు డైదివులందు నేడిట జయ
 స్తంభంబులు బహుమూప, స్తంభంబులు నిలిపె నతడు జంభవిరోధీ.

69

తే. ఆనృపాలాగ్రగణ్యజిహ్వగ్రంథి; నీమ నటియించు వాణీపశేషయాత్మ
 యతడ యీరదుజగముల నరిసిచూడ, నాడి తప్పనినిత్యసత్యవ్రతుండు.

70

తే. అనిన నగ్గాధిచుతుడు క్రోధాత్ము డగుచు, ఘోరిజీమూతపటలనిగ్ఘోషమునకు
 గనలి ప్రతిగవ మిచ్చుసింగంబుపగిది, నిష్ఠుకోక్తుల బలికె వసిష్ఠజూచి

71

క. దేవనభామధ్యంబున, నీవిధమున నీకు గల్ల రేటికి నాడన్

భూవల్లభులకు నెపుడు మృ, పావాక్యము లాడుటయె నిజం బరయంగన్.

72

ఉ. ఒత్తుగ మాంసము న్మదుగుటోగిగమున్ ఘృతశర్కరానులున్
 గుత్తుకబంటిగా మెసగి క్రొవ్వి వధూగతితంశ్రీలలన్

- మర్తిరి జేహము ల్మఱచి మ్మాటికి బొంకునృపాలకోటికిన్
సత్తు దలంప నెక్కడిది సంయమి నీ కిటు పల్కు బాడియే. 73
- క. భూపతు లెక్కడ సత్యా, తాపము లెక్కడ వసిష్ఠ లజ్జింపక యీ
తాపములు వినగ నుఱక శ. చీపతితో మించి యాడ జెల్లునె నీకున్. 74
- తే. జగతిపై గల్లు భానువంశజాలకెల్ల, దఱుచుగాగలుకోహితత్త్వంబు సేయు
కారణంబున బెక్కుమార్గమల నూర, కిట్లు నురియించెదవు నీవు నిచట నతని. 75
- ఉ. అందఱు నిట్టివాడు గలడా యన నూరక కల్లప్రజ్ఞలన్
ముందటియె లైఱుంగక సమున్నతభంగి నహంకరిం శం
క్రందనుతోడ నాడితివి రమ్మని యింద్రుడు నిన్ను బిర్చి నీ
విందుల కుత్తగంబు దగ నిమ్మని పల్కెనె నీకు నేటికిన్. 76
- క. నీనుడివెడు వాక్యంబులు, వీనులకు బురందరునకు విన నింతైనం
గానిమ్ము మాకు జూడ మ్మ హానింద్యము లనుచితంబు లాకర్ణింపన్. 77
- క. నావుద్దు వసిష్ఠస.యమి, యావిశ్వామిత్రమాని గలుక జనింపం
గా వీక్షించుచు నిట్లు, దేవేంద్రప్రముఖు లైవత్రిదకులు వినగన్. 78
- నీ. ఓయి విశ్వామిత్ర యూహింప కీకీరి, బ్రల్లవంబులు పల్కు బాడి యగునె
యర్థి లంఘించినహనుమంతుముదల, గణక కెక్కునె కుప్పిగంతు లెల్ల
నాదుసన్నిధి సాగి రాదు వేయొనను, నీకు ప్రోడతనంబు వాడు లేల
నులవైన తేయుతో నిల బిచ్చుకలనెల్ల, సరిచేసి యెన్నికకరణి నీవు
- గీ. సాంద్రక్షి హరిశ్చంద్రచక్రవర్తి, సమముగా నెన్నెదవు నృపాధముల నెల్ల
నతని సత్యంబుల సహస్రాంశ మైన, గలదె తక్కినధారుణీ కాంతులకును. 79
- ఉ. ధన్యుని భానుమత్కులనుధాజలరాశికళకాంక్షని వజ్ర
న్మాన్యుని సూనృతోక్తి మణిమండనుని స్థూణధాము రాజసా
మాన్యునిగా దలంచియె సమస్తనువర్వతతు ల్విసంగ బ
ద్ధన్యసభాంతరంబునను సాగకు నింద యొనర్చె దెంతయున్. 80
- ఉ. కొంచక నీవు గర్వమున గ్రూరతయుం బొదలంగ మించి నిం
దించినయంతమాత్రిమున నే తదనూనయకోగుణప్రభా
వాంఛితనిత్యసత్యమహిమాధిక భార్యగభీరకౌర్యమున్
కొందెము లయ్యెనే యకట కోపమె కాని యెఱుంగ వేమియున్. 81
- తే. అహంఛంద్రసార్వభౌమాగ్రగణ్యు, దొడరి చూపించెదవు విన దోష మనుచు
గర్లపుటముల బాణిపంకరుహాయుగము, జేర్చి శివశివ యనియె వసిష్ఠమాని. 82

క. అప్పుడు విశ్వామిత్రుడు, ముప్పిరి గొనునట్టికోడమునఁ గన్వొనలన్
నిప్పులు రాలఁగ నమ్మునిఁ, దప్పక వీక్షించి పలికె దారుణభంగిన్.

83

ఉ. ఏటికి నొకటివృత్త తగ దీక్రియ సారెకు వట్టివాదముల్
మాటికి మాటికిం బెనఁచి మచ్చరికంబున నాడ నీకు నా
హాటకగర్భవిష్టుకునుమా యుధవైరులతోడ నైనఁ దా
నూటమిఁ బొందు నే కలహ మొందినఁ గౌశికుఁ డెట్టివేశలన్.

84

సీ. ఒకనృపాధముని మహోన్మత్తుఁ జంచలు, నవృతభాషాశీలు నధికజడునిఁ
బూనియెంతో మేటిఁబోలెఁ బేర్కొనియెదు, మాటికి నాతోడ మచ్చరమున
లవహాత్రమైన నాయవనిపాలునియందుఁ, బొడమనిసూపుతస్ఫురణ మిగులఁ
బ్రకటించి పుచ్చకాయకుఁజేవఁదెచ్చుచుఁ, గీర్తించెదవు వందిక్రియఁ జెలంగి

గీ. నీవ కాని హరిశ్చంద్రు నే నెఱుఁగనె, గూతఁ డేమూరు సత్యవాక్యప్రశస్త
గ-మ యేమూరు నీహాట గట్టిపెట్టు, వాక్పఃభాషితఁ బొందఁగవలదు నీకు.

సీ. ఎవ్వఁడు వింధ్యాచలేంద్రుంబుగర్వింబు, కడఁచె నిర్జరులు మెచ్చ
నెవ్వఁడు సకొధ హేతువీక్షణ నిందు, నొడ లెల్లఁ గన్నులైయుండఁజేసె
నెవ్వఁడు వేదంబు లేర్పాటు గావించి, యన్నియుఁ గ్రమమొప్ప నచ్చుకట్టె
నెవ్వఁడు హైమవతీశుతో నెదిరించి, గర్వించి యటకాలఁ గన్నుఁజూపె

గీ. నట్టికుంభజ గౌతమ వ్యాస భృగువు, లుండ బ్రహ్మీభవించి యఖండగరిమఁ
దనదు నే నుండ వెండియుఁ దక్కినట్టి, యమ్మునీశ్వరు లుండ నీ కీల పెనఁగ.

84

క. ఈమానులకంటెను నీ, వేమిట నధికుండ వరయ నెఱిఁగింపుము ను

త్రామునితోడను మునుకొని, యేమిటి కాడితివి గర్వసిటులుం దగునే.

87

తే. వేయు నేటికిఁ బాన్వనీవిభునియా, గరుడగంధర్వయక్షరాక్షససుపర్వ

దందశూకావలులలోన మందునకుమ, సూర్యతాలాపనియకు లెచ్చోటలేరు.

88

వ. అనుటయు నవధ్యకోపాటోపంబున నరుంధతీమనోహరుం డిట్లనియె.

89

క. మతిఁ బరికింపగ నాత్మ, స్తుతియును బరనిదయును విశుద్ధాస్మలు దా

మతికలుప మఁదు తగ గ, ద్భృత మొదవగ నన్ను నేనె పొగడుకొనంగన్.

90

తే. పంకరుహబంధవుడును బాఁకఁతేఁడు, కలశజాతుడు నెఱుగంగ గమలనూతి

మఁతపశ్యక్తి తారతమ్యంబు నెల్ల, నిశ్వయుంపడె యెంతయు నేర్పు మెఱసి.

91

తే. ఆర్యు డడిగెనపలుకుల కాక్షణంబు, యుచితభంగుల నొసగు ప్రశస్యత్తరంబు

నెట్టుకొని నీవు నాతోడ వట్టిజగడ, మునుకు నేటికి బూనెను మూఢవృత్తి.

92

ఉ. చంద్రుని శావతిఁనుడు భుజంగమభర్తయు నైననాహరి

శ్చంద్రునిశ్చంద్రోపాఖ్యానము సన్ను నేయుగ శక్తులే శా

చ్చంద్రపురందరద్విరదచందనకుండమరాశమల్లికా
చంద్రస్యగేంద్రులన్ గెలువఁ జాలుఁ దదీయయశోవిలాసముల్.

93

క. సత్యశ్రీధి రాజమాత్రుడై హరిశ్చంద్రుం డహంకార
త్పత్తిత్కీర్తిపాలనైశ్చిత్రమిగ ప్రాభాతమిత్రాయమా
నాత్యంతోగ్రభుజాకృపాణజనితోద్యత్కీర్తిగంగానదీ
నిత్యక్షాళితస్వలాఃదురితానీకుండు వీక్షింపఁగన్,

94

క. పరిహాసముచకు నైవను, మరి కలలో నైవఁగాక మణిపున నైవన్
ధరణిపయి హరిశ్చంద్రుడు, హరహర పరికింప నన్యతమా డెదువాఁడే.

95

మ. మదిరాపాసమంబుగాఁ దలఁచు నమ్మార్తాదవంశోత్తమం
దయాభోధి పల్కి బొంకుటలు దమ్ముం గూడి వర్తించుటన్
తులఁ జండాలునితోడిసంగతిగ జేతోవీధి భావించు స
గ్నదిగంతస్ఫుటకీర్తి మూలధనమై వర్తించు నత్యున్నతిన్.

96

క. పరశాతోదరులు పహో, దరులుం దల్లులును మూతదయ యెల్లపుడుం
గగ ముల్లసిల్లుమిపుడు, వగధర్మము దలచి చూడ వర్మ మతనికిన్.

97

తే. అంతఃతమసోమంబులమఁ ద్రియము, దక్కి నీ నొక్కటియన నేనొక్కటియన
కట్టిమాటల నిటుఁ జాలి బెట్టనేల, వినుము కౌళిక యొకపట్టు విశదముగను.

98

సీ. అపకర్తృమనఁ దపనుండు పొడిచిన, గాంగేయశైలంబు గ్రొంగబడిన
సారిది నంభోనిధు ల్బుష్కీర్థవించిన, దమ్మిచూలివగంబు దప్పి చనిన
జంభారిదంభోలిసగణి వమ్మెవను, ధరణిమండలము దిద్దిరఁ దిరిగిన
హవ్యనాహనుఁడు శైశ్యంబు వహించిన, బ్రహ్మాండభాండంబు పటియలయిన!

గీ. నాహరిశ్చంద్రమనుజేంద్రు డన్యతమాడఁ, డనిన నమ్మునివరునిశ్చయార్థమునకు
గనలి వెండియు నిట్లనుఁ గౌళిపండు, ఘనతరాంగారములు కన్నుగవను వెడల.

99

తే. బాపురేనీమపయల కీపురంద, రాదిబృందారకలును సంయములు మెచ్చి
కుకఁ జాలిపు మలసిత వెంతనేపు, నాక్వంశాంతి బొందంగ వచ్చు నీ.

100

క. పలుమలు నీరీతి వృధా, కలహంబుల కేమిసలము గలగెడు నీమా
టలు మేము నిశ్చసింపము, తెలయఁ గా వలయు వానిదృఢసూర్యతముల్.

101

ఉ. నివిధి నైవఁ జాట్టుకొని యే జలపట్టి త్రిశంకుపట్టి నా
నావిధశీలల సపటనాటకము ల్పంచలఁ దైల
క్షీవిధవంబు మాపి చలచిత్తుని జేసి యుసత్యవాన్యముల్
తపలదుర్మనీపఁ బ కించునఁ బన్నిద మేమి చెప్పమా.

102

- ఉ. ఎంతకుజానినెచ్చెద వహీనత నా కెదిలెచి నీవు నీ
పంతము చూపుమా ధరణిపాలునిపాలికె బోయి యీతెఱు
గంతయుఁ జెప్పి ధైర్యమహిమాన్వితుఁ జేయుము నానరుంధస్
కాంతుఁడు నవ్వి యిట్లనియె గాధితనూజునితోడఁ గోరిధియె. 103
- ఆ. ఇపుడు నాకుఁ జేయసేటికి నామహీ, కాంతు నధికధైర్యవంతుఁగా నొ
నచ్చనాఁడు మున్న నాశీకగడ్బుండు, మాటులేనిధృతి హిమాద్రి యతఁడు 104
- క. కప్పురము పుట్టుతోడ నె, యొప్పుగుపరిమళముఁగూడ నుదయించినగూ
చొప్పున నతఁడు జనించిన, యప్పుడె సత్యప్రతంబు నంకుర దుయ్యెన్. 105
- లే. అనకెదగ్గనినిత్య మే నరసి చూడ, కనిమిషాధిపుతోడ నే నాడ నింత
వెడఁగునే నీకు నిట్లు గర్వించి నన్ను, జనునె యెకసక్కములు మల్లసములుబలుక. 106
- ఉ. నీవును నిన్నుఁ బోలెడుమునిప్రవరు ల్బదివేలు గూడి మా
యావరాశి ముఁచి హృదయంబు గలంచి మహోగ్రదుఃఖసం
భావితుఁగాఁగఁ జేసినను భావములో నణుమాత్ర మైన నా
ధూవరివంశవర్ధనుఁడు బొకమి కెంతటి క్రూర జాలెదన్. 167
- మ. తనసామ్రాజ్యము హాసినం గులవధూత్తంసంబు వర్జించినం
తనయుఁ డీల్లిన హీనకృత్యములచేత స్తురశం బొందినన్
వనటం గుందిన నానరేంద్రుఁడు మనోవాక్కాచుకర్మంబులం
దన్వతం బాదిన నాప్రతిజ్ఞ విను విశ్వామిత్ర చిత్త బుగన్. 168
- నీ. పలుమాటు నను నీవు పరిహాస మొనరింప. మేటివిప్రత్వంబు వీటిఁబుచ్చి
తపమును జపమంత్రితంత్రము ల్దిగ నాడి, వేడకాస్త్రాభ్యాసవిధులు విడిచి
సంధ్యానుష్ఠానసత్కీర్తియ ల్పొకాచ్చి, కటివారచీరలు కట్టు టుడిగి
బోడినై జన్నిదంబులు తెల్లించి పోవైచి, యపవిత్ర మగుబూది నలఁదిమేన 109
- గీ. వారుణీపూర్ణమనుజకపాలపాణి, నగుచు ఖగవాహనుఁడ నై యామృదిశకు
నభిముఖంబుగ గమనింతు నఖిలజనులు, రోసి తొలఁగంగ భీభత్సరూపమునను. 109
- శ. అని యివ్విధంబున నవ్వసిద్ధమునిశ్రేష్ఠుండు పలుకునీమూరప్రతిజ్ఞావాక్యంబులు విని
రెండవకినుమకోదండవైరి యగునక్కాకికుండు నాసికాపుటంబు లదం మనో
త్కట కోరిధమాననుండై యధరాలంభవర్జితంబగు మధర్మామధ్యంబున లేచి న్నిలు
చుండి పురందరాదిబృందారకబృందంబులు తాపసజనసందోహంబులు మదియ ప్ర
తిజ్ఞ వినుండని ప్రచుడరవంబున ని ట్లనియె. 110
- లే. చలము దళముగ నాహరిశ్చంద్రుఁడేరి, భూరికోపాగ్ని కింధనంబుగ నొనర్చి

- పెక్కుమాయలు బన్ని గాంభీర్యధైర్య, హీనుగావించి బొంకింతుఁబూనియేను. 111
- సీ. బొంకింపలేకున్న భుజగంకణు గూర్చి, యనిలజలాహారి నగుచు దొర్లి
హీనువన్నగఁబున సమితహాయనములు, తపము చేసిననుకృతంబులొన
నర్థాంశ మొసగి లోకైకవిఖ్యాతిగా, దగ జతుర్దశమహాయుగము లవని
బూజ్యసామ్రాజ్యవిస్ఫూర్తుల బొందించి, తదనంతరంబ లూత్రిదివమునను
గీ. రమణ బదునాల్గు మన్వంతరములదాక, నీమచినూడను సర్థాసంబునందు
నీరజా రాతికోటీరనీరజాక్ష, నీరజానను లెఱుగంగనిలుపువాడ. 112
- వ. అని యివ్వధంబున నమ్మునికుంజరంబు లన్యోన్యభీకరకోరిధాతిరేకంబులం బ్రతి
జ్ఞులు పలుకుటయు. 113
- ఉ. కుంభిని దిద్దిరం దిరిగె గుమ్మరిసాగవిధంబు న్నికా
కుంభులు మొగ్గె మేరుగిరి గురింగ విరించి కులిం జరించె వి
శ్వంధిరు డెంతయు న్బేదగె పాగరము ల్లలగంగ బాటె సు
స్తంభిత లేదాయ్యె గవితారలు రాలె మహద్భుతంబుగన్. 114
- తే. తలలు వేయును ముడిచె బృణాకువిభుడు, మాన కదరంగ జొచ్చె నంబరతలంబు
దిక్కులన్నియు నొక్కట వక్కలయ్యె, బెల్లు బలికుండిరంబు ఘూర్జిల్ల దొడఁగె.
- వ. అప్పుడు నునానీరుఁడుప్రకంపితశరీరుఁడును విన్యస్తభయచేతనుండునువిస్రస్థహస్త
శతికోటియునై పేగోలగఁబు చాలించె. బృందారకబృందంబులు డెందంబుల ననుం
దంబు లగుభయంబులం బొంది వికలరిం బెగడు గుడుచుచు నొక్కరుండుచనినతెరు
వునఁ గదిసి వేటొక్కరుండు చనక నలుదిక్కులకుం బటవం దొడంగిరి. మునిజనంబు
లన్యోన్యముఖావలోకనంబులు నేయుచు నాహాకారంబులుచెలంగజటాభారంబులు
వీడి నేలదాఁకం దూలి యాడ నొండొరుల, గడవ నాలస్యంబుదక్కి శదంపడి
వసిష్ఠకౌశికులభాషణతోపాపకవిస్ఫులింగంబు అభంగంబులైచతుర్దశభువనంబులకు
దుర్దంతతాపంబు నాపాదించు నని యుగ్గడించుచు దిగ్గన నిజాశ్రమంబులకుంజనిరి.
వసిష్ఠకౌశికులు నంతరంగంబులఁ గోపంబులు గాఢపురంబుండఁ దమతమనివాసంబు
లకుం బోయి రంత. 116
- చ. ప్రసవితకింశుకప్రముఖపాదపజాతము పాంథలోకమా
నసపరితాపకారణము నందితకోకిలకీరకారికా
భసలము చందనాచలనభిస్వదుదారము వచ్చె జైత్రము
య్యసమశరప్రతాపము మహాభ్యుదయంబును బొందుచుండఁగన్. 117
- వ. ఇట్టిచైత్రారంభంబున. 118
- తే. మహితబహుయజ్ఞదీక్షాసమర్థుఁ డైన, యాహుశ్చంద్రనరపతి సాంగనియతి
వెలయనొకయజ్ఞ మొనరించి విమృశికి, ధూరిదానంబు వెట్టె నవారితముగ. 119

- వ. పెట్టుటయు దత్సందేశంబు విని యానందించి కపటకృత్యనిత్యతావిపుణుం డగు నగ్గాధినందనుండు. 120
- క. వాతలపున కమకూలం బై తనరగ మిషము గల్గె నాసూపురవా
కృతుర్యహరిశ్చంద్ర, జ్ఞాతలపతికడకు నిపుడ చనియెద వేన్. 121
- త. చని ప్రియంబున నాశీర్వచము లొసగి, పీఠి పుట్టించి యజ్ఞ బుపేరు చెప్పి
యగణితం బైనస్వాపతేయంబు వేడి, తివిరి బొంకింతు మదిలోనిధృతి గలంచి. 122
- వ. అని కృతనిశ్చయుం డై. 123
- ఉ. బుధ్యవిందనూతి మునిపుంగవుఁ డవ్వడ యేగ జేవతా
రాధ్యకు గర్వవత్సకలరాక్షసవల్లభకైతవక్రియా
సాధ్యకు నిర్జరీజవలసత్తుమధ్యకు సర్వవస్తు సా
న్నిధ్య కయోధ్యకు నిమలనీరమహాసర మూప్రహోస్యకున్. 124
- వ. చని యప్పురంబు గమంగొని ప్రవేశించి గాజమందిరద్వారంబు జేరి మహావైభవం
బున బేర్లోలగం బున్న హరిశ్చంద్రసరేంద్రుం గమంగొనుటయు నతం దత్యంతసంధి
మంబున నెదుర్కొని వినయపూర్వకంబుగా నమస్కారంబు లొనర్చి. 125
- త. విమలమతి నర్హ్యపాద్యాదివిధుల బూజ, లొసగి యర్హాసనంబుపై నునిచి కేలు
దామరలు మాలిఁజేర్చి మండలపాదల, మునిశిఖామణియిచ్చు దీవనలు గాంచి. 126
- క. దురితాంధకారనవభా, స్కందచింబ కృపావిధేయ గాధేయ మహా
పరమతపోధన నీసతి, పంకింపగ లేరు మునులు ప్రార్థవచితా.
- త. ల్రిహ్మతోడను నహనించి ప్రార్థవమున, మించి ప్రతిస్పృహి చెసి ల్రిహ్మభ వించి
విమలతరక్షిఁ గాంచినవేదమూర్తి, వసుచుఁ బొగ డొందితివి తాపస్కాగగణ్య. 128
- ఉ. కాశికమానివర్య కడఁక న్నను ధమ్యనిఁ జేయఁ గోం వే
చెసితి లే గృతార్థమతిఁ జెందితి సాగిమహాధ్వోక్రియా
క శలశ్రణ్యసంపదలు గాంచితి మించితి గాఢకోటిలో.
- వాసికి నెక్కితిం దగినవాంఛిత మెయ్యది వేడుఁ డిచ్చదన్. 129
- వ. అనిన విశ్వ భగావతముఁకు విశ్వామిత్రుం డిట్లుచెఁ.
- క. నరవరరూపముఁ నొచ్చిన, పుగుహూతమహీరుహమపు పురుడి. పం. నీ
సతి లేరు వనధిపంపుర, భాణిచక్రింబులో విదామ్యులు ధమ్యుల్. 131
- క. వేలుపుటావును గుమ్మఁడొ, పొలకెగడురీతి భాణిపాల యశశ్శ్రీ
లొల యొకయల్పదానము, వాలాయముగాఁగ నడుగి వచ్చి నెచ్చున్. 132
- వ. అది యొయ్యది యని.
- క. నితకదమాళికే ద్రియముగ, గ్రులు వొక్కటి యాచం. పం గడఁగతి నీ వా

- క్రితులెందు సాంగంబుగ, హితమతి నీడేర్ప వలయు నివసులతిలకా. 134
- క. జనుడు కరి నెక్కి దేహంబు, బనయము నిక్కించె రత్న మబరమునకై
చన విడిచినతప్పొవిడు, ధన మిచ్చిన నధ్వరము యథావిధి నడచున్. 135
- వ. అనుటయు నారాజన్యం దతిధన్యుండ నైతి నన్ను మీ రడిగినవిత్తులు చిత్తులు
రంజిల్లఁ ద్వారంబు యిచ్చెదఁ గొనందనిన నగ్గాధినందమండు శిరఃకంపంబుచేసి మహా
శ్చర్యంబును బొంది యాహో యిమ్మహానుభావుని యనూనదానప్రభావం బింతయొప్పు
నే యని వక్కాణించుచు నమ్మహావల్లభున కిట్లనియె. 136
- తే. ఊజినాయక నీమనశ్శుద్ధిఁ దెలియ, వలసి యడిగితఁ గాక నీవంటిదాత
నిందు వేక్కఁ బ్రసన్నుడై యుండ మాకు, నిట్టిసమయాలులను ధనం బేమిత్రులతి. 137
- తే. చాల నక్కఱ యొదవిఁ వేళ వచ్చి, పుచ్చుకొనియెద నుంచు నీ విచ్చువిత్త
మింకమాటు తరంబు నీ వేమి పల్కి, నను సదాశివునాన భూనాథతిలక. 138
- వ. నీకుం జిరాయుర్నిరామంబులు నభిరామక్షేదంబు లగుఁ బోయి వచ్చెద నని య
చోట ముహూర్తమాత్రంబునుం దదయక నిజాశ్రమంబునకుం జనియె నంత
నమ్మహావల్లభుండు నుల్లంబునఁ బెల్లు విలరించి. 139
- తే. విత్త మిప్పుడు గొని వన్నఁ జిత్తమున వి, చారదురుఁడనై కడు సమ్మదమున
నుండఁగాఁ గల్గు వప్పు పైనుంచె నతఁడు, క్రోధమతి నెట్టితటి వేడునోధనంబు. 140
- క. వనరుహగర్భున కైనను, వనరుహలోచనున కైన వనరుహరిపుజా
టున కైనఁ దరము గా ద, మృనివరుకోపాగ్ని కెదిరి మొన కట్టంగన్. 141
- వ. అని మనంబునం దలంచుచు నిరంతరపరిపాలితమహీమండలుం డై యుండె నంత
నక్కడ నితాంతకపటక్రియాధారేయుం డగు నగ్గాధేయుండు వెండియు నొక్క
కపటమతంబు విచారించి యతిత్వరిపంబున. 142
- క. నూతనజవసత్త్వంబుల, నూతనతనువర్తములను నూతనగతులన్
నూతనభంగుల నొప్పెడి, కైతవమృగఖగచయంబుఁ గల్పించె నృపా. 143
- వ. ఇట్లనల్పసహనాచార్యుంబునం గల్పించి పుచ్చిన నమృగఖగవృత్తంబులు గణ
నాతీతంబులై యొక్కడఁ జూచినం దామయైయుక్కుమిగిలి యొక్కమొగిం బిక్క
టిల్లి పెక్కుతెలింగుల నత్యంతభయంకరకృత్యంబులం జెలంగి ఫలితంబు లగు కల
మాదిసస్యంబులు మేసి పడఁద్రోసి మట్టిమల్లాడియు నారామంబుల నిక్షుదందంబు
లు ఖండంబులు గావించియు, గదలీతరుషందంబులు విదళించియు, మల్లికామాధనీ
ద్రాక్షాదిలతావిలాసంబులు త్రెంచియు, గొమ్మలఁ గోరాడి తటాకంబులు పటా
పంచలు గావించియుఁ గ్రమ్మియందంద కందమ్మికోలంసులఁ గలఁచి కాటియ పెట్టియు,
గోవృంబుల గోవత్సనికాయంబుల నపాయంబు నొందించుచు జనపదంబుల మను

మృతం చోదవి చనిషియ, బహువిధంబులఁ గోలాహలంబు నేయుటయు హాలహాల
పిషజ్జ్వలంబులచేర దేవదానవానికలబులంబోల ననెకలబులు మహీప్రజాసంఘంబు
లహీనభియంబున మొఱిదుచుం జని హరిశ్చంద్రనరేంద్రులఁ గనుగొని సర్వాంగ
సంగతోర్వీమండలంబు లగు దండప్రణామంబు లాచరించి మ స్తకన్యస్తపహస్తామి
దులై యిట్లనినః.

144

నీ. సదయుండవై నేటితుదదాక మము నీవు, పెంపుదీసిపఁ బాలింపుచుండ
నీరీతిబాధల నెన్నఁడు పొందక, నీచల్లదనమున నిండువేడ్కఁ
దల్లివండుగ్రియొద్ది తనయులగతి మాకు, మఱుఁగుపించెలరీతి నెఱి వహించి
భవనంబులను వెండి పైడియుఁ దడఁబడ, గుఱిలేనిపాడియుఁ గూడు గలిగి
గీ. క్రిందమై నెండకన్నును నీడకన్ను, నెఱుఁగ కన్నలఁ దమ్ముల హితుల సుతులఁ
గూడి సుఖమున్న నారము కోర్కు లొదవ, సత్యసల్లాప యోహరిశ్చంద్రమాప.

ఉ. జారులుఁ జోరులు నివమలసత్యవిమారులుఁ గూరులు స్తురా
చారులు లేరు గూచకులు సాధుల బాధ లొనర్చుభీకరా
కారులు లేరు లేరు మఱికల్మషశత్రులు మత్తులు న్నరి
తీరమణాగ్రగణ్య వివరింప భవత్పరిపాలితావనిన్.

146

క. క్షీణి సులసస్యవశ్యయై, యతిసాంద్రులుగ ఫలించు నపమృశ్యువు లే
ట్టితిఁ బ్రభవింపవు కడు, హితముగ నెల మూడునాన లేమిం గురియున్.

147

చ. చితర దేవతాగృహవి శేషమహోత్సవకృత్యము ల్పఁగ
పఱలుగ సాఁగు నెల్లపుడుఁ బల్లవపుష్పశలాటసత్ఫల
త్కరములఁ బొల్పుఁ బాదపంకాయము లింకవు నిగ్మలాంబువుల్
సంసుల నేఱులు బిడుకుఁ జాలఁగ-గోవులు దుగ్ధపూరిముల్.

నీ. ఇట్లు వర్తింపంగ నిప్పుడు కొన్నాళ్ళ, గోలె భరింపంగఁ గొలఁది కాక
బ్రహ్మకౌను గణింపఁగఁ రాని పెన్న, వన్నెల మెకంబులు బుల్లులును నేల
యూనినయట్లు కోటానకోటలు గూడి, జారుణతరనినాదములు చెలఁగఁ
జెలువులు తోటలు చేలు గాలువలును, నే పెల్లఁ దూలఁగ రూపు మాపి

గీ. యాలమండలఁ గొందలం బందఁ, జనపదంబుల మమజులఁ జంపుచుఁడుఁ
గదల మెదలంగ శక్తించి కాఁపుఁములు, విడిచి వచ్చిత మోపునివీకశత్రు.

149

క. ఈమృగబాధలు మాన్పి డ, యామశి మముఁ బోవ వలయు హాలహాలాగ్ని
స్తోమభయ ముడిసి యమరులఁ, బ్రేమ న్నిక్షించిఁజట్టిమృదునికథమునన్.

150

చ. అనినఁ గృపారసంబు హృదయాంబురుహంబున సంజనింపగ
య్యవక్షిలరత్న మిట్లను మహీప్రజ నేఁ దనియంగఁ జూడ మీ

- కనయము నింతహస్త్రమునకై భయ మందుచు నుండ నేల యీ
ఘనమృగభీతి గా న్నెద నుఖస్థితి మీ కొడఁగూడునట్లుగన్. 151
- వ. అని సుభయప్రసానం బొసఁగి యమ్మహీప్రజాసందోహంబుల వీడ్కొలిపె నంత.
ఉ. పంకజగర్భసీమ మధుపంబులు వృక్షములందఁ బక్షులుం
బంకరు శంఖులుందు రతిభర్తయుఁ జేరి వసింప నొప్పె న
ప్పొకరు శత్రుడస్తగింపఁ గడుమందము లైవరశ్మలన్
మౌకేశపువ్వగుత్తిక్రియ ముడఁమఁతయుఁ గుఱపు లీనఁగన్. 153
- చ. తరుణవయస్కుఁ డైనహిమధామనిమిఁద మనంబు నిల్పి యం
బరసతి దమ్మ వృద్ధుచు మూనఁ దలంచిన జాల సిగ్గునం
ద్వారితగతి స్మృనింగినవిధంబునఁ బశ్చిమవార్ధిగుంకె భా
స్కరుఁడు గుముద్వతీతతి వగంగ వికాసకళామిషంబునన్. 154
- క. అనుపమ తేజోనిధి యగు, దిననాథునిమహిమ రాశిదేవినచందం
బున సాధ్యగాగదీధితి, గనుపట్టె నవీనకింశుకప్రసవరుచిన్. 155
- క. హేలాగతి విఠిహులపై, నూలి నృతివల్లభుఁడు ప్రయోగించుమహా
నీగోత్పలశరజాలము, పోలికఁ దిమిగఁబు దిశల బొఁబొరిఁ బెన్. 156
- క. మృగనాభీపరిపూరిత, నగభిన్నణి పేటికరణి నలినభవాండం
బు గనుంగొన కనుపట్టెను, మిగుల దపస్సముదయంబు మెండుకొనంగన్. 157
- తే. యామినీచంద్రవదన వియత్సురేంద్ర, నీలకుణిపాత్రిలోకల నించినట్టి
విమలఘనసారశకలసంఘము లనంగ, బ్రబలె నక్షత్రవితతు లంబరమునందు. 158
- వ. అంత.
- ఉ. శంకరమాళిభూషణము సారసమిత్రునితోడిజోడు మీ
నాఁతుని మేనమామ కలశాంబుధిహూంమిపట్టి యామినీ
పంకరుహాయతాక్షి ప్రియభర్త వియద్భూమభ్యదీప మే
జాంతుడు గాన నయ్యె నుదయాద్రిపయిం దిమితేభసింహమై. 160
- క. నిండారుకశల హిమకర, మండల మొప్పారె నయనమహ మొదవగ నా
ఖండలదిక్సతిమాక్తిక, మండల మన విమలకాంతి కొమరు దలిర్పన్. 161
- శ. కాశాకాశధునీతరంగనిచయనీకాశద్యుతి నట్టమై
కాసెం గొముది చక్కగా నకలదిద్భాగంబుల నృన్మధుం
డేసెం బాంధజనవ్రజంబులపయిన్ జృంభించి లీలాధను
ర్వేశారద్యము నివ్వటిల్లఁ బ్రసవాస్త్రశ్రేణులం బెల్లుగన్. 16
- ఉ. వారణ లేక యొక్కమొగి వాంఛలు దీరగ సాంద్రచంద్రికా
పారణ నేయుచుం బొదలె బాయనివేడ్క జకోరవారముల్

కైగవభా. ధవోపలనికాయము లోని స్రమించె నేలురై

జారులు చోరులుం గడువిచారము నొందిది పొంగె వారిభుల్.

163

వ. ఆసమయంబున హరిశ్చంద్రధరణీవల్లభుండు తత్కాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి
నిద్రింపం దొడంగె నతఁ.

లే. కామపరిపంశాంతి గన్న మెడ్చి, వేడ్కనిద్రించువిటవిటీవితతి తెదర

కుక్కుటంబులు కుక్కురోకో యటంచు, గూయజొచ్చె గతోరనిర్హోషణముల.

నీ. చంద్రు డద్దపుదిశ్చచందానఁ బశ్చిమ, దిశ నిల్చెఁ కాంతి మదీభవించి

యొక్కటొక్కటి చిక్కె జొక్కలాకసమున, నాడకాడకు గడునల్పరుచుల

విటవిటీతతులపై విషమాయుధుడు రోష, మెదలి బాణాసన మెక్కుడించె

వనముల సింధకజీవనముల జెలరేగె, కలయంగ బహుపక్షికలకలములు

గీ. కాలంబు లుడివోయె గృహదీపకలికలెల్ల, జక్రిదంపతు లలరె నిర్వక్రిలీల

నంబుజంబులు విరిసి రోలంబములకు, విందులొనరించె బాభాత వేళయందు. 166

మ. ధరణీనిర్జరగాజి మొక్క శతపత్రంబు ల్విజృంభించి ప

ట్పరణశ్రేణుల కెల్ల నామెతలు పెట్టం జక్రివాకావకుల్

పరమానందము బొంద బింబరుచి బింబశ్రీ విడంబింప నం

బరరత్నం బుదయించె జంభరిపుహర్మ్యస్వర్ణకుంభాకృతిన్.

167

వ. అనిన విని కాంతేయాగ్రజం డటమిదివృత్తాంతం బెఱింగింపు మనుటయు.

168

మ. అనుగామోకహదానదానవవిపక్షాస్త్రాంఘ్రిసేవాకళా

కమనీయస్థిరభావభావభవరా కాచంద్రసీకాశకా

శమరాశప్రతిమాననిర్మలయశస్సౌభాగ్యభాగ్యప్రభా

వమురారాతిసమానమానవిభవవ్యాపారపాథోనిధి.

169

క. ముందారిదానగుణ సం, క్రందనసమవర్తివరుణకాబేరదిశా

సౌందర్యయువతవిలసిత, చందనచర్పాయమానపదమలక్రీర్తి.

170

పంచచామరము. వసుంధరాధరేంద్రధైర్య వాఙ్మనానామనూ

జ సన్వభూతశేషమాన్యచారువర్తనా నటల్

ప్రమానబాణవైదిమాలి భాగవిమ్భుశుష్ప

ర్వసింధువీచిజారశుల్యవాగ్వినిర్భరార్భటి.

171

గద్యము. ఇది శ్రీమదాపస్తంబనాత్రిపవిత్ర కౌండిన్యమునిచక్రివర్తిగోత్ర సకలనుకవి

జనానీకమిత్ర దేచనామాత్యకుమార విజయవివేకవిద్యాలంకార శంకరకవి

నామధేయ ప్రణీత బయినహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానం బనుమహాప్రబంధంబు

నందు బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము

ద్వితీయాశ్వాసము.

—...౦౦—

శ్రీ లలితలోచనాబ్జ వి
కాలయశోరచిరికాయసదమలసుమనః
పాశీసంవాసిత ది

శ్వాలా ధమ్మిల్ల మంత్రీబాచయయెల్లా.

1

వ. ఆకర్ణింపుము. పాండవాగ్రజానకు మాగ్గండేయుం డిట్లనియె. నట్లు భానుమం
తుండు, ప్రధనుసానుమంతంబునం గనుపట్టుటయు నటమాన్సు మేల్కని యవ్వనుం
ధరావల్లభుండు సంధ్యానుష్ఠానంబులు నిర్వర్తించి మృగయావిహారంబునం జను
వాడై పురంబునం జాటంబంచిన.

2

తే. వేటమాణిక్య ముపకారి వెండిగుండు, వాయువేగంబు వెటిపుచ్చకాయ గరుణఁ
దడవిపోతులరాజు చిత్రాంగి బొండు, మల్లె యన నొప్పు పెక్కునామమలవాని.

మ. బలుకోట ల్తనుమధ్యము ల్మహాదుగోభాగంబులుం బెద్దమా
తులునుం గల్గి మృగేంద్రడింభములకుం దుల్యంబు లైనట్టి జా
గిలపుంగుక్కల హేమశృంఖముల న్గీలించి కోటానకో
టుల వేగం గొని వచ్చి రాటవికు లాటోపంబు వాటిల్లగన్.

4

చ. గొలునులఁ బట్టి లుబ్ధకు లకుంతితశక్తిఁ గుదించి నిల్పఁగా
బలువిడి నంఘ్రుల న్బయలు పల్మఱుఁ ద్రవ్వచు వీరకమై నభ
స్థలిఁ గబళింపఁ జాతెదువిధంబున మోగలు మీఁది కెత్తి కు
క్కలు ఘనభోక్రియాధ్వనుల శాథతరోద్ధతి నించె దిక్కులన్.

5

నీ. కజకులైఁబట్టిజంజాటువెండుకలు నిర్ల, గవియుమేనులు కెంపుఁగన్నఁగవయుఁ
గుఱుచజేవులుబొట్లు కురువిందపూసవే, రులు నొంటియట్టచెప్పులును గలిగి
వలలును బెట్టుకోవులుఁ బెద్దయురులును, దెరలును బోనులు దీపములును
వసులు గనులు పోగువాలు వెండుకత్రాళ్ళు, బలువిండ్లు నమ్ములు బల్లెములును

గీ. బందివాధులు వీరఁబలు జట్టెసములు, బంట్రోకోలలు నాదిగా బహువిధముల

- సాధనములు ధరియించి శబరపనులు, వచ్చి రాళ్ళటకక్రియావ్యసనరతులు. 36
- పీ. వ్యాఘ్రుంబు నైనను శీఘ్రుంబు తరిమిడి, పొడిచెద మీటెల బూపు చెడక
శరభంబు నైనను సరిభసంబున డాసి, పదము లెన్నిదియుఁ ద్రుంచెదము పొదివి
సింగంబు నైనను భంగింబు నొందించి, జీవంబుతో న తెచ్చెదము పట్టి
భేరుండమును నైన నొండ నీయక, నలి చేసెదము చాల బలిమి వెలయ
కీ. సాహసంబున మత్తగజంబు నైనఁ, గెరలి తొండంబు తెగ నటకెదము దేవ
సేఁడు చూడుము మావేట నేర్పులెల్ల, ననుచుఁ బంతంబు లొకొందఱాడిరపుడు
మ. తలచుట్టన్ జడచొల్పియంబులుచు నీల్లటీలుఁ జేకట్టుదం
డలు వాకట్టులు ముప్పిడు లైకముల న్దాకొల్పువశ్యంపుమం
దులునుం జోఁపుడుఁగొలలుం గులుచుచెడఁడు న్నమగ్గింబులై
చెలువార న్భటకోటి వచ్చె మృగయాశృంగారి మేపారఁగన్. 8
- వ. ఇవ్విధంబున నపరిమితకిరాతవ్రాతంబులు సముద్భటభటానీకంబులుఁ జనుదేర న
మానవాధీశ్వరుండు దాసును మృగయావిహారసముచితశృంగారవేషం బంగీకరించి
పుత్రకళత్రామాప్యసమేతంబుగా. 9
- చ. ధనముని పుష్పకంబునకుఁ దా నెనవచ్చు నటంచు లోకముల్
విసుతి యొనర్ప బొల్పెసఁగి విమృశమాక్తి కవజ్రినీలకాం
చనమయము న్సువేగ హయసఁకుటితంబుచు నైవతేరు సాం
పానరిఁగ నెక్కి మిక్కిలీసముత్సుకతం బురబాహ్యానీమలన్. 10
- క. మాతలి దలఁపింపఁ గల, నూతుఁడు తనరథము గడపుచో బహుగతులం
చాతుర్జంబులు చూపఁగ, నాతని నేర్పుటకుఁ జాల హర్షము పొదలన్. 11
- మ. కాజేరదిశాముఖుం డై కొంతదవ్వు చని యంతట. 12
- మ. కనియె న్భూతలనాథుఁ డాటవికరాకాచంద్రబింబాననా
జననిత్యోచితపుండరీకగవయ స్తుచేరమాఘటమున్
ఘనశృంగాటము నర్మదోర్మపటలీగర్జదిశాపేటమున్
వినుతా నేకనిమింజకూటము మహావింధ్యాటవీవాటమున్. 13
- ఉ. మారుతపూర్ణకీచక సమాజరవంబులు నర్మదానది
నీరజభృంగగానమృదునిస్వనవైఖరితోడఁ గూడి యిం
పారఁగ నధ్వనీననివహంబులకున్ శ్రవణోత్సవక్రియా
గౌరవము ల్లుటించు నొడికంబుగ వింధ్యనవాతరంబులన్. 14
- మ. వెండియుఁ బుండరీక కుండాల గవయ గండభేరుండ కంఠీగవ సారంగ భూదాన
ధల్లుక లులాయ ప్రముఖనిఖిలమృగనికాయభయంకరానూనధ్వనబధిరతకకాబ

దంతావళకర్ణపహరాంతరాళంబును దింత్రీణీతమాలతాళపటకుటజకపితృశ్వత్థకోవి
దారసిందువారిమందారపీచుమందచందన మాకందమాతులుంగలవంగ జంబుజంబీర
పకుళ క్రముకపఃసబదరీమధూకమాధవీకింశుకశింశుపాశోకాని నానావిధపాదప
కాఖాశిఖావిహారమాణను యూరకోకిలకీగశాంకా కలవింకకపోతఖంజరీటకాకఘా
కాద్యనేకశకుతసంతతిప్రబలనినాదమేదురంబును నైయరుణగభస్తి కిరణపరంపరలకు
బ్రవేశింప దంబుగాక కరంబు సాంద్రంబయి యిసుక చల్లినం గ్రింద రాలక యి
గులు గవియుచుం బసరుడాలు వింధ్యవసుంధరాధరపరిసరారణ్యంబు దఱిసి మృగం
బులు మెలగుపట్లగసి ముల్లుతారువేయించి పోగు వారించి వలలును దెరలు నె
త్తించి బోనులు దీమంబులు నొడ్డించి.

15

మ. ఘనబాణాసన మెక్కువెట్టి పటుదోర్గర్వం బఖర్వంబుగా
వనధిధ్వజముకింటె మిమగుణనిస్వానంబు గావించి యు
బ్బిన నేనెన్లునభీకరాశుగతతు బ్బంఖానుపుంఖంబుగా
వనజాతాప్తులాగ్నిగణ్యుడు మృగహృతంబులం గూలగన్.

16

వ. ఇవ్విధంబున నత్యంతభయంకరము లగుశరంబులం బఱపినం గరంబు భీతిల్లి యెల్ల
మృగంబులు తల్లడిల్లి పెల్లొలుగె నట్టియెడ.

17

తే. మేదినినాథశరహతమృగసమూహ, ఘనక శేఖరజనితరక్తప్రవాహ
విరిలి ప్రవహించె గ్రైకక్షీణిధరేంద్ర, సానుసంభూతనిర్మరచయముబోలె.

18

క. అంతట మృగయాత్రే ని, రంతరబంతృప్తి నొంది యవనీశుఁ డతి
శ్రాతుడై సెలవిచ్చినఁ, బంతమునఁ గిరాతపతులు భటసంతతులున్.

19

క. ఉరువడిఁ బెల్లార్చుచుఁ గే, సుకాబకసదృశరూపజవసత్వభయం
కరము లగువేటకుక్కల, బరి విడిచిన నవి వధించె బహుమృగతతులన్.

20

ప. తదనంతరంబ వారును బదచిహ్నంబులవెంబడిం జని నికుంజంబులు దూఱి పొంచి
యున్న మెకంబులంబ్రించియు విశాలంబు లగుజాతంబులం బడంబోపి తగుల్పటిచి
కొనియు దీమంబుల నొడ్గి యేమలుపాటునం బొదివియుఁ దనివి సనక మఱియును.

తే. సాశువము గిడ్డు లగుదు వేసడము కురుజ, బాజా జలకట్టె జాలియ వైల యణుజా
మోరణంబును నాదిగాఁ జేరువడిన, వేటడేగల గిటికొన విడిచి కడిమి.

22

తే. గ్రద్దయును తాకి కాజును గొక్కెరయును, గూబపార్వంబుబెగ్గురుకొక్కెరయును
గొంగ లావుక యాడేలు గువ్వ వెలిచ, పొట్టపిట్టయు ననగల్గుపులుఁగుగముల.

23

క. తూలించి విపిన మెల్లను, గాలించి తదస్రవాసఁ గ్రవ్యచయంబుల్
జేరించి తనిసి వేటలు, చాలించి నతేశ్వరునకు సమ్మద మొదవన్.

24

క. చమరీవాలములు గురిం, గనుదము గజదంతములును గరికిటిసంజా

- తను లగుముక్తాఫలములు, నమితంబుగఁ దెచ్చి యిచ్చి రతివినయమునన్. 25
- వ. ఇచ్చిన నవి యన్నియుం గైకొని ప్రియంబునం జంద్రమతకి సమర్పించి యవ్వేట కాలులకుఁ బసదనం బొసఁగి యబ్బినరుహప్తముండు సరసవివేకరతుండు నత్యంత హితుండును నగుసత్యకీర్తిం గనుంగొని. 26
- తే. అనఘవర్తన విను మృగయావిహారి, కారణంబున దూర మేతేర వలసె
మనకు నీరాక సఫల మామార్గ మొకటి, తెలియఁజెప్పెద సమ్మదస్థితిఘటిల్ల. 27
- లయగ్రాహి. అల్లదె సదాగతినటల్లహరి దైత్యరిపుభల్లమకటప్రసవవల్లరి సముద్య
త్ఫుల్లకుముదాబ్జనవహల్లకవసద్భ్రమర ముల్లమునఁ గౌతుకము వెల్లగొనఁ గన్నుల్
చల్లఁగ బయోధిప్రియవల్లభఁ గనుంగొనుము కొల్లలుగ ముక్తిరమ నెల్లపుడు మజ్జ
త్సల్లలితచిత్తులకు బెల్లొసగె జహ్నుమునితల్లజసుతోరుతటి నల్లచదరేటిన్. 28
- కా. తత్తీరంబున నిష్ఠమై దప ముదాత్తప్రీతి గావించుభా
స్వత్తేజోరమణీయు నంబురుహభూసంకాశు నంహఃపయో
భృతీప్రశ్వాసకుం బ్రసన్నగుణగంభీరు న్వసిష్ఠు న్దయా
యత్తస్వాంతు నకుంధతీవిభు సపర్యాకాంక్ష యాదందగున్. 29
- క. అని నృపతి దండనాథుని, యనుమతిమున నరిగి కాంచె ననురాగము నె
మ్మనమున బెనగొనుచుండగ, ననుపమము వసిష్ఠమానియాశ్రమ మెదురన్. 30
- వ. కని తత్ప్రదేశఁబున. 31
- మహాస్థగర. వరరుద్రాక్షప్రకూశాప్రజరుచిరతమ న్వాప్యుచిగోత్రకీయుం
బరమధ్యానాంతరంగప్రణిహితశివున్ జద్ధపన్మాననన్థున్
గరవిన్యస్తాక్షదాముం గనవరుణజటాకల్పు భస్మాంగరాగున్
జిరకాలోపార్జితాతస్థివిపులతపశ్చిగంఘ్ర న్వసిష్ఠున్. 32
- వ. కనుంగొని ప్రముదితస్వాంతుండై యమ్మహి కాంతుండు నిజకిరీటకోటిసంఘటితహరి
నీలగోలంబంబు తెదీయచరిణారవిందంబుల జాంబీప సర్వాంగారిఁగితిమహీమండ
లుండై దండప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబులు మొగిడ్చినం గనుంగొని య
మ్మునివల్లభుం డి ట్లనియె. 33
- చ. అపగతబుద్ధి నింత మృగయావ్యసనంబున గేలి సల్పగా
నృపులకు నీతి గాదు ధరిణిశ్వరభార్యయు నీవు భీకరా
తపసమయంబున స్పృహవిధంబులదుష్టమృగంబు లున్న యి
వ్వపినములం జరించుట వివేకమె యాత్మ దలంచి చూచినన్. 34
- క. సప్తోపాయధురీణత, సప్తవ్యసనములు వదలి సదమలబుద్ధిన్
సప్తాంగలక్షణుం డయి, సప్తాశ్వకులేంద్ర మెలగ ఇను నరపతికిన్. 35

- క. మునిజనవిమతం బగున, మృనువ-శంబు జనించి మఱవం దగునే
మనిజేశ నీతిమార్గము, విను నీతిజ్ఞులకు రాజ్యవిభవము పొదలున్. 36
- తే. గనుట గాలవ్య ముడగ నీ పురుడు పురికి, బొమ్మ వేగలబ యింకొక్కబుద్ధివిమము
మఱచి తప్పియుఁ గొశికిమానిగూశ్ర, మంబుబాంతకుఁ బోవకు మనుజనాథ. 37
- క. పుంబుం గొధల కాఁతి, వడి బెట్టినవాఁడతండు పుకింపంగాఁ
గడుఁ గుటిలవర్తనుఁడె, వ్వుడు నాతనిపేరకూర నంజకుము పృపా. 38
- క. పంధ్రాస్వేషియు ని, పురచరితఁడు నరయ గాధిసురుఁడతనివనం
బరుణాంశువలశ మఱి పై, తెరువైనను వాడు చొరఁగ ధీవిచారా. 39
- ప. అని యుపదేశించి వీడ్కొల్పుటయు నావృత్తాంతం బంతయుం దెలిసి విశ్వామి
త్రుండు హంశ్చ ద్రమహీకళత్రుని తయ్యాశ్రమంబునకు రప్పించుకుపోయం
జితంగలబుంజితించి యవల్పకపటకౌశలంబున నొక్కమాయామృగంబునుగల్పిం
చిన నరియును. 40
- నీ. ననఁజేరుచి నవ్వుధవళాననంబును, నల్లఁగల్వల గెల్చినయములును
బద్ధకాగప్రభం బగటుకర్ణంబులు, కాంచనదీధితి మించుతినువు
మాక్తికకాంతుల మఱపించుచాటలు, కుహినంబుతోడుత దొరయుకడుపు
మరికితడవులఁ బురుడెంచుఖరములు, పవనంబుఁ దలఁకించుపటుజవంబు
- గీ. గలిగి లీలావిహంగంబు కారణముగ, నవనిఁ జరియించుపంకరుహారియంక
మృగముగనిను డుటయు నయమిశ్వరుండు, దాని గన్తోని కడుసమ్మదంబుబొంది.
- ప. హరిశ్చంద్రధరిత్రీవల్లభు నల్లన నెలయించి మయ్యాశ్రమంబునకుం దెమ్మనిపించిన.
- క. తనతనుకాంతులు నెక్కుల, మునుకొని యెల్లెడలఁ బర్వ మురియుచుఁ జని యా
పునచిత్రమృగా ము చయ్యఁగ, బనివడి భూవరునిదృష్టిపథమున నిల్చెన్. 43
- ప. నినిచిర భానువ-శజుఁడు నివ్వెఱ గంది తెదీయవిభ్రమం
బులు పలుమాలు చూచుచు నపూర్వమృగం బిది దీనిమేకు బి
ట్టలయ రయంబునం దటిమి యల్లనఁబ్రాణముతోనఁ బట్టి ని
ర్మలమణి యెనఁగోహితమారున కిచ్చెదఁ గేలి సల్పఁగన్. 44
- ప. అని పారథిం గనుంగొని. 45
- ఉ. అల్లదె పైఁడియిట్టి ముద్భూతారఁగఁ జూడుము దానిఁగూడ నీ
జెల్లవిధంబులన్ గథ మహీనజనంబునఁ దోలుమన్న భూ
వల్లభనాజ్ఞ నూతుఁడనివార్యగతిం దగఁదోలె వాయువే
గోల్లసితాశ్వయుక్త మయి యొప్పగునయ్యగంబుఁ జయ్యనన్. 46

వ. ఇవిధమున రథము తోలించి మహీనాయకుండు డాయం బోవుటయునమ్మ నూ
క్షరంగంబు నిరాయాసంబున. 47

నీ, భుధనం బెడలి భూభాగంబుఁ జేరి యి, చ్చావీల విహరించుగాలియిట్టి
కుండేటితోఁ బొత్తు గూడక వచ్చిన, యదురాజబింబంబునడిమియిట్టి
వీరభద్రునికృప వెండియు నుదూభత, మైదక్షమఖంబులొనియిట్టి
కుధరనందన జేడికొన విసర్జించిన, చేతో భవారాతిచేతియిట్టి

గీ. ననుకరించుచు మిగులఁ బెం పగ్గలింప, మంచిమురువును బడువును నుదము ముదము
పొదలఁ గనుగొనువారి కింపులు ఘటిల్లు, నల్లనల్లన నటయాడె నభినవముగ. 48

నీ, చేయొక కుప్పించి చివ్వున వాటుచు, గుమ్మలచే బయ ర్చిమ్ముకొనుచు
చిత్తరంబులు గాఁగి బేరముల్వాలుచు, మరిగినకైవడి మలసికొనుచుఁ
గనువుపోచలు కసిగట్లుగాఁ గొలుకుచు, వివృతాస్యమున జాల విడుచుకొనుచు
రిక్కురిక్కునఁ దోక ద్రిప్పి బాడిచుచు, ఖుపుటంబులఁ దల గోరుకొనుచు .

గీ. నిగిడి పాటుచు నంతల నిలువఁబడుచు, నొడలి కందూతికై చెట్ల నొకవికొనుచు
నుదరి యొక్కెడ మిన్నక బెదరిపడుచు, గువలయేశ్వరు నెలయించికొనుచు జరిగె

వ. ఇట్లుగా విశ్వానియనియ శ్రమంబు ప్రవేశించి మొఱంగి చనం జూచువానితెఱం
గెఱంగి నోషించు కరుగవఁ గె.పు జనియ.ప నాత్రికంసునఁదరుదువిశంకటభుజా
బలంబున శరాసనం బెప్పెట్టి చూర్పిరవం బొనర్చి వర్షికరభీకరిం బగుశరంబు
దొడఁగి తగనిఁడం దిగిచి దృష్టిముష్టిభౌరేయుండై యేయుటయు నయ్యేటానం దూ
లక వాతూలజపంబున నమ్మంగంబు కాశికుసమ్ముఖంబునకుంజని యవృశ్యంబయ్యె
విశ్వంభరావల్లభుడు నాయిట్టిపసలంబడి వెట్టితనంబుననవ్వన. బెల్లనిమ్మరినవాడు
గావున నితొలనిబడాలి పాకాగ్రంతుండును క్షుప్తిపాసానంతుండును నై యమంద
శ్రమంబును బొంది శీతజలాన్వేషణాభిలాషియై చనిచని ముదట. 50

నీ. మందారజంబీరమాశుబుంగులమగ, తేలికీచంపకకింకుకముల
మాకిందచందనమాలాగఖర్జూర, కోవిదారమధూకకురువకముల
జంబూవటాశ్వత్థనిబదాలతమాలఁ గాలతమాలహింతాలములను
దిత్రిణీపాటలతిలకామలకదేవ, తారుపున్నాగకర్పూరములను

గీ. మఱియుఁ దక్కిన పావనత్పూరుహముల, బహువిధంబులపూఁదీగెప.దిరులను
ప్రబలి విఁసిల్లుకాశికాశ్రమముఁ గాంచె, నుల్ల కులరంగ మేదినివల్లభుండ. 51

తే. మానవాధిక యాపుణ్యకాననము, దోయడశ్యామమునిహోమధూమవిలిగి
యలబరింబున నావం బైవ నల్ల, పలుజగజ.పుగొడుగుభిభ్రమము నొసగు. 52

ఉ. పంకజనూత్కైశఁ దలఁపఁ గడు! నద్భుత మావహిల్లా నే
కాంక్షకుఁకాగ్నిగణ్య విను మాగమశాస్త్రపురాణము ల్నిగా
తంకమునం బఠించునెడఁ దాపసపుత్రులకుం గవుల్కొగిన్
పంకలు దీప్తి చెప్పు గొరవంకలుఁ జిల్కలు నవ్వనుబునన్.

53

సీ. కడుఁ బ్రీతి జన్మిచ్చుబడిదప్పి తిరిగెడు, లేడిపిల్లలగు బాలెంతపులులు
కంతివంబులు గంధసింధురముల, తోడ మాటికి జెఱలాడుచుండు
జిట్టెల్కగములతో జెలుములు వాటించు, విక్రియమున బావురు దిల్లిగములు
నీలకంఠంబులు లాలనం బొడవ బా, టించుఁ గుంభీరపడింధకముల

గీ. గొండ గొట్టయపిందును గోరిగమియు, మంతనము లుండు బొరపొచ్చె మింతలేక
సాకువంబులుఁ బక్షులు గలిసల్పు, గాధిపుత్రులపోవనవీధియందు.

54

ప. ఇట్టి విచిత్రంబులకు బాత్రం బగునవ్యిశ్వామిత్రులపోవనక్షేత్రంబు నిరీక్షించి తద
భ్యంతిరంబున.

55

సీ. సంఘల్లహల్లకజలజాతమకరంద, పానలోలాభినీగానరవము
వీచిడోలాకేళివిశ్రాంతవిలసిత, చక్రివాకమరాళనమదయంబు
సతతశేరీసక్తసంఘమిబాలికా, స్తనకుంఠమారుణస్వచ్ఛజలము
ప్రవిమలశశికాంతపాషాణకల్పిత, పోపానమార్గపంశోభితంబు

గీ. పవనకంపితతీరభూభాగవిటపి, పుష్పగుచ్ఛపరాగవిభూషితంబు

మకరకచ్ఛపజలజంగునికరయంతము, సూరిభుఁడు గాంచె నొక్కసరోవరంబు. 56

తే. కాంచి మాంబనాథుఁ దంగనయ నుకుడు, దాను దత్తీరభూమి రథంబు ద్వి
దండనాథుఁడు కంఠము కైదండ యొసగ, సగసి దశిసి వినిర్మలజలముగోరి. 57

ప. కృతావగాహనం దై తత్సమిపప్రదేశంబునఁ బ్రదిశి చుపుష్పితమాధవీతలాశుండ
పాంతరంబునఁ గినలయతల్పంబున జంత్రమతీసతీలలామంబుమృదూరుపీఠం బువధా
నంబుగా శయనించి బాలరసాలపల్లవప్రకీర్తితతాళవృంతంబున శీతలమందవాతూ
లంబు సోక గదిసి విసర దండనాయకు వదనారవిందం బవలోకించి. 58

క. సదమల బహుపుష్పలతా, సదనవసద్భసలగానఘంకాతములన్

మొగ మొదపించుచునున్నది, యది యేమనియాశ్రమంబో యెఱుగగవలయున్. 59

తే. అనుచు బలుకుచు నుండంగ నచటి కపుడు, కుశసమిత్పర్ణఫలముల గోయ నొక్క
ఋషికుమారుండు వచ్చి మాహీశుతోడ, జెప్పెనిది కాశికునివనక్షేత్రమును, 60

ఉ. చెప్పిన మేదినీరమణశేఖరు డుల్లమునందు వెంతయున్

ముప్పిరిగొన్నభీతి మునిముఖుడు గాళికు డేమి నేయునో

- యప్పుగమేకుడే యెలుగు నంతయు నిక్కడఁ బాసి వేగ నే
చొప్పుకఁ బోద మింక మనసుద్ది యెలుంగక యుండ నాతఁడున్. 61
- క. ఎక్కడి హేమకురింగం, బెక్కడిమృగయావిహార మెక్కడివిపినం
బిక్కడి కేటికి వచ్చితి, మక్కట మిక్కిలి ప్రమాద మయ్యె న్మనకున్. 62
- తే. నవవిరించి యరుఁధతీనాయకుండు, ముఱచితప్పియు గాధిసమారువనము
చొరకు మీ వని చెప్పె విశుద్ధబుద్ధిఁ, గోం నామిఁదివాత్సల్యగుణముపొదల. 63
- క. ఇచ్చోట దడయ వలవదు, చెచ్చెరఁ బురి కేగుమనుచుఁ జెప్పిన నేలా
వచ్చితిని మృగము నెబడి, వచ్చునె విధి గడవ నెంతవారలకైనన్. 64
- తే. ఏమిచెయువార మెక్కడి కేగుద, మేది కార్యచింత యింక మనకు
మిగుల మోస మయ్యె మృగయావిహారైక, కాణమున నేమి గాఁగఁ గలదొ. 65
- ఉ. ఆమునిసార్వభౌమునిదృగంతము లించుక జేవురంచినన్
హేమగిరీంద్ర మొక ధృతి నేపటి బిట్టు చలించు మొగ్గు ది
క్వామజయూథ మొక శుడుసంఘము లైనను రాలు నానుభా
ధామది నేకు లైన గిడు దల్లడ మందుడు రెమి నెప్పగన్. 66
- తే. శర్వరీశకళామాలి గర్వి మైన, నడచుకాశికమాని కే ననగ నెంత
యబ్బి లంఘింప సూపియలఘుబాహు, బలున గతిదుష్కరమె చాటిపడియదాట.
చ. మలయజతైత్ర్యయొక్క ములు మానసము ల్వలయోష్ణభానమం
దలకఁ జాతిగోక్షములు నాలుక లప్పుడు మానికోటికం
దలప ననుగ్రహించు బలామహు జేయుదు రల్పు నైన బే
రలుక వహించి రెండు నల్పుల జేయుదు రప్పితామహున్. 78
- ఉ. ఇప్పుడ పోయి యమ్మరిపలేశ్వరు దలక మున్నె చేరి వా
తెప్పక సున్నుత చుచు బడ బులకుం బ్రణమిల్లి యుండమో
చుప్పుడు నేను కీక్షణము సత్వోత్పత్తి కాలగి పోదమో
యిప్పటి కేది కార్య మది యిద్దమతం దగు నాచరింపగన్. 60
- వ. అని విచారడోలాదోళితమానసుండై యున్న యహ్మనవేద్రునింగనుంగొనియమా
త్యశేఖరుం దగుసన్మోర్తి విశుద్ధబుద్ధిక్రియాపాటవంబు దేట పడ వినయాలాప
ము నిట్లనియె. 70
- క. ఓకమలాష్టలాగ్రణి, మీ కేటికి నితఁచిత మిన్నక వియడ
స్తోకమతని వివరంబుగ, నాకుం దెలిసిన తెఱంగున నినిపించున్. 71
- కా. భూపగ్రనుణి వర్ధికల్పక మహాంభోరాశిశాఖీర్యరే
ఖాపారీణుడ వదిరిధరుడవు లోకస్తుత్యసత్యభిరా

- లాపశ్రీవిభవోజ్వలుండ విడి యేలా చింత తర్కించినన్
నీపై నల్లెడువారిలుం గలరె యోనిత్యప్రతాపోదయా. 72
- వ. అదియునుం గాక. 73
- తే. శక్రుమిత్రత్వములు రెండు సమము గాఁగఁ, జూచినిందాప్రశంసలనుక్రిక్కఁబడక
యుబ్బు నొందక యడవుల నొంటిఁ దిరుగు, మానులకు నేల నృపులతో మచ్చరంబు.
చ. జతర నీకుఁ గౌశికుదేశ న్భును మేటికి నింత యాత్మలా
నునుపఁగ నామునిప్రవరుఁ డుల్లమునం గృప పిక్కటిల్లమి
జనకుఁ ద్రిశంకభూపకు విశంకటశౌర్యుని బొందితోడనే
యనుపఁడె దేవతాపురికి నారసి చూడ మహద్భుతంబున్. 75
- క. విశ్వామిత్రుమీఁద న, విశ్వాసం బేల నీకు వివరింపగా
విశ్వార్థదాయకుండవు, విశ్వంధరఁ గలుగుమానివితకుల కల్లన్. 76
- తే. సాంవర్తన యీమృచారతమము, వరవివేకకళాదివాకరునిచేత
నడఁచి యొక్కింత నీవు సౌఖ్యాన్వితముగ, విదఁబొందుము నిరపాయముద్రఁజెంది.
వ. అని పబ్బుప్రధానాగ్రిగణ్యు సమగ్రిమనీషావిశేషభాషణంబు లొకర్ణించి యమ్ము
హీకాతుండు చింతావర్జితస్వాంతుం డై సంతాపం బుడిచి నేత్రకమలంబులు ముక్తి
లిచి మహూర్తమాత్రంబు నిదిగించి వామగ్రీవ నాకర్ణింపఁ దరంబుగానిభయంకరం
బగుదుస్స్వప్నంబుం గాంచి బిట్టు మిట్టిపడి కలవరించుచు ధైర్యం బవలంబింపలేక
నలుదిక్కులు చూచుచు బాష్పజలపూరితనేత్రు డును బ్రకంపితగాత్రుఁడును నై
యొం డెటుంగక యున్నయన్నరేందుగ్గిం గనుంగొని చంద్రమతి యతిత్వరితంబున
క. కెంజాయల నీ నెడుకర, కంఠంబునఁ గంకణములు ఘలుఘలు మర భూ
మింజయునివెన్ను ఉలుచుచు, నంజక భ్రమ యెల్లఁ దెలిపె సతిశయధృతియై. 79
- తే. ఘటితనిర్మలభూమిక్తాఫలప్ర, కాండసౌభాగ్యనిర్జితగగనసింధు
కంకణం బైకవిజహస్త కంకణంబు, కడఁక నూడిచి రక్షగా బడిసివైచి. 80
- వీ. ప్రాణేశ యేమరుపాటఁ బూర్వంబిట్లు, బిట్టుమేల్కొని యేల మిట్టిపడెడు
శరణాఽతారాతిజనపాత్రధయహర, జాతదక్షుండవు సమగ్రిమతివి
దుర్వారమదభూతిగర్వాంధపరిపంథి, జాహుబలారణ్యపావసుండవు
సప్త పారావారసంవేష్టితక్షమా, చక్రగంధక్షౌచితక్షణుండవు
గీ. నిత్యసత్యవ్రతస్తుత్యనిరుపమాన, సాగరభీరవాచావిశారదుండవు
ప్రబలధైర్యసుపక్వపర్వతదు వీవు, భ్రాంతిఁబొందుగఁదగునె నీకింతలోన. 81
- క. అని తనభ్రమఁ దెలిపెడుసతిఁ, గని మస్వప్నంబు గంటిఁ గమలానన నే
వినిపింతుఁ దత్ప్రకారము, విసు మీవని తెలియ ధరణివిభుఁ డిట్లనియెన్. 82

- శీ. మణిమయం బగుసభామండపంబున వైభవోన్నతి నేఁ గొలు వున్న వేశ
 గోమారుణక్షుఁ డై రుచిరాఝ తేజుఁడు, ధరణీసుకుం డొక్క డరుగుదెంచి
 యదలించి ధరణిపై నస్మత్కిరీటంబు, పడఁ దన్ని మఱి బట్టి తిగిచి
 కరము నిర్దయపృత్తిఁ బరము వెల్వడఁదోల, బహువిధావత్సరంపరలఁ జేరి
- గీ. యీశ్వరానుగ్రహంబున శేచి పిడపఁ, బూజ్యసామ్రాజ్యవైభవస్ఫురణ గఁటి
 ననుచు మస్వస్వపద్ధతి మనుజుపిభుడు, సర్వమును జంద్రమతితోడ సరవి జెప్పె.
- ఉ. చెప్పిన నంతయు నివిని కుశేశయలోచన కాతుకంబు పె
 ల్లాప్పమి నెంతయు నభియము నొందియు నొందనియట్లు లాత్మలోఁ
 గుప్పలు గొన్న ధైర్యమున గొంకక భూవివేకశక్తి వా
 తప్పక పల్కెజేరి వసుధావరుతోడ బ్రియోక్తివెఱుక్.
- 84
- క. ఏతన్మాత్రింబున కో, భూతలపురుహూత యింత పాలుపఱి మనిలో
 భీతిల్ల నేల చెప్పెడ, గొతుక మొదవంగ విరుడు కలతెఱ గెల్లన్.
- 85
- చ. అలుక జనించి వచ్చినధరామరవర్యుడు గాధిపురుడు
 జ్వలమకుటలబు దన్నటలు చయ్యన రాజ్యవిభూతి బాయటల్
 పలుమఱు దన్నిమిత్తమున బ్రాప్తము శాను బహుప్రకాశముల్
 గలుగు శశాఙ్గమాళిక్యపరిమృత రాజ్యమావిశేషముల్.
- 86
- వ. అని చంద్రమతి హరిశ్చంద్రమున స్తాపంబు మాన్పి యూఱడించుచుండెనతనచ్చట
- క. కోపంబున వెండియు గప, టోపాయం బొకటి యాత్మనూహించుచు మా
 యాపారీణత మీఱగ, దాపసవర్యుఁడు గాధితనయుడు వేగన్.
- 88
- క. మాతంగకుంభకుచములు, మాతంగకరోపమాసమహితోరువులున్
 సూతంగ యాగములు గల, మాతంగవధూమంగులు మహిమ వృజించెన్.
- 89
- క. అన్నరీనాక్షులవాలుఁ, గన్నుల కెదిలఁప లేనికలమున గాడే
 పన్నిన భయమున బేడిస, నెన్నడు జలదుర్గఘామ లేమఱ వెఱచుక్.
- 90
- చ. శివశివ యావిలాసికులచిక్కనిచక్కనిగుబ్బచమ్మలున్
 ధవళమణీచీడింబము నదల్చుమొగంబులు గెఱుమోవులుఁ
 గువలయకాంక్షసంపదలకుం గుడు నైన జెడచకప్పులున్
 యువజనధైర్యమూలముల నొక్కటఁ జెల్లగొంగ జేయవే.
- 91
- శీ. కొదమలేటుల దెచ్చి విదియచఁడురు దెచ్చి, విపమాన్మునింగిణివిఁడ్ల దెచ్చి
 కలువపూవుల దెచ్చి ఘనచపకము దెచ్చి, దాడిమిగీచసంతోషలదెచ్చి
 జలజరాగముదెచ్చి బీసంబుల దెచ్చి ని, భగవంతునిభటంభముల దెచ్చి

- గీ. పుష్కరోర్ముల నావర్తపులినములను, గదళికాస్తంభముల శాలిగగ్భములను
జీగురులనుదెచ్చి కాని సృజింపరాదు, కమలజాన కననాహంసగామినులను. 92
- క. ఆనీలవేణులను గల, గానకళానైపుణంబు గంధర్వసగో
జానలను లే దింతయు, వీనులపండువులు నేయు విశదస్వరముల్. 93
- క. ఇందాలత్వము దక్కగ, నొం డేమియు వెలితి లేనియొప్పులకుప్పల్
గుండలపతియును జాల డ, ఖండమతిం తద్విలాసగరిమ నులింపన్. 94
- వ. ఇవ్విధంబునం గనుపట్టు చండాలబాలికాయుగళంబు సృజియించి మానిశుండాలుం
డానీలవేణుల కిట్లనియె. 95
- సీ. పాటి వినుడు నావలుకులు దెలియంగ, గందసింధురరాజగమనలాగ
బిత్తరివన్నెలు డెట్టి మీ రంతయు, నొసపబాగులఁ బొసగ నరిగి
జలజాప్తమలవార్ధిచంద్రహాంశ్చండ్ర, సద్భక్తి దర్శించి సంస్తుతించి
సుగీతవివ్యాపనము ల్పఁచించి, మృదుమధుగోక్తి సంపదలు నెఱసి
- గీ. వివిధలాస్యక్రయాః శాఙ్గధులు చూపి, చేరి సంతోషితస్వాంతు జేసి యతని
నడుగరానిపదార్థంబు లడిగిఁద్రెఱ్ఱి, హీనుగావించి బొంకించి యేగుదెండు. 96
- వ. అనుటయు వల్లె యని యప్పల్లవాధర లమ్మునివల్లధువకుం బ్రణమిల్లి వీడ్కొని
సముల్లాసంబున. 97
- సీ. చైతన్య మొందినకాతమ్యుడకిలా, నిమిరుబసాలభంజిక లనంగ
సుపూర్ణపుష్కరిమాచంద్రాస్యలై సంచ, రించునీలోత్పలశ్రీ లనంగ
జలగమత్ప్రము గాంచి సౌభాగ్యవిస్ఫూర్తి, నుతిగన్న తాపింఛలతిక లనగ
బొలుపు దీపిపంగ బోరి గామించిన, మకరకేతనుని ధేనుక లనంగ
- గీ. బడతులతోటినినదనుపదల గదిసి, గిలుమమట్టైచప్పుళ్ళు గులుకరింప
గలకీరాయంచకోడమలగతులసొబగు, నేనునొసపరినడక ల నేగుదెంచి. 98
- క. చండాలక లసమాయుధ, శుండాలిక లూరువిజితసురుచిరకదలీ
చండాలక లమృతాకర, ఖండాలిక లానృపాలు గనుగొని వేడ్కన్, 99
- వ. అనుపమానవిసయపూర్వకంబుగా బ్రణామంబు లొనర్చి కరికిమలంబులు మొగిడ్చి
మ. జయ మార్తాండుపిలావరస విమతిత్కృతానానాచమూ
చయపాక్షోనిధిమంభసంభవ సమస్తద్వీపవిశ్వస్తమా
రియశస్త్రిసంభవిజృంభమాణమతీ వర్ణింప న్నమర్థుడె య
వ్యయమై యొప్పుభవన్మహిమహిమ న్నవాతాశనాధీశుడున్. 101
- ఉ. నీమణియవై భవము నిర్జలవల్లభు గెల్పు నీమహా
దారిత పాజాతవసుధామహము బ్రహ్మసింహు నీశుభా

- కారము చంద్రమండలముఁ గైకొన కుందు నటంచు మాటికిన్
సూరిజను ల్నుతింప నినుఁ జూడఁగ వచ్చితి కుయ్య వేడుకన్. 102
- గీ. విపులధవళాతపత్రీతవిమలకీర్తి, మండలండవు మహితలాఖండలుఁ డవు
నిన్నుఁ గనుఁగొనఁగంటిమి శృపవరేణ్య, మత్పురాకృతపుణ్యకర్మములకతన. 103
- క. వీణెలు వాయుంపంగఁ బ్ర, వీణత్వము గలదు మాకు వినిపించెద ను
క్షీణతరగానవిద్యలఁ జాణలు గాణలును మెచ్చి సఁస్తుతి నేయన్. 104
- వ. అని తదీయహృదయానుకూలభావం బెఱింగి యాలీలావతులు గంధర్వనితంబవతుల
కుం బ్రతిబింబంబులై యత్యంతవిడంబంబున. 105
- నీ. వీణెలగవు నెన ల్వెడలించి చేఱఁగుల, మెఱుఁగురాఁ గాయలమీఁదుఁ దుడిచి
కుచముభముల మోసికొని తానములకును, జక్కఁగా బవడ పుసారె లొత్తి
శ్రుతి గూడఁ దంతులు సుడిగోళ్ల మీటుచు, జీవాళి బుట్టించి చెలఁగుతన్న
కంకణధ్వనులతోఁ గరపల్లవాంగుళు, లల్లాశ్చమమ నేర్పు లెల్ల మెఱసి
తే. మొనసి శ్రుకు లేదు మయ్యేదు మూఁసలును, గలుగుముప్పదిగాగములవాని
మిత్రముల శుద్ధసారంగమేళనముల, కుంద్రమధ్యమతారకమానసనిణి. 106
- కా. గాణ ల్చెచ్చఁగ బాడి రంపు దొలకంగాఁ దాళమానంబులన్
క్షోణీనాథజయాంకసంకఠితము ల్పూజానిగీతావళుల్
వాణీపాణీసరోరుహంగుళినఖవ్యాపారలీలారణ
ద్వీణాసంచితపంచమక్వణక శావిఖ్యాతకంఠధ్వనిన్. 107
- తే. ఆ నవీనవిశేషగానామృతమునఁ, బొదలి యెంతయు నాశ్చర్య మొదవ నపుడు
వల్లకీదండములఁ బుట్టెఁ బల్లవములు, హారమణిపక్తి కరఁగి నీరయి న్నవించె. 108
- వ. ఇవిధంబునఁ బాడిన నవ్వెలివాడచేడియలనిరుపమాన గానవిశేషంబులకుఁ బరితో
షంబు నొంది హరిశ్చంద్రధరిత్రీవల్లభుండుల్ల బనసంతసిల్లి వారలక నేకమణిమ కూ
భరణంబులు కురఁగమదరక్పూరకాశ్మీరగంధసాతుషారనీరాదిసౌరభద్రవ్యంబులు
బ్రియం బెసంగ నొసంగి వీడ్కొల్పుటయుఁ జూచి మంద హాసంబుచేసి యగ్గోసంగి
పడఁతు అమ్మహీకాంతున కిట్లనిన. 109
- తే. ఈపదార్థంబు లేల భాత్రీశ మాకు, వివిధభావజ్ఞమతఃశావేది వీవు
బడలితిమి చాల నిదిదాతపంబుచేత, నీసిఁ చ్చిత్ర మొసఁగి మన్నింప వలయు. 110
- చ. ధరణితలేశ నీనొదుగు దక్కఁగఁ దక్కినవస్తువు ల్పరం
పరలుగ నెవ్వ యిచ్చినను బర్వినతాపము పాయ నేర్చునే
పారిఁబోరిఁ గాయునెండఁ గదుఁ బొక్కె శరీరము వేడ్క మాయెడం
గరుణ వహింపఁగాఁ దగు నఖండితదానక శాధురీణతన్. 111

క. అనుటయు నామాతెతలం, గనుగొని యుత్సాహ ముడిగి ఘనకోపముతో
మనుజాధీశ్వరుఁ డెట్లను, గనుఁగ్రేవలయందుఁ గెఱు గడలుకొనంగన్. 112

క. వృషమిపయిఁ దొల్లి యీగతి, నడిరిసయాచులు గలరె యశుచితమతి మీ
యెడఁదల నిబ్బంపక, గొడు గడుగుట యెట్లు కండ కొచ్చిన నన్నున్. 113

క. ప్రేమంబున యానకులను, గామితవస్తువుల నొసఁగుకాలమునందున్
గూమీకుల కిడ రానివి, చామరయుగళంబు గొడుగుఁజచ్చింపంగన్. 114

చ. కడు నభిలాష మీర లడుగఁగఁ దలంచినచామరంబులున్
గొడుగును దక్కఁ దక్కినవి గోరుఁడు వస్తువు లెవ్వి యెవ నే
నెడపక యిత్తు నావుడు సహీనకుతూహల ముప్పతిల్ల న
ప్పడఁకులు పల్కి ట్లనుచు భానుమలోద్భవుతోడఁ జయ్యున్. 115

ఉ. శీతలవస్తుసంతతులచేత నడంపఁగ వచ్చుఁ గొంత యీ
యాతపతాప భద్రము ధరాధిప మన్మథబాణఘాతసం
జాతియోగతాపమునఁ జాలఁ గృశ్యము నొంగుమమ్మ స
త్కృతకలీల నీచిగువుఁగొఁగిటఁ జేర్పు రతిప్రసంగతిన్ 116

క. అనుటయుం గర్ణపుటంబులం గరఁబులం జేర్చి యవ్విమలచాతుర్విదు శివస్మరణంబు
చేసి ప్రచండకోపంబునం జండాలబాలికలం జూచి మీర లర్థిముద్రాధాని లని
తిస్కారంబు నేయ నేరక మూరకున్ననిగితం బెరుంగక మదిరాపానవికారం
బున శరీరవిస్మృతి బొంది విప్రలాపంబులు పల్కెద రని వెండియు నిట్లనియె. 117

తే. దర్శనస్పర్శనములకుఁ దగరు మీరు, మీకుఁ గొఁగిలి యిమ్ముని మెలఁతలార
పలుక నాలుక లెట్లాడె భయములేక, తెలియ మీజాతి యెంత బుద్ధియును నంత.

క. మాచిన మీయం దిప్పుడు, యాశకముద్రావిశేష మణుమాత్రంబున్
దోచదు మీ చెక్కడిమా, యాచండాలాంగనలొ మహాద్భుత మరయన్. 119

క. ఆయతకారుణ్యంబున, నీయపరాధంబులను సహించితి నెక వ
న్యాయోక్తు లేమి పక్కినఁ, గోయును నాలుకలు విమ్ముఁ గొంకక నలుకన్. 120

చ. అనుటయు నానందహదశాక్షు లొకతయం శంక లేక యు
బ్బిన మదగ్వము ల్పొదల భూపతి డగ్గటి పెక్కుభంగులం
గనుఁగవ లార్చుచు న్వివిధకామవికారవిధానకృత్యము
ల్లానకొని చూపుచు నృతీయుఁ గోరి యకాగణహాస్యలీలలన్. 121

సీ. పొడిబొడి గింజల్కపుంజంబు లెగయఁ, గేళీసోజాతము ల్దిస్పికొనుచు
గడకంటిచూపుల బెడఁగొందువీనుల, నొడవు లొయ్యనఁ జక్కఁద్రోచికొనుచు
దోర్మూలగోచులు దుర్మగింతలు నెట్లఁ, దివుటమైదుఱుములు దిద్దుకొనుచు
నొసప బాగుగా నొసలఁ గన్నాకా, తిలకంబు లొయ్యనఁదీర్చికొనుచు

- గీ. వలుదనుగుబ్బచనుదోయి వెలికిఁ దోఁప, జలుగువలిపంపుఁబయ్యెద వెఱఁగు లొత్తి
పొసఁగ లేజమ టారఁగ విసరికొనుచు, మసలుచుండిరి శృంగారసుహిను చెలఁగ.
- క. ముద్దులు గురియుచు మురయుచు, నిద్రపుటద్రుమలొస నీడలయొప్పు
పెద్దయుఁ జూచుచుఁ బ్రేగొని. గద్దటితనమున విలాసకళలు గొలఁకన్. 123
- ఉ. విందునుగాఁగఁగర్జపుటపీఠులకుఁ బిక నాదలక్ష్మీకం
బొందులుగాఁగఁబల్లవికపుంబ మోదక శాభివృద్ధికిన్
మందులుగాఁగఁ జొక్కుచును మందమనోహర విభ్రమంబులం
జిందులువాలుదుం జిగురుచేతులఁ గాశము లొత్తి గూడుచున్. 124
- తే. ధగణిపతి డాసి నరపాల తిమిఁ దాను, తివిరిమోహించి వచ్చినయువతిచనుల
రతులఁ దేల్పక పూని తిరిస్కరించు, టరసి చూచినఁ గాగాను పురులకును. 125
- ఉ. కావున మఱుఁ బ్రేమమునఁ గొఁగిటఁ జేచ్చి గతిప్రసంగి
లావిభంబున బ్రహ్మకళానిపుణత్వము మీఁది నన్యదా
భావము బుజ్జగ చి నిరపా మనుఖస్థితిఁ బొందు మాపరే
ఖావిధుబిట మన్మథునిగర్వము సర్వముఁ బాయుఁటలుగన్. 126
- క. అంభోజముపశసమకుచ, కుంభంబులు రాయిడింపఁ గోరిక లలగన్
బుంభావకతుల నినుఁ గడు, సంభావించెదము మాకుఁ జన వీవలయున్. 127
- తే. నూనవాధీశ యీలతామఁదిరంబు, రమ్యమై యున్న దిచ్చోటు రణవిహార
యోగ్య మీరీతిఁ దదయంగ నాచితి మగునె, రమ్మ విరహనలమున కోర్కెగ లేము.
- వ. అని యివిధంబునం బ్రేమచు వాబుఁగఁటలు మహిపాదులకేలంగీలింప నుద్యో
గించుటయు నాలీలావతులతలం పెట్టింగి నిలింపపరిపరిమానుం డగునబ్బను
కులాభరణంబు తాలిమిదొఱఁగి యమ్మాలెతలమదల బుడిపెదనని దర్శికరభీకరతిర
కశాఘాతంబులం గాయఁబులు జజ్జరీభూతంబులు నీయం దొడంగినం గనులొని
యమాత్యపుంగవుం డగుసత్యత్రి కదియం జనుదెంచి కరసగోజంబు వట్టి సమ్మెటం
దొలగం దిగిచి పోవైచి మనంబునం గారుణ్యంబు పూరించి నిలిచి. 129
- మ. జననాధోత్తమ యాఁడువాండ్రపయి నీచిందలబుగా నుగ్రతం
గినియం బాడియె శిక్ష కర్హులె వితర్కప స్సగోజేక్షణల్
విను మీ వల్లిన దుర్మదోద్ధతిమహావిద్యేషింజన్యనై
న్యనికాయ బులమీదఁ గాక దగు నే యన్యప్రదేశంబులన్. 130
- క. త్రిదశేంద్రనదృశ నీ వీ, సుదతుల వాఁడప బూనుచొప్పు దలంపన్
కుదనాగ మరటికొదమల, విదళింపగ బూనుఁట్టి విధమై యుండున్. 131

- నీ. ఈ వెలుగుకలప మ్రోద లభి మాతీభూ, మీతలాధీశుల కేతనములె
 యాపంకజాక్షుల యలవంకబొమలహం, కారవద్వైరులకాబ్మకములె
 యాక్రీరవాణులకోకప్తనంబులు, మత్తాగిదుర్గమండలములె
 యాకాజముఖులమృదురదండంబులు, కపటవిద్వేషులకరికరములె
- గీ. యీపడంతులకడకంటిచూపు లహిత, మనుజనాయకసునిశితమార్గణములె
 వీగోపింప దగునె యుక్తీకళత్ర, కృప దలిర్పంగ జూచి రక్షింపవలయు. 132
- మ. నల దీక్షము మానుడీ తగదు నావాక్యంబు లాలింపుడ
 ధృఢ ప్రత్యర్థుగీతి జూచిన మహాదోషంబు ప్రాపించు ను
 జ్వలన్తీర్థ శ్వా యాచక ప్రకటరక్షాదక్ష యీవేశఖన్
 పలయు స్మామక శేముషీపథమున స్వర్తింప శాంతిస్థితిన్. 133
- తే. అనుచు హితబుద్ధి చుడివి ప్రియంబు మీఱ, శాంతి గావించి మరలించెనచివుడధిపు
 నంకుశంబున నూదెనయంతభద్ర, దంతి మరలించునట్టిచందము దలిర్ప. 134
- క. తదనంతరంబు ప్రియము, నృగమలావాప్సత్తి వెలయుఁ జంద్రమతియుఁ బె
 ల్లాద వెడుచుతి నైపుణమున, హృదయేశ్వరుమోము జూచి యిట్లని పలికెన్. 135
- నీ. ఎన్నడైనను వింటిమే మహీతలమున, గనకసారంగంబు గల దనంగ
 నాయిత్తి నెబడి నడియాస నిచ్చోటి, కేగుదెంచితిమి విహీనబుద్ధి
 నెక్కడిమాలెత లేతెంచి రీతాప, సాశ్రమసూముల కనుచితంబు
 చందాలబాలికాజనముల కిటువంటి, చక్కదనం బెట్లు సంభవించె
- గీ. విశ్వసింపంగ దగునె వివేకులకును, భూమిపాలక యిది గాధిపుక్రకపట
 కృత్య మింతయు గానున్న నిట్టియన్పు, తమలు గలుగంగ నేర్చునే తలచి చూడ.
- క. అపుడు వసిష్ఠమహాముని, విపులకృపాగరిమ'బుద్ధి విలసిల్లంగా
 సుపదేశించినపలుకులు, శృపవర తార్కాణ మయ్యె నిపు డిచ్చోటన్. 137
- ప. అని పలుకుచుండ నమ్మాతంగకురంగలోచన లక్కడ దలంగి చని. 138
- నీ. మురు వేది వాచీనమోము వాచురులును, గడునొప్పిపొందిన కాయములును
 గొవ్వులు వీడి చిక్కలుపడ్డకురులును, కీతరాగము లైనశాలెఱులును
 జఘనమండలమున జాతీనచీరలు, ఘనరక్త సంసిక్త కంచుకములు
 కనిగన యంగరాగములును మిగులఖం, డము లైనకర్ణతాటంకములును
- గీ. బొప్పి భావలఁ గోగినపయ్యెదలును, వీలి ముక్తాఫలంబులు రాలుసరులు
 కలసి నాదంబు లెడలినకంతములును, గలిగి యతంతదైన్యంబు క్రిందుకొరగ.
- క. త్రిజగత్సవిశ్రు నవపం, కజ నేత్రు దపోవిశిష్టగాత్రు సముద్య
 న్నిజతమ తేజోవైభవ, విజితప్రాభాతమిత్ర విశ్వామిత్రున్. 140

చ. కని మునిచంద్ర యీధరణికాతుడు మమ్ము మహాగ్రీకోపియై
కినుక మనంబులో మిగులఁ గీల్కొనఁ దొత్తుల మొత్తుకెవడిం
గొనకొని మొత్తై సమ్మెటలఁ గొంకక నిర్దయవృత్తిఁ జేసి మొ
త్తినఁ గడు నొచ్చి వచ్చితిమి దిక్కు దలంపగ నీవు నావుడున్.

141

శా. ఏమేమీ మిము భూవరాధముఁడు చానెతే సహంకాయై
భీమన్భూర్తిఁ గళాభిఘాతములచే ఓట్టల్క నొప్పించె నే
యేమాడ్కి న్దయించువాడొ యింక నూహింపంగఁ గల్పాలివే
శామృత్యుంజయఫాలనేత్రిశిఖలీలం బర్వమత్కోపమున్.

142

వ. అని త్రిపురాసురవీరులపయిఁ గవియుఫాలగోచనుఁడుచుబోలి నాభీలగోపావేశం
బునం గరికమలాక్షహారక నేలం బడనైచి కనక్కపలాంగ రశంక నకుంపంజేయు
దృగంతంబు లంతకింతకుం గెల్పు లీనుచుండ సమీపవాసు లగుతాపసజనంబులమనం
బులు తెల్లడిల్లఁ బ్రచండదండంబు పలం బూని జటాభారంబు దూలి యాదఁ గటి
మండలంబున వల్కలాంబరంబులు వీడం బడ్లు గొరుపచుఁ బవలంబులు దాటించు
చుఁ జనుదెంచు నవ్విత్యామిత్యుం గనుంగొని హంశ్చంద్రుండు మృగేంద్రుంబుఁగనుం
గొనిన కంకలభంబుచందంబున నత్యంతభయంబును బొడ,

143

ఉ. మనసామ్రాజ్యవిభూతు లెల్ల నిక నిమ్మానిద్రుచ్చే జాల నా
శంకుం బొడకయుండునే యని మనస్తాపంబు దీపింప నొ
య్యన భార్యాయుతుండై యెడకొనుచు సాస్తాంగంబు దండంబు పె
ట్టిఁ గోపంబునఁ దన్నె భూరిమణుకొట్టిరంబు బిరంబునన్.

ఉ. తన్నినమానసాబ్జమున ధైర్య మొక్కతయు జాల నిక యి
త్యశ్చిత్తిక్తితో వినయ ముబ్బగ కెండియు ముగ్ధి త్వమై
నన్నరసాధలంగవుండు హస్తసంజయుగంబు మోడ్చి యు
ద్యన్నవభానుతేజుఁ డగుతాపసకుంజరుఁ జూచి యిట్లన్.

145

చ. అనఘచంద్ర మిమృదుపనాబ్జము మామకరత్నయుక్తకాం
చనమకుటంబుతో నొరసి చాలంగ నొప్పి వహించె నే నొక
ర్చనయపరాధ మేది యిటు నేయఁగ నానతి యిండు నావుడున్
మునికులముఖ్యుఁ డిట్లనియె మో మరుణాంబుజకాంతి నీనఁగన్.

146

శా. ఓరీ రాజకులాధమా నృపులు లేగో వేట రాగో మద
క్రూరాభిలమృగాదులం దునుమగో ఘోరాటవు శ్రేవో మా
యారామంబుఁ గలంచి జతుతితి మాయఁజేసి యస్మశ్కమా
రీరత్నంబులు వెడ వచ్చినను వారి మౌఘాదినా వేమిం.

147

- క. ఒక పాద మహంగ నేటికి, సకలాంగంబులును నొచ్చె సాహసవృత్తిన్
మొక మోడక నీచెసిన, సుటిలకృత్యములు మాకు జరింపఁగన్. 148
- క. ధోణీశ చుకడడును, శరణార్థియున నెదుమాట సరివచ్చె మునీ
శ్వరబాధక మగునిను, శ్చుతము పరికింప మిగులసాహసి వరయన్. 149
- చ. ఇల గలరాజు లెల్ల భజియింప మహోన్నతి జక్రవర్తివై
యరుట యెల్ల దాపనజనాశ్రమభూముల కెగుసేతకే
తులువ భవస్వవేః మతిదుర్నయ మారయ నివ్వధంబునన్
మెలగ నీట నెవ్వడు సమిధమతిన్ నెల విచ్చె జెప్పుమా. 150
- అ. అసిమిగాని దొకటి యమ్మెడి నొక్కటి, నీచిత్ర మెల్ల నేడు తెలియ
వచ్చె మాకు గపటపర్తమడవు నీవు, చేరి నిన్ను విశ్వసింప జనునె. 161
- చ. పృథులు తొటివారిలు విజృంభణలీల జమూసఘేతులై
విసినముల న్విసౌదగతి వేటమెయిం జరియించుచుండఁ
తపసులయాశ్రమంబులకు దద్దయ నీవలె నిష్ఠురక్రియం
బ్రప హృదయంబులో వారి కీడు దలంపరు గాక యెన్నడున్. 152
- క. మా మాశ్రమసారంగము, బాయక వెనువెంట దగిలి బడలించుడు గ
ర్వాయత్త చిత్తమడమున, న్యాయు బా నీకు మద్వనంబు చొరంగన్. 153
- చ. అరిగలు గాబ్బుచుం దలిరుటాపలు ద్రుంచుచు పక్వ మైన
త్ఫలములు కోయుచు నివిధపాదపకాఖలు పట్టి యూచి ప
క్షుల బెడకంగ దోయుచు విశుద్ధసగోవరవారిపూరముల్
గలచుచు గాసి నేయుపలుగాకుల మాన్పవు నీదుభృత్యులన్. 154
- వ. అచియునుం గాక.
- మ. నుతి నామెపుడుకూకు లై వెలయు నీమాతంగవామాక్షులం
గరిణీ గూనలఁ బల్లవాధల రాకాచంద్రబింబాస్యలన్
సాసాలాపకళావిలాసవిధుల న్సంగీతచాతుర్యలం
గరుణాహీనతఁ బట్టి గమ్మెటల నల్కం గొట్టఁగాఁ బాడియే. 156
- తే. ఆశ నర్థింప వచ్చినయట్టివారి, కీప్సితార్థంబు లిచ్చుట యెల్ల మాని
నెట్టుకొని బిట్టు వాపోవఁ గొట్టు పెట్టు, రాజ్యదుదమున నన్ను దిరస్కరించి. 157
- క. వికసితశివకోరిక, సుమమరశరీర సాగవోభాన్వితలన్
మొకమాడ మింత గలుగక, యకటా మోదంగఁ జేతు లాడెనె నీకున్. 158
- ఉ. మామకగోపవహ్ని వలుమాటును నుబ్బు దొడంగఁ బేర్చి నీ
వేమెయి నెక నాయెదుర నెక్కడి కేగదు దుర్మదాంధ యా

హైమవతీమనారమణుఁ డడ్డము నిల్చిన నిల్చు సందియం

జేమియు లేదు పూని నిను నిప్పుడె పొధవహీనుఁ జేసెచన్.

159

వ. అనిన నమ్మహీపతి సంవర్త సమయవర్తియుం బోలె మహోగ్రిమూర్తి యొయున్న
నమ్మనిచక్రిపర్తిం గనుంగొని తదీయతనుప్రభాపటలంబు మిటుమిట్లు గొలుప భయ
భ్రాతుం డై యేమియుం బలుక నేరక నివ్వెఱపడి యూరక యున్న నాభూమిం
జయుం జేర మనస్తాపంబు మాన్సి హితోపదేశంబు చేయు దలంచి నిత్యసత్యవివేక
వర్తి యగుసత్యక్తి యి ట్లనియె.

నీ. మనుజేశ నీవు మూఢునిరీతి నిట్లేల, మిన్నక భ్రమఁ బొంది యున్నవాఁడ
వాపద పొక్కించునప్పుడు ధైర్యంబు, విడువక మిగుల వివేకిబుద్ధిఁ
దెటవిమై మెలఁగంగవలయు మానుషమున, దైవిక మటమీఁదఁ దప్ప దెపుడుఁ
గావున నిమ్మానికలీరవముఁజేరి, పొర్థింపు మే నపరాధి ననుచుఁ

గీ. గాలకూటవిషాగులఁ గడచు నిలని, భీషణం బైవదుర్వారకోషవహ్ని
యితినిపే ట్విన్నఁ దలఁతుదు రేమి చెప్ప, హరివిరించిపునఁదరాద్యమరు లైన. 161

క. త్రాసుపయి దూఁచి చూచిన, వాసుకికంకణుని కెత్తువచ్చు నితం డో
వాసఁవల్లభవంశజ, యీసంయమిఁ బోలఁ గలరె యెచ్చో డపసుల్.

162

మ. కరుణాపాంగనిరీక్షణస్ఫురణ నీగాధేయఁ డొక్కింత యా
దరవృత్తిం గనుఁగొన్నయంతటన మోదం బార గల్యాణముల్
దొరకున్ మానవలోకసంతతికి నస్తోకప్రభావుండు భూ
వర యీపుణ్యుడ యగ్రిగణ్యు డరయ న్వాచింయమశ్రేణికిన్.

162

ఉ. నావుడు దెల్విబొంది నరనాథశిఖామణి పేర్చెను హస్తరా
జీవయుగంబు మోడ్చి మునిశేఖరు గన్గొని యోమాహాత్మి నన్
గావ్యగదయ్య నావలన గల్గిన సేరము లెల్ల మాటికిన్
భావములొ దలంపక యపారకృపారసమాననుండ నై.

164

క. మీకినుక కెదిరి నిల్వగ, నాకు దరం బగునె త్రిభువఃస్తుత శశిరే
ఖాకల్ప శేషతల్పులు, నాకంపము నొంది భయము నందుదు గనిన్.

165

లే. తినయు డజ్ఞానియై చేయుతప్పు లెల్ల, గన్నతండ్రికి లోగొని కరుణ గావ
జనదె యిటు తూటికూరకు జంద్రహాస, మెత్తుదురె యేల నామీద నింతకినుక.

లే. మూఢమతి జెంది యపరాధములు గడంగి, నే నొనర్చిత జాల నజ్ఞాని నగుచు
వాని నన్నిటి లోగొని వత్సలత న, నుగ్రహింపుము మానిజనాగ్రిగణ్య.

167

శా. మీగోషం బనుశేషపన్నగము నామీద న్వడి నాగ నా
కారుణ్యాత్మక నే మహాభయమునం గంపించుచున్నాడ నన్

- జేరణ్ నిమ్మని నమ్మఁ బల్కి తనపై జే చెచ్చ యూరార్చి నా
నేరంబు ల్బ్రదయంబులో నిడక మన్నింపంగదే మొక్కెదన్. 168
- తే. పూని శరణంబు వేడెడువాని నెట్టి, దుష్టశాత్రివు నైన నొశిష్టవ్య
యెగు లెన్నక మణిభయం బెల్ల నుడిపి, ప్రోచుటయు నుత్తమంబు కారుణ్యమతిని.
- తే. తాపసోత్తమ నీదుఁకిత్తంబు వాదు, భాగ్య మింద్రాదిదేవతాప్రణతి గన్న
నిన్ను శరణంబు వేడెద నీశ్వమంపు, పాలమంపుము వేయును బల్కనేల. 170
- వ. అని హరిశ్చంద్రుండు సుతసతీసమేతుండై మహీతలంబున జాగిలిదండప్రణామంబు
లతిప్రేమం గావించి లేవక దీనభాషణంబుల నన్యధా శరణంనాస్తి త్వమేవశరణం
మమ' యనుచు బ్రార్థింప గొంతసేపునకు నమ్మనిదంతావళం బొక్కింతదయ నిజ
స్వాంతంబునం గీలుకొల్పి శాంతభావంబు వహించుచు నారాజశేఖరు మహానుభా
వంబు మదిలో మెచ్చుచు నతనిశరణంబు కిరణంబున నెత్తి లే లెమ్మని యిట్లనియె.
- తే. నీవు చేసినదోషంబు నీకయుండె, దిర్ఘగోషంబు మాకు సాధింప నేల
మొగమునం దున్న నీదైన్యముద్రొచ్చి, కరుణ జనియించె గాంచితి ధరణినాథ.
- క. ఘనుడవగు కతన నీచే, సినదుండగములు సహించి చేపట్టి నే
మనుజేశ యింక నాచె, ప్పినవాక్యం బొకటి నేయు బ్రియము దలిగ్పన్. 173
- ఉ. క్షోణితలేశ నాయకుగుఱుల వర్ణన నేయ నొప్పున
ప్పాణసిపువ్యబోదులను బల్లవపాణుల జారునైకత
శ్రోణుల గీరవాణుల మరున్మణివేణుల స్వలోకక
ల్యాణుల నీకు నిచ్చెద బ్రియంబున వారి బరిగ్రహింపుమా. 174
- క. నాపలు కుల్లంఘింపక, ధూపాలక వారి బ్రీతి భోగిమలుగా
జేపట్టి మమత నేలిన, గాపట్యము లేక నిన్ను గాచెద నెపుడున్. 175
- తే. సూర్యులవర్య నీమనస్థైర్య మెఱుగ, వలని యూరక బలికిన పలుకు గాదు
మాకు నానంద మొదవ నమ్మానవతుల, నాదరిక్రియ దగ చెండ్లియాడవలయు.
- వ. అని యివ్విధంబునం బలుకు నమ్మనీంద్రువాక్యంబు లమ్ములై కర్ణపుటంబులకు నస
హ్యంబు లగుటయు నమ్మహీవల్లభుం డుల్లంబున దల్లడిల్లి డిల్లపడి యెల్లవిధంబుల
గపటకృత్యంబులు గల్పించి యక్కల్లరితపసి చేయుచుపద్రవులు లాపాదింపక యి
న్నెలవు దొలంగి పోవనీయం దే గాంచిన దుస్స్వప్నఫలంబు మిన్నకదొలంగునే యని
కొశికునిం గనుంగొని. 177
- తే. క్షత్రియత్వంబు వర్జించి సంయమింద్ర, తగునె నాకిప్పు డీమాలెతల వరింప
నంటగా రానియశ్వయం బకట యెట్లు, తెలియ కీమాట మీ రానతిచ్చితి రట.
- నీ. అనినవిశ్వామిత్రు డవనీకశత్రుని, గినుక జనింప వీక్షించి పలికె
వివరించి చూడ భూవిభులకు దప్పణి, ఘనతరనిరయదుఃఖములు ధరణి

- నాథ 'రాజ్యాంతాని నరికాణి' యని పలుకు, సలలితస్మృతిహాస్యపూరిత పినపి
కావున నాగూర్జనీవెలవాడలే, జిగురాకుబోదుల దగ్గర వుండు
- గీ. పూజ్యసామ్రాజ్యసౌఖ్యసంభోగమహిమ, చెంగుటయ బుద్ధి దీనికి జేత యేల
నెమ్మి బుల్లొక సౌఖ్యంబు నమ్మి నేడు, దొరకులాభంబు విడుచు వేలంబున గలదె
ఉ. నేరివు సౌఖ్య ముంద ధరణీశ యజ్ఞీర్ణము బొందునంచు నా
హుము మారి పెల్లొదవునాకటిచే గృశమై చరించుటల్
సారవివేకమే తలంప జయ్యన నీయెలదీగెబోదులన్
గౌరవలీల గైకొనుము కాదు నుమీ మఱి సంశయింపగన్. 180
- తే. పనిడిమేడలగాన బూబాన్పులందు, బొనగ నీయిందువదనల బొంది తేరి
బొందితోడ నె జంభారిపురికి ననుతు, ననఘవర్తను దగుభవజ్జనకునట్లు.
- తే. అనిన మచుజేద్రుడిట్లును మునివరేణ్య, ముక్కులాచార మెడలి యామానవతుల,
గూడియుండుట వివంప నొడ విడిచి, వదరు పట్టినయట్లపో త్రిదశవంద్య. 182
- తే. కులము నీదాచి మీమాలెతల పరించి, కాంచు గీర్వాణలోకసౌఖ్యంబు లొల్ల
బంతమున రాజ్యమైన వర్జింతు గాని, చలముకొని యెన్ని చెప్పిన గులము విడువ.
- నీ. అనిన సూర యట్ల యగుగాక నీ కింక, దిరుగనాడిన మహాదేవు నాన
నీస్వరాజ్యంబు నేటితో వర్జించి, తడయక మా కిమ్ము ధార వోసి
సామ్రాజ్యసంభోగసౌఖ్యంబె మాకోర్కి, నీకారణంబున నేడు దొరకె
గరిమ దోరణముల గట్ట నంతేవాసి, జనుల బంప వలయు సంతసమున
- తే. వసుధ ప్రజలకు దగ నానవాలు గాగ, నెలమి నీయగుళీయక మిచ్చి పసుపు
మాయునై శ్వేతపుత్రపాత్రాభివృద్ధి, బొందు మాచంద్రితారకస్ఫురణవెలయ.
- వ. అనుటయు సప్తశ్వామిత్రునకు విశ్వంభరాకశతుగ్రిం డిట్లనియె. 185
- మ. తగ మీమానతి నీయకంబెను బ్రశస్తం బైవపుణ్యంబు లీ
జగతిం గల్గునె నాను బుధురతపస్సామ్రాజ్యసింహసం
బు గురుప్రాభవలీల నెక్కి మిగులం బొల్పొంగ బ్రహ్మర్షి నై
దిగధీశముతీర్తిగాంచు మహాతేజస్వి నీ వాగయన్. 186
- క. మీకోర్కె సలుప గలుగుట, శ్రీకరబహుపుణ్యగణ్యాచితకలక్షిన్
జేకొనుట గాదె మునివర, యాకల్పముగాన నే గృహార్థుడ నైతిన్. 187
- ఉ. శ్రీలు తలర్కుచుండ మునికేళుర మొన్నటిదాడి మున్ను సూ
రేలినసూని గాదె యిది యిమ్మున వత్సననేల క్రిమ్ములు
బాలన మాచంద్రప మతి బాయక వాంఛ జనించెనేని భా
షాలల నామమోరమణసన్నిభ గైకొను డెల్లరాజ్యమున్. 188

తే. రెల్లముగ మన్ననకుద్ది దెలియఁగోరి, పలికెదరు గాక మీకేమి బాగ్గితి యిన్ది
రంబు లైకట్టియీమహారాజ్యసుఖము, లనిన ధరణీకుఁ జూచి యమ్మునివరుండు.
మ. పెలవి బాఱఁగ నవ్వుచుం బలికె నాత్మేపించి యీ నేర్పు మా
టలు మామందఱ సాగిరావు పెఱచోటంగాని భూపాల రా
జులలోన న్నిను సత్యవాణ్ణియతుఁ డందుం జెప్పఁగా ముజ్జగం
బులయుండు నినుచుందు మప్పుకు దాఁ బొం కయ్యె నీపట్టునన్. 190

పీ. ఇనవంశ మున్ను నీ విచ్చెద నని పల్కి, జాఱ నాడఁగ నీకుఁ జనునె యిపుడు
మిన్నకఁ జన వియ్య నిన్ను మిథ్యాలాప, శీలతారతుఁ గాఁగఁ జేసి కాని
'ఘృషులు పల్కెతి నాస్తి మీ రేగుఁ' దనినను, బోయెద మాటలు వేయు నేల
యని పల్కుచుండంగ నావేళఁ జంద్రమ, తీకాంత భూకాఁతు దిక్కిచూచి
గీ. తపసి గావించుకపటకృత్యంబు లనెడి, యగులఁ దగిలితి మీఁక నేల యొందుతలఁపు
లేమి పలుకుగఁ జూచిన భూమిరమణ, బొంకు దొరయనిధ్యైంబు పూనవలయు.

క. మీరతి నేమియుఁ బలుకక, భారుణి యంతయును గాధితనయున కిచటన్
ధారాపూర్వకముగ నని, వారితమతి దాన విందు వనుభాధీశా. 192

క. మితిభాషణుండు సంభృత, వితితార్థచయుండు నగుట వివరింపఁగ నూ
నృతసంపదయును వితిరణ, చతురతియును గోరి కాదె సజ్జనుఁ డెందున్. 193

చ. మును ధర యేలి చన్ననృపముఖ్యా లనేకులు చర్చ చేసినన్
జనవడ వాఁలొన విలసన్నతిపారగు లెవ్వ రైన సొం
పునఁ వమవింట ముటి మొన మోపఁగఁ జాలినయంతమేరయుం
గొనిచనిరె ధరాతిలము కొంకకుమీ 'యిల దాన మిచ్చుచోన్. 194

క. కూమితిల మెల్ల మాయా, వామనవటుమూర్తి యైవనజాక్షునకుం
జేమింబున బలి యొసఁగడె, యామరతరువితిరణక్రియాదీపితుఁడై. 195

ఉ. ధీనిధి యైవవిపున కతిప్రియలీల ధరిత్రియొక్కెడన్
జేనెడుమేర యిచ్చినఁ బ్రసిద్ధయశస్థితి వాఁడు పూని యం
భోనిధివేష్టితక్షితివిభుత్వము, మీఱఁగఁ దాన యేలు భూ
దానముఁ బోల లేవు మఱిదానము లెవ్వియు మానవేశ్వరా. 196

క. దశదానంబులలోపల, విశదాధికమహిమ నొప్ప వేల్పులలోనం
బకుపతిగతి భూదానము, వశమే తత్ఫలము తెలిసి వర్ణింపంగన్. 197

క. వసుధేశచాత్రదానం, బొసఁగంగఁ గలిగె మీకు నుర్వీచక్రం
బసదృశవితిరణమహిమం, బెసగంగా భారబోయఁ డెలమి దలిర్పన్. 198

వ. అనినిజహృదయానుకూలంబునునఖిలభువనభరితయశోమూలంబునునిత్యసత్యాలవాలం

- ఐనుగా బడకు న స్థిలవేణివాక్యంబు లాకర్ణించి యమ్మహీకాయుండు సంతోషిత
స్వాతుం డై, 199
- క. ఆహా యాసతివిహిత, వ్యాహరిము తెంత యొప్పె ననుకూలవరా
రోహులు గలిగిన బతులకు, నూహంప నలభ్యవస్తు వొకటియు గలదె. 200
- కి. తనచేయధర్మమునకును, మనమున వెటొందుతిలపు మాని ప్రమాదం
బొనగూడ మెలగ నెచ్చిన, తనుమధ్యయె వానిపాలి దైవం బరయక. 201
- వ. అని పరికి తూర్ణంబుగ సువర్ణకలశంబుల బావనజలంబులు దెప్పించి దేవబ్రాహ్మణ
క్షేత్రంబులు దక్క దక్కినధాత్రీతిలంబు సర్వంబును నుమామ హేళ్యరిప్రీతిగా
మీకు సమర్పించితి నని యేర్పడం బ్రియపూర్వకంబుగా గౌళికునకు ధారవోపె
నయ్యసరంబున, 202
- నీ. సారసారభముల సకలదిక్కులయందు, గురిసెను మందారకుసుమవృష్టి
దివి నాదితేయవానిత్రానిర్లోషము, లక్ష్మసౌఖ్యంబులు గాఁగ, బ్రబలె
గంధర్వగావముఖ్యక్రియాసహితంబు, లక్ష్మరోన్మత్తంబు లతశ యిలె
నితక వరుంధతిహృదయేశుడె జయించు, నని నభోవాణివాక్యములు చెలగ
గి. నపుడు గాధసుతుండు ధరాధినాథుఁ, జిత్రసమ్మద మొదవ వాశీర్వదించి
విసుతి గావించె దుగ్ధాబివిచికోస, మూనవాచాపగంపరామహిమ వెలయ. 203
- వ. అనిన విని కౌంతయాగ్రజాండట మీ దివృత్తాంతం బెటింగంపుమనుటయు. 204
- మ. కరహటాంధ్రకలింగవింగరమణికందర్ప పాంచాలబ
ర్హరహంసిగమనాలతాంతశర సౌరాష్ట్రాంగకాంభోజఘూ
ర్జనసౌవీరివిదర్భకోసలవయోజాతాననాదర్పకా
కురుకాశ్మీరమరాటలాటవిలసత్కోకప్రసీమన్మథా. 205
- క. మందరపర్వతధీర పు, రందరవిభవాభరామ రతిరమణకన
త్సుందరకైలాసశర, త్కంధరసంకాశ విమలమనీయయశా. 206
- సృగ్విణి. లింగమాంబాసుతా లేలిహ్మనైకపా
దాంగధ్యానలీనాత్మ గాంగేయగ
ర్భాంగనానర్తకహంజిహ్వాస్థలీ
రంగ సారంగదృగ్రాజిమీనధ్వజా. 207
- గద్యము. ఇదిశ్రీమదాపస్తంబనూత్రిపవిత్రీకాండీన్యమునిచక్రవర్తి గోత్రసకలనుకవిజనా
నీకమిత్రదేవనామార్థ్యకుమారవిషయవివేకవిద్యాలంకారశంకరకవి నామధేయప్రణీ
తంబయిన హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానంబునుమహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీమహానామ సంకీర్తన
(పాల్వ గుల్లాలయం)

శ్రీ రస్తు.
హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము
తృతీయాశ్వాసు.

శ్రీ మహానీయప్రాభవ
హేమాచలరాజధైర్య హితబంధుజన
స్తోమామహానీరుహ
భామాజనపుష్పభల్ల బాచయయెల్లా.

- ప. అర్జున్పు మహ్మాంధనాగ్రజానకు మార్కండేయుండిట్టరియె.
- క. ఆపగిదిం గొనియాడి మ, సీపతి వీడ్కొనుచు మునిశిశ్వరు డరిగెన్
మాపాలకమణియు నయో, భ్యాపుగమున కేగి సముచితస్థితి నుండెన్. 3
- ఉ. ఆమలు నాదు కాశికమహామునియుం గృతకాల్యక్రియై డై
ప్రేమ దలిర్ప శిష్యజనబృందము గొల్ప వసుంధరాధిప
గ్రామణి పూని బొంక సమకట్టు సుపాయము నాత్మజోపలన్
వేమలు మగ్గడించుచును వేడ్క నయోధ్యకు వచ్చె జెచ్చెన్. 4
- నీ. వచ్చి సర్వంసహావరు గాంచి దీవింప, నత్యంతభయకంపితాంగు డగుచు
గద్దెయి డిగ్గి గూకాంశుండు సాష్టాంగ, దండప్రణామంబు లొనర్చి
మణికుంభపూర్ణనిర్మలజలంబుల నర్ఘ్య, పాద్యాదు లిడి మధుఘ్న మొసగ
సకలవైభవముల సామ్రాజ్యసింహాస, నాసీను గావించి యాక్షణంబు
- గీ. సచివసామంతకింకనజనుల బ్రజల, వేగ రావించి వారితో విశదవాక్య
సాణిఁ గౌశికునకు మహీచక్ర మెల్ల, భారవోసినమార్గ మతయును దెప్పి. 5
- క. లోకముల కెల్ల నెరిక, యీకాశికమానివర్యు డీతనిపదసా
లీకములు గొల్చి యుండుదు, ప్రాకటతాత్పర్యవివరభక్తులు సాదలన్. 6
- తే. సుశసనీయుక్తముగ నేను భృత దలిర్ప, విపినభూముల కేగెద వేడ్క ననిన
నధికశోకార్దులై వాగ లవనిభర్త, నదుగుదమ్ముల కెరగి యిట్లనిరి జెదరి. 7
- ఉ. సల్లలితప్రతాప ఘనసత్యవచోరచనాకలాప మీ
చల్లదనంబునం బ్రసక్తి సమ్మద మొందగ నెటిదాక నే

మెల్లమనారధంబులు నహీనతఁ గల్గఁగ సౌఖ్యవృత్తిమై .

దల్లిమణుంగుదిడ్డలవిధంబున నుంటిమి యేపు చూపుచున్ .

8

క. చారుణకాక్షులమునకు, పారంగములట్ల మమ విచారింపక లూ

క్కూరునకు నప్పగింపఁగ, నేరూపున బుద్ధి పుట్టె గృహ వదలి నృపా,

9

నీ. రుచిరామృపల్లవారుణజమాపటలంబో, పాలుపొందుభితిత్రిపుండ్రకంబో

లాలితరుద్రాక్షమాలికాజాలంబో, హరిసారంగచర్మాంబరంబో

నురుచిరస్ఫటికాక్షనూత్రవితానంబో, మండితదండకమండలుపులూ

మహనీయజపహోమమంత్రితంత్రీబులూ, తరుణదర్శాంకురస్తబకచయమొ

గీ. తపమొ సంతతమానముద్రావృతంబో, కందమూలంబులూ వ్రతోపకరణచయమొ

యదవులనె పాయకుండుసంయముల కేల, వసుమతీనాథసామ్రాజ్యవైభవములు.

అ. ఇతని చిత్తవృత్తి నెఱిగి మే మేరీతిఁ, గొలుచువార మధికకోపి యితఁడు

మిహిరకులవరేణ్యమివెంటఁ దోడ్కొని, యరుగవలయు మమ్ముఁ గరుణ ననిన.

ఉ. తోయజగర్భతోడఁ దులఁదూఁగఁగ నొప్పెడు పుణ్యమూర్తి గా

ధేయుఁడు మీర లీతనియుదీర్ణమహత్వ మెఱుంగ లేరు గాం

గేయ వసుంధరాధరము గెంటిన గెంటు నమర్త్యసన్నతా

మేయరపఃప్రభావమున మిక్కిలిమేటి మానంద్రోటిలోన్.

12

తే. బ్రతుకవలసినఁ బ్రతికూలభాష లుడిగి, నామనుడివిరచుదువున నదవుఁ డనుచు

నుచితభంగుల వారల నూటడిచి, మరుజనాఘండు మునిశిఖామణికి మొక్కి.

చ. వినయముతోడ భూప్రజలు వేయివిధంబుల నేవ నేయఁగా

మునికులముఖ్య వైభవసమున్నతి రాజ్యము నేయుఁ డింక నె

జనియెద నన్న లేనగవు సారెకు నాననపంకజంబునన్

జననము నొంద నిట్లనియె సంయమివర్యుఁ డవ్యాజైశ్విరీ .

14

చ. ఇలకు నధీశ్వరత్వము వహించిననాకు ధరించు టొప్పుఁ గా

శలబడి నేగుమి కివి యవర్తము లేటికిఁ దాల్చి నిండు ని

ర్మలమతి నంచు నాత్మ ననుమానము లేక తదీయకర్మభూ

షలు నిఖిలంబు గైకొనయెఁ జయ్యన నిర్దయచిత్తవృత్తియై.

15

తే. కైకొనినఁ దార్మిచెలఁగ భూకాతుఁ డపుడు, సుతసతీయుక్తుడై గాధనూనుపొద

పద్మయుగళికి మఱియును భక్తి మొక్కి, పురము వెల్వడియల్లన నరుగునెడను. 16

నీ. త్వంతంబ నృపుఁ గూడఁ బటతంచి యల్లన, నలుక జనింప సంయమివరేణ్యుఁ

డలనాఁడు నిను మేము యజ్ఞార్థ మడిగిన, ధనము నీయొద్దనే యుంచినార

మాచిత్త మీయక పోవంగఁ జూచెద, విది వివేకములొనిదే తలంప

- ధరణీశ మణిచిత్ర దలవింప వలదె య, న్యద్రవ్యమునకు దురాశ యేల
గీ. ఋణము దీర్చక యుండుట గుణము కాదు, మంచివారికి మది వివేకించి చూడ
నందులోపల మిగుల బ్రాహ్మణులసొమ్ము, నపహరించినఁ బ్రాపించు నత్యఘంబు.
క. భూవల్లభ మును ధరణీ, దేవుని కొడఁబడిన స్వాపతేయము పిదపన్
వేవేగ నీకనుంకిలి, గావించినఁ దలఁపరాని కలుషము లొదవున్. 18
- లే. ఎఱుఁగ కొడవించె నేనియు నినకులేశ, విప్రదత్తాపహగణ ముర్వీశ్వరునకుఁ
జాతఁ గల్మష మొదవు సంశయములేదు, మణిచి సర్వంబుఁ బట్టినఁ గణవకున్నె. 19
- చ. అని నృపాలుఁ డమ్మునికులాగ్రణి పల్కెడు క్రూరవాక్యముల్
విని కర ముల్కి యాత్మఁ గడువేదన నొందుచు నొమహాత్మ మ
ద్భుతరఁగాజ్యసంపదలు దాచక సర్వము నీకు నిచ్చితిన్
దనివి వహింప కిట్టుఁ దగునా యపరాధము లెన్న మాటికిన్. 20
- చ. ఉడుపతిమాళిమూర్తి నని యొందుదలంపులు మాని భక్తి నీ
యెడుగులు గొల్చి కీర్తి మహిమాధ్యుడ నయ్యెద నంచు మన్ననా
యెడ హృదయంబులోఁ గృప వహించి తపోధనవ్య సాగెనుం
బెడదలు శుట్టి యిప్పుఁ బయిఁ బెట్టక యింతటఁ దృప్తిఁ బొందుమి. 21
- వ. అనిన బాలసరంగంబు నాలోకించు నాభీలకార్దూలంబునుంబోలెనమ్మునికార్దూలంబు
రోషాకారంబు వహించి హుమ్మని యుదలించి యిట్లనియె. 22
- లే. నెయ్యమునఁ దొల్లి నీవు మాకియ్యకొనిన, ధనము వేడిన నిట్లాడదగు నె నీకు
సత్యవాచాధురీణతి జూపె దేని, విత్త ముతయు దెచ్చి వేవేగ నిమ్ము. 23
- క. ఇలఁ బూర్వద్రవ్యమునకు, సెలవుగ నిచ్చితివె నిజము చెప్పుము నీమా
టలు నేటిదాఁక నశ్చరిం, బులు పొరయవు నేఁ డిదేల బొంకఁగ నీనున్. 24
- చ. అనుటయు మేదినిగమణుఁ డామునివర్యుతలం పెట్టిగి నె
మ్మనమున ధైర్యసంపదలు మాటికిఁ బొందుకొనంగఁ జేరి వం
దన మొనరించి యోమానిజనస్తుత యిప్పుడు నోకఁజేసి మీ
ధన మొసఁగంగ లేనిపరితాపమునన్ మిము నిట్లు పట్కెతిన్. 25
- క. సంశయ మేటికి నొముని, మఱాగ్రణి యిచ్చెదన్ భవస్వత్తము నేఁ
ద్రించిద్యాసంఘముల కహి, మాంశుఁడు చంద్రుండు సాక్షి యిట్లీకున్నన్. 26
- నీ. కొంచక మము విక్రియించి యెవను మీధ, నంబుఁ గైకొనుఁడు సర్వంబు ననిన
నట్లకా కని మానవాధీశు వీడ్కొని, యరిగి సత్వగతి మఱలి వచ్చి
యుర్వీశ పొడమే నా కొకవిచారము సము, పార్జితం బగువిత్త ముదిసింబు
నన్న పానమ్ములకు నీవు వెచ్చంబు, జేసిన నెంతయు మోసమరయ

గీ. ననుచుఁ దనశిష్యవిధతిలో నధికఁజూపి, వివిధమాయాప్రకారప్రవీణబుద్ధిఁ
బరుషభాషణు నిర్దయు భయదచరితుఁ, గతనచిత్తుని శతుని నక్షత్రమనిని. 27

వ. కనుంగొని కదియం బిలిచి తదీయకర్ణంబునఁ గొన్నికపటక్రియావిశేషంబులుపదేశించి
నీ వీస్వపకుంజరు వెనువెంటం జని యాయానెలవులం గూడంబడినధనంబు సర్వం
బును వ్యయంబు నేయ నీయక ప్రియంబు దక్కి రయంబునం గై కొనుచు
రేలునుం బగళ్ళునుం బాయక నిరంతరపథపరశ్రాంతిలం గుండించియు త్సుత్పిపాసా
పరవశత్వంబు నొందించియుఁ దాల్చి దూలించియు దైవ్యంబు గీలించియుఁ గాంభీ
ర్యంబు వదలించియు ఘనతగక్రోధంబున నదలించియుఁ ద్వింశద్వాసరంబులకు నిగవ
శేషంబుగ నితం దొడంబడినధనంబుఁ దెమ్మనినియమించియమ్మహీపాలునాలోకించి
డే. ఇతని మీవెంట దోడ్కొని యేగి భక్తి, గౌరవు సాగింగ నను గనుంగొనినయట్లు
కనుగొనెదను నాయాసమునకునొర్వ, లేదు సౌఖ్యంబు జరపుడీ నేడు మొదలు.

మ. అని నక్షత్రమి నప్పగించి నృపముఖ్యా నిన్ను మద్భూమిలో
ఘనదైవ్యంబున నూళ్ళవెంట నడుగంగా నీను నీ వేవిధం
బున మావిత్తము జోకజేసెదవు నేర్పు ల్మీట దద్భంగి య
ల్లన నొక్కింత యెటుంగ జెప్ప దగు నీలాగు ల్నిరీక్షించెదన్. 30

ఉ. ఊరక దీనతఁ బొరయ కో ధరణీశ్వర యింక నైన నా
కూరిమికూతులం గమఠకోలకవిస్ఫురణాపహాసి వ
క్షోరుహభారసంచలితసూక్ష్మతిమోదరల న్వరించి వి
స్తారవిశేషరాజ్యరమ సర్వము నిచ్చెద బూను నాపుడున్. 31

మ. వనజాతాసన దీనిధీ వినుడు దేవబ్రాహ్మణక్షేత్రమున్
పనిరే వేమియు మాకు మున్నె ఓవంపం తత్ప్రదేశంబులన్
ధనమార్జించి రయంబ మీయుజము సత్యస్ఫూర్తిమై దీర్చెదన్
ననుఁ బల్కాటును మిన్న పేమిటికి సంతాపంబు బొందిపగన్. 32

తే. దయ మనఁబున దలపక తలఁచితలచి, వట్టించ్చితములు పన్ని వలదు మమ్ము
వెతల పెట్టగ దెగి సాగి వెడలనిడు, కిడుక చాలింపు దేను మీకింకరుండ. 33

క. అని కొలికు నొడబడ జె, ప్పి నరేశ్వరు డరిగె నాత్మ జెనగొనుఁదైవ్యం
బున నుటీ యేమియు బలుకక, వనిత సుతసహితు డగుచు వనభూములకున్. 34

చ. మునివరుడుం దిసేశకులముఖ్యనినిర్మలచి త్రశుద్ధికిన్
మనమున బాపురే యనచు మస్తక మూచుచు దా నయోధ్యమం
జని నయమార్గశీలతి బ్రజాపతిపాల మాచరింప న
జ్జనసుతు సత్యోక్తి బ్రియసంగతతో నియమించు చయ్యనన్. 35

వ. పురుషులు వెడలి యదృశ్యాకారం దై ధారుణీశ్వరు వెనువెంటదగిలి చనుచు నతం
డరుగుతెరువున నతిదర్శమంబుగా భీషణపాషాణకంటకానేకవల్మీకతరుపుంజంబులు
నిర్మించియు నెట్టుకొని తీవ్రాతపంబు గాయుటలుగా నుష్ణరూణునిఁ గట్టడచేసియు
వాపీకూపతటాకపద్మాకరతరింగణీహ్రీవవ్రాతంబులు శుష్కిభూతంబులు గావించి
యు దుస్తగక్షుధాతురత్వంబును జెంది వన్యంబు లగుఫలంబులు గొవి భక్షింపంబో
యిన నత్యంతతిక్తంబుగాఁ జేసియు నిరంతరభయంకరంబులుగా దుష్టమృగసము
త్కరంబులఁ గల్పించియు నిర్దయస్వాంతుండై బహువిధంబు లగునంతరాయంబు
లొనర్చుచుండె సయ్యవసగంబున.

38

నీ. వదలి కొమ్ముడి వీడి మాల్యంబులు, వేమాలు మాపువై వేరియాడ
నీరము ల్దూలుచో నెడలేమి నుత్తరీ, యాంచలములు కంటకావృతముగ
ఘనతరారిపముచే గంకినమైదీగ, నవిరళఘర్మబిందువులు వొడచు
సోనలై సాంజనాశ్శుజలపూంబులు, పాలిండ్లపై దిగి పాటుచుండ

గీ. నడచునిఁ జంక నిడుకొని నడచి నడచి, యలసి యడు గొకగూముడై యరుగుదెంచు
చంద్రమణిఁ జూచి యహంశ్చంద్రస్యపతి, యుల్లమునఁ జిత్తయెంతయు నుప్పరిల్లి

నీ. భానురమణిమయబ్రాసాదనిశ్రేణు, లెక్కంగ నొప దీయిందువదన
కోమలశశికాంతపిట్టినుస్థలములు, మెట్ట గ నొప దీమెలుఁగుఁబోడి
దుందిరారామనీమాసమీపంబుల, విహరింప నొప దీవిమృషాష్టి
పోషితనవరపోతంబుఁ గెంగేల, ధరియింప నొప దీహరిణనయన

గీ. నగము శరీర నారోహణంబుఁ జేసి, మొనసి యేమాడ్కి గమనించి మొరపనేల
భయదకాంతారభూము లెబ్బంగి దటేసి, కొడుకునేచందమున నెత్తుకొనియు వచ్చె.

నీ. నుమ్మెదగమి గెల్చుభమ్మిల్లబంధంబు, చెదరి కుంతలములు చిక్కువడియె
శశిబింబకాంతికి సదనమై కనుపట్టు, నదనపద్మము వసినాశ్శువాడె
కొక్కొక్కరుమెలుఁగుఁ గైకొననితనూవల్లి, నిబిడాతపంబుచే సొబగు దూలె
గెందమ్మిపూవుల గెలువంగ నూహించు, మృదుపాదతలములు మిగులఁ బొక్కె

గీ. పచ్చిపగడంపుఁ గెజాయ పగటుమోవి, పగిలి బీటలు వాటి పభ్రమము దటేగె
తాళనేత్రపు నానిమిత్తమున నకట, యవిరళంబైనయాయాప మావహిల్లె.

39

వ. అని చింతాకృశ దై కాంతాత్మంబు నూరడించుచుఁ గరాంబుజంబు నవలం
బంబుగా నొంగి నిజభుజాపీఠంబునఁ గుమారుని నడుకొని ధైర్యం బణుమాత్ర
బున జెడగనీకఁజనచుండె నంత.

40

తే. దీనగణి లేనబడలికఁ దెచ్చుకొనచు, గపటవర్తనం దైననక్షత్రకుండు

చెట్టునిట్టూర్పుఁ బచ్చుచు మిట్టబిట్టు, నేలఁగూర్చుండఁబడి మహిపాలుఁజూచి

41

- చ. అలపితి నింక నొక్కయదు గ్రేనను నే నడువంగ నొపమై
గలయంగ ఘర్త బిందువులు గ్రమ్మై బదంబుల బొక్కులు బై నీ
తలసవిధక్షమారుహావితానమునీడకు నన్ను జేర్చు భూ
తలపతిముఖ్య దేహమున దాహాభరంబు జనించె నెంతయున్. 42
- తే. నీకు మల్పాగ్రతావివేక మాత్ర, సంభవించినయేని విశ్వంభరేశ
మేటివమున నరిగి యెచ్చోట నైన, విమలజలములు వప్పికి వెదకి తెమ్ము. 43
- నీ. అనిన మహీకాంతుఁ డత్యంతదుర్వారి, చింతాపరంపరాకాంతి డగుచు
జనపదం బైన గోవుం బైన నొక్కటి, వెదకి చేరక యుండ విఘ్న మయ్యె
మునికుమారుఁ డింక మూడెదుమేరయు, నడవలే ననుచు నట్టడవిలోనఁ
గదలకయున్నాఁడు గడు ప్రమాదము పుట్టె, పథపరికాంతి యెబ్బంగి నణఁగుఁ
- గీ. బై తరువుకానిఁగాఁగ నీబ్రహ్మచారి, నేలఁ దోడనె పంపె మునీంద్రుఁడకట
యేమి పొప్పించునో యింక నీశ్వరాజ్ఞఁ, గడవ వచ్చునె యెంతటి ఘనున కైన. 44
- క. అని తల్లడించుచుండఁగ, నిసకులవల్లభునిఁజూచి యిట్లను హృదయం
బున దార్మికలిమి వొడమగ, వివయోక్తులఁ జంద్రమతి పివేకన్సురణన్. 45
- మ. నిరవద్యస్థిరనూనృతోక్తిరచనానిర్నిద్రాధాత్రీతే
శ్వర నక్షత్రముఁ డెంతయుం బడలెఁ దీవ్రం బైనయెండం గనూ
స్ఫురణం బెల్ల నడంగె నింక నడవం బొద్దేమియున్ లేదు భా
స్కరబింబం బపరాభికిం జనియెఁ గెంజాయ ల్విడంబింపగన్. 46
- తే. మునికుమారుండు డస్సిన మోస మరయఁ, బెంపు దూలంగ నింక నడిపింప రాదు
పుత్రుని నైన విడిచి నక్షత్రుని, యెలమి రక్షింపవలయు నేఁ డిచట నిలిచి. 47
- ఉ. శీతలనిర్మలాంబుకణసేచనకృత్యము లాచరించి ధా
త్రీతలనాథయాఁకటికిఁ దియ్యనిపడ్లను బెట్టి పల్లవ
వ్రాతవినిర్మితవ్యజనవాయువు లల్లన సోఁక ధీతా
నీతిమతి నభజించి తగ వీరపాశ్రమఁ జేయఁ డీతనిన్. 48
- చ. అనవుడు నట్లకాక యని యమ్మనుజేంద్రుఁడు నెమ్మనంబునన్
మునిసుతరక్షణప్రవణముఖ్యకృపావిభవంబు మాటికిం
బెనఁగొన నీటికందువ యభీష్టమతి న్నెదకం నలంచి కా
ననతరువీధులం గలయ నాలుగుదిక్కులు చూచుచున్నెడన్. 49
- వ. వెనువెంటం దగిలి యదృశ్యాకారుండై చనుదెంచువిశ్వామిత్రుండత్యంతకోపాటోపం
బున నమ్మహీపతికినంతరాయంబులాపాదించును పాయంబు నిజస్వాంతంబునజింతించి

దంతఘాతకుం డను నొక్కనికాటునిఁ దవమాయాపాటవంబునం గల్పించి యాన క్తం
చరున కిట్లనియె. 50

తే. తపనఁ డపరాభిఁ గుంతునంతకుఁ ద్రిశంకు, నుతుని మాయలఁబెట్టి యిచ్చోటనిల్చి
దారుణం బైనయల్లబేతాళవటము, క్రింద ననీయింపఁ బురుపు మీరేయి నతని. 51

ఉ. హాలహాలానలప్రతిముఁ డవ్వటచూజమునందు నున్న బే
తాళుఁ డభర్యగర్వమున దైతకోటుల నైనఁ బట్టి యా
భీలగతి న్వధించు నని పేర్కొన మర్జ్యుల నేమి చెప్ప శా
ర్దులము జింకలం బొదివిశుగ్రించువిధంబునఁ దుగించు నుగ్రశక్. 62

వ. కావున వీప్రయోజనంబు సమకూర్పు మనుటయు మహాప్రసాదం బని యాక్షణంబు.

సీ. రమ్యమాతరిపుండ్రము లలాటంబున, మహితరుద్రాక్షదామంబు లటుత
విమలసాగంగ చర్మము కటిరంబునఁ, బాలఘనజటాపటలి మాళి
సురుచిరస్ఫటికాక్షనూత్రంబు కరమునఁ, దరుణదర్భాంకునతతులు వేర్ల
నవకంపుఁ దామ్రపండలములు వీసులఁ, బొందుగా నుదరబంధంబు నదుమఁ (?)

గీ. జెలువుదీపింప భానుమండలముతోడఁ, దనతనూదీప్తివితతి ముతకము వాడఁ
గపటవృద్ధతపోధనా కారుఁడగుచుఁ, మానవాధీశుఁడరుడెచుమార్గమునను. 54

వ. మనోహరతిపోవేదికాగ్రంబున వ్యాఘ్రచిర్మాసనాసీనుఁడుచ సమీపవిన్యస్తదండ
కమడలుఁడునుముకుళీకృత సేత్రికములందునుమి థ్యావియమజపధ్యాతత్పరుండునునై
యుండుటయు మార్గవశంబున వచ్చికనుంగొని యమ్మహీవరపుంగవుండు నతనినిక్కం
పుమానిగాఁ దలంచి వినయపూర్వకంబుగా ననుస్కారం బొనర్చి కోరకితకరసరో
రుహూడై యిట్లనియె. 55

చ. విలయశృణుకుల్య మగువేడిమి నీనిలిడారపంబు మి
క్కిలి తెపియింపఁ జేయ నతిభేదము నొందె శరీర మెల్లమీ
లలితకృపావలొకనముల న్ననుఁ గన్గొని నామనంబు శీ
తలముగఁ జేసివర్సెలత, దద్దయుఁ బ్రీతి ననుగ్రహింపరే.

ఉ. ఓబుషివర్య దుష్టన్యగయూధసమన్వితనిర్మనుష్యకాం
తాగములందు దుర్గమపథంబుల ద్రిమ్మరి మత్పురాకృతో
దాగవిశేషపుణ్యముకలంబున దావకపాదపద్మముల్
చేరగ గంటి నొక్కడర జేరితి ధన్యుడ తి నావుదున్. 57

తే. పెద్దయును బొద్దువకు సేర్పిరిసరుహములు, విచ్చిఘ్రాస జ్ఞఁజేసి భూవిభువిదిక్కుఁ
జూచిమాయాపరిజ్ఞానసురుచిగో క్తి, మహిమ నిట్లును బ్రత్యక్షమానికరణి. 58

క. ఎంతయు బడలితివి పథ, శ్రాంతి మహికాంత పెంపు సడలి భవద్వృ

తాంతం బంతయుఁ దెలిసితి, మంత్రవీక్షణకళామహాత్మ్యమువలనన్.

సీ. సాంద్రోర్తి ప్రభం జక్రవర్తిత్వంబు, గనిన యాహరిశ్చంద్ర మనుజపతివి
నీవు ప్రదాతవై నిఖిలరాజ్యమునొక్క, తాపసవరునకు ధారపోసి
యతనికి మున్ను మఖార్థ మిచ్చెద నని, పలికిన విత్తంబు పడయఁగోరి
ప్రథము వెల్వడి సతీపుత్రయుక్తుండవై, వారణాశీపురి కరుగుచుండ

గీ. ధనమునకు నాఁగఁ నీమీఁదఁ దపసియాజ్ఞఁ, బైతరువు వచ్చి మునితనూభవుడునొచ్చి
ఘనపిపాసాతురుండైన గాంచి బెగడి, వచ్చితివి నీరు వెదక భూవరలలామ. 60

వ. అనటయు నత్యాశ్చర్యంబును బొంది హరిశ్చంద్రుని దతనికిఁ బునఃపునఃప్రణా
మంబు లాచరించి మహాత్మా నీచరిణాఁకవిందంబులు సేవించి నక్షత్రకరక్షణార్థంబు
భిక్షుగూళ్ళిమఁబున నేడు విశ్రమించెద నని మఱియు నిట్లనియె. 61

ఉ. ఈపసవీధుల న్నెదకి యేను జలంబులఁ దెచ్చునంతకున్
జీవము నిల్పి నోపఁ దలసెన్ మునిపుత్రుడు దప్పి జేంది తే
పో కిజ్జిక్క నా కపయశోదుతంబులు రాకయుండ మీ
పావనకుండికాజల మపారకృపారతిఁ బోయఁగాఁ దగున్.

చ. అనవుడు మందహాసమున నక్కపటాత్ముడు భూమిపాలుతో
ననియె దినేంద్రవంశజ రహస్యమున మృనివృత్తి పూని కా
ననముల నున్నమా నెలవున న్యసియింపగరాదు మీకు నె
మ్మనమున మా కపాయమగు మానిమలం గనుఁగొన్న దాసినన్

మ. సలిలం బల్పము మత్కమండలువులో సర్వంసహాధీశ త
జ్జలపానంబున మానినందనున కేచందంబునఁ దీతెడిన్
దలమై పర్వినదప్పి యప్పులుకు దాఁ దర్కించినం బుద్ధి యే
తెలియంజెప్పెద నీటికందవ మనోదేశంబు మోదింపగన్.

సీ. పిను మిచ్చటికి గూత వేటుదూరంబున, గల దొక్కహృదము నిగ్మజలంబు
నిస్తారకాఖిలచేత, విలసిల్లు నొకవటోర్వీరుహంబు
పుత్రిశత్రునక్షత్రకపహితుఁడ, వై యల్లనల్లన నచటి కరిగి
మార్గపంశాంతి మానునట్లుగబయఁ, పానం బొనర్చి యాపాదపంబు

గీ. క్రింద వసియింపు మీరాత్రి శృపవరేణ్య, యచట దక్కగ నీకు నన్యప్రదేశ
మిరవు గాదని చెప్పి యదృశ్యుడయ్యె, గవటసంయమి యైననక్తంచరుండు. 65

క. అయెడ నానాపక్షిని, కాయములు కిశోరయుతముగా వేఁతలకుం
బోయినవి మరలి వచ్చి ను, లాయంబులు చేరె గలకలధ్వను లెసగన్

క. మనుషతి పొందుదుఁఖము, గనుగొనగా లేక చినినకైవడిఁ జనియెం

తనకిరణనికర మొయ్యె, య్యన మణుపుచుఁ దపనబింబ మపరాంబుధికిన్.

67

నీ. కంధరపటలసంకాశంబు లగునంధ, కారము ల్లోరణగట్టె దిశల
వ్యోమసీమం బెల్లఁ దామె యై తారక, స్తోమము ల్నిండి తోడ్చోనఁ బాదతె
విరహగ్నిశిఖలచే వేగి ర.థాంగపరంపర, ల్మిగుల దుఃఖింపఁ దొడఁగ
భీకరా నేకవల్మీకరంధ్రంబులు, వెడలి చరించె దర్శకరములు

గీ. పెల్లుయిల్లీవియవము ల్పక్కటిల్లె, మిగుల దలముగ ఘూకము ల్మొలఁగి యాడె
నిబిడముగ కాకినీ థాకినీపికాచ, భూత బేతాళసంచారములు చెలంగె.

68

వ. ఇట్టిభయంకరనిశాసమయంబున నమ్మహారమణుం డక్కపటతపోధనుండు చెప్పిన
వటవిటపిచక్కటికిం జన నమకట్టి పట్టిం దనభుజంబునఁ బెట్టుకొని నక్షత్రపుని వీఁపున
గదియించి చంద్రమతిం జెట్ట బట్టుకొని నిజభుజాదండమహోగ్రమండలాగ్రప్రభా
పటలవిరళీతదుర్గమమార్గాంధ కారుండై చనిచని.

69

తే. మల్వ్యకచ్ఛపభీకరమకరనికర, సంకులంబును వన్యేభనలిలపాన
గళగళధ్వానపూర్ణదిక్పథము నైన, హృదముఁ గన్గొనఁ తనదుకట్టెమర నృపతి.

70

మాలిని. తోరములై వికసించినతారవతోయరుహంబులు వట్టదర్శుం
కారములుం బహుళంబుగఁ బన్వెదుక్రాంచర థాంగబకవృజసం
చారములు న్యటసాలరసాలకుచందనభూజవిలాసలన

తీరములుం గడు సొంపు దలిర్ప నుతింపఁదగున్ హృద ముజ్జ్వలమై.

71

వ. ఇవ్విధంబున నున్న హృదంబుం గమంగొవి.

72

నీ. తత్తీరభూమి నందట నిల్చి వారికి, సలిలపానక్రియాసౌఖ్య మొసఁగి
తానును బ్రత్యక్షితశరీరు డగుచుసా, యంకాలవిధులు చయ్యననొనర్చి
మధురంబు లైననిర్మలజలంబులు గోగ్రి, యధ్వపరిశ్రాంతి నపనయించి
ధైర్యవివేక గుణభీష్మముల్ హృదయార, విందంబులోపల నందడింప

గీ. మానినందనునకుఁ జంద్రమతికి లోపి, తాస్యనకు నిద్రపోవ నర్హ స్థలంబు

నెదక దగు నని యొయ్యన వదన మెత్తి, కోరి నలుదిమ్మలను గమంగొనెడితఱిని.

73

ఉ. ఓలి న సేకఘూకనివహోగ్రరవంబులు గోటరాంతరా .

భీలభాంగపూత్రులు జెల్లుగ నొక్కట బిక్కటిల్ల భూ
వాళికి నాలయం బులు పుగారికి నైన భయంబు జేగుబే
తాళవటంబు గాంచి వనుధానిలనాగుడు కితఘోషియై.

24

క. బహువిధశాఖాపటలీ, పిహితాఖిలదిక్టంబు బేతాళవటం

బహుకంకరిణసముదయ, విహారదుర్గమజటంబు వీక్షించె దగన్.

75

వ. ఇట్టి నులఁగ మాపెం పీడనహంబు నిరీక్షించి యవ్వసుంధరాధ్యక్షుండు.

76

- తే. కడగి సాహస మొదవ శంకావిహీన, మానమందయి చేరి యామానిక్రింద
 శేతకసవన, శయ్య గల్పించుటయును, సొరిది నక్షత్రమండందు నుపు కయ్యె.
 చ. ధరణిత లేశుడేవియును దత్పరపద్మసమీపసూక్ష్మలిం
 బొరిబొరి గ్రమ్ముడుఃఖమునఁ బుకుర్చిడు దానును నంశుకాంచలా
 ప్తరణమునంగు హస్తముపధానముగా నొనరించి వెండి ను
 స్తరమగునాకటం బడలి దైవము దూఱుచు నుప్పి బొందినన్. 78
- మ. అపు డాచందనగంధి గంధకరిణీగూనం గుగం గాక్షి వం
 శపవిత్రన్నవపల్లవాధరపుట స్సంపూర్ణచంద్రాననం
 జవలావల్ల్యుపమానదేహలతికణ జాయన్విలోకించి యా
 నృపవంశాభరణంబు మానసములా నెంతేవిచార. బునన్. 79
- తే. అధిక మైపథశ్రాంతి నాదమటచి, నుప్పి నొందెడువీరి కిచ్చోట దుష్ట
 మృగపికాచభయం బంకురింపకుండ, గావదగు నాకు జాగరూకత్వమునను. 80
- చ. అని తలపోసి భాష్కరకలాగ్రణి యుగ్రకృపాణపాణియై
 యనిమిషవంద్య జంద్రధరు నార్తజనావనదత్తు శంకరున్
 మనమున నిల్పి నీవగతి మా కని పల్కుచు నాల్గుదిక్కులుం
 గనుగొనుచుండె నెచ్చరిక గల్గి తలంకక వీతనిద్రుడై. 81
- ఆ. అంత నర్థరాత్రిమగుటయు నవ్వటో, వీరుహంబు నందు విడువకుండు
 భయదవికృతభూతచయము లూడల వెంట, నవనిభాగమునకు నవతరించి. 82
- వ. ఇంతకాలంబునకు నిచ్చోట మనుష్యసంచారంబుకలిగెననిపరస్పరాహ్వనసంభ్రమం
 బులు భయంకరహుంకృతిధ్వానంబులు ననూనం బులై దిశల జెలంగ నమ్మానవేందు
 ని గదిసి పొదివిన.
- తే. శంక యొక్కింతయును లేక మంకజాప్త, కులవశేష్యుండు తమ్భాతలోటి నెల్ల
 డగ్గఱకయుండఁ దఱిసి గాఢప్రతాప, వైభవంబు నెంతయు వాడి మెఱసి. 84
- క. ఈయనమపికాచంబుల, బాయక వధియించు తేమిప్రాభవ మనితా
 గోయుచు భుజగేంద్రమహో, గ్రాయతకాక్షేయకమున నబ్బూతములన్. 85
- జ. తూర్ణంబ కర్ణనాసికాచ్ఛేదంబు గావించుటయు నత్యంత భేదంబును బొంది నిజాధీ
 శ్వరుండగు భేతాశునకు నన్నియుఁ దెలియ విన్నవించుటయు నతండును భీషణరోష
 వేఱంబు. 86
- కా. ఎట్టెట్టా మిను నొక్కమానవుఁడు దా నెంతే నహంకారియై
 బిట్టల్కం దెగియింతచేసె నె కడున్ భీభత్సరూపంబుగాఁ

- గట్ట యేగతి నింక వాడు నిలువంగ నేర్చు నామందటన్
జట్ట ల్పొడవ బొట్ట వ్రచ్చెద భుజాశౌర్యం బవార్యంబుగన్. 87
- ఉ. వెట్టినంబు గాక యగవింక జైతను జేరరానినా
మట్టి కెలంకున నృనుజమాత్మనకు నిలువంగ వచ్చునే
యిట్టికి నుండ శక్యమగునే వివరింప నీవంగిచెంగటన్
జాట్టెదఁ దత్త నూపలతోడితధారలు పొట్టనిండఁగన్. 88
- కా. ఇం దాశూలికినైన విచ్చలవిడిన్ హేలం జొరన్ రాదు ని
స్సందేహంబుగ నావటంబు నరుఁ డేజాడం బ్రవేశించెనూ
యెందు నిక్కిలి యగ్గుతంబు మది నూహింపంగ వంటింటిలోఁ
గుండే ల్పొచ్చినచంద మయ్యె నిది పెక్క ల్మాట లింకేటిన్. 89
- వ. అని భయంకరాటోపంబుల బేర్చి పెల్లార్చుచు భూతప్రేతపితృచాచధాకినీసంఘాతం
తంబులు గణనాతీతంబు లై నేవింపం బెఱుపు నిగిలి. 90
- నీ. పరుసనిజంబులుపల్లవెందుకలజొం, పము మారుతమునఁ గంపంబు నొంద
విలయమేఘాకృతిఁ దలఁపింపగాఁజేయు, నొడలిపైఁ జీకటి ముడివడంగ
జంద్రనిప్పులఁజే వేంద్రంబు లైఁటి, కన్నలఁ గోపాగ్నికణము లురులఁ
జేవులు నరములుఁ బెనఁచినతలకాయ, పేరులు గళమునఁ బెనఁగొనంగ
- గీ. నుడుగ కందంద త్రావుచో మరముమీఁద, వలదలై గొత్త నెత్తురు గిరికోనంగ
గక్షముల నున్నకుఁజూచుఁ బుఁజుచిఁజూచి, పలకబళంబు మెసఁగుదు భయదభంగి.
- తే. కాలసర్పంబుతోదుతి మేల మాడఁ, జాలుజాతత్రిశూలంబుఁ గేలఁ బూని
వ్రబలహంకారఘోషంబు ప్రళయసమయ, మేఘగర్జాధ్వనులకు నామ్రేడితముగ
- వ. దీర్ఘనిర్భాతపాత స్థూరచరణఘట్టనక్రియావిహ్వలీభూతపాతాళుండై యేతెంచునశ్చే
తాళునిం గనుంగొని నిర్భయహృదయాంతరాళుండై భూపాలుం దస్తమితసమస్త
విరోధివరూధినీజాలం బగుకరవాలంబు జలిపించుచు. 93
- తే. అభిముఖంబుగఁ గొంతద వృత్తిగి వాని, కడ్డమై నిల్చి యిటరాక యరుగుమోరి
నిగిడి యరుగక వచ్చిన నీదుప్రాణ, నాయువులఁ గోరిలునాడుకాక్షేయకాహి. 94
- క. నావుదు నబ్బే నాళుఁడు, భూవల్లభమోముజూచి పొరిఁబొరి ఘనరో
షావేశం బొదవగ గను, శ్రేవల గడు నిప్పు లురుల గెగలుచు బలికన్. 95
- నీ. ఎన్వడ వీవు నా కెదిరి భాషించెదు, శంక యింతయు లేక సాహసమున
బులి యున్నపొదరిల్లు లలి జింక చొచ్చిన, కలి జొచ్చితి మదీయగహనభూమి
నెక్కడి కేగెద వింక నామందగ, మ్రింగెత నహి కప్ప మ్రింగుకరణి
గీర్వాణగంధర్వకిన్నరపన్నగ, యక్షరాక్షసముఖ్య లైన నన్ను

- గీ. జెనక వెళును నీ విట్లు చెనక నగు నె, నాచవిహించుమట్టి క్రింద నె వనించి
తివిరి తద్రక్షుల భూనివహములను, భంపటిపటి నామిబాధవులను. 96
- క. శంకరుఁ డిడ్డము వచ్చిఁ, గొంకక వానించి నామిబాధగ్నక ని
శృంక నినుఁ బట్టుకొని యే, యడిలియును లేక వేల్పు నాజ్యాహునిగన్. 97
- చ. అని భయదాట్టాసములు నార్పులు బొబ్బలు హుచ్చిధ్వజుల్
గొనకొని పర్వ గర్వము నటుంతతశౌర్యము నుప్పతిల్ల ను
బ్బున నిజకింకగోగ్ర బహుభూతనయఁబులతోడఁ గూడి య
య్యిరకులవల్లభుం బొదువ నిట్లని పల్కె నృపాలుఁ డల్కతోన్. 98
- క. ఏనెక్కడ నీ వెక్కడ, మానవసామాన్యుఁ డనుచు మదమున నెలుగం
గానేరక ననుఁ బొడివెన, హీనమతిం దొలఁగి యరుగు మెందుల కైకన్. 99
- వ. అని పల్కినయమ్మ హీనమతిపైఁ గవిసి. 100
- నీ. కినుకమై శూలఁబు గేల నడిచి నై, చినఁ గలంగక దాని దునిమే నృపతి
మటియును నత డొక్కమార్గను పెటికి భాను, వంశజనులను తీవ్రముగ గొట్టె
దద్దాత గదలక ధరణీరుహముతోడ, వానిహస్తము మహాజాని నటికె
నందుచే గుందియు నతడు రెండవచేత, దఱచునా బాషాతతులు పఱపె
- గీ. నాశిలాతఁకు లన్నియు బాసి పోవ, బెడిద మగువాడియడిదంబు బెట్టుకొప్పి
చేరి ఖండించె నానృపశేఖరుడు, చాలభీకర మైన బేతాళునిము. 101
- వ. అసమయంబున మటియును జలపట్టి యగ్రాధిపట్టి దగూవిసీనస్వాంతుండై దుష్క
రంబు లగు పుష్కలావర్త పయోధరచయంబుల భయంకరంబునా వర్షంబు గురియ
నియమించిన. 102
- నీ. ఘుమఘుమాత్కాగనిర్ఘోషభీషణున, స్తోమసంఘాదితవ్యోమతలము
సంవర్తమృశ్యుడఁప్రాప్త్యతిప్రతిమాన, శంపాపసంపరాసవృత్తంబు
కులసానుమద్గుఁకులమహాధ్వనిహేతు, పటుదిర్ఘ్వాపాతపటల
మాశామదావతహస్తనీకాశవాః, పూగధారానిక్తసూతలంబు
తే, తీవ్రతిమిరచ్చటాసక్తదిక్కుటంబు, పృథులవన్నోపలానీకభీకరంబు
ఘనతరాభీలదుర్దమకర్దమంబు, కుంసె చర్మంబు ధగ గుండ గూర్చిఁట్లు. 103
- క. వేళ్ళకు బెడపెదమార్మిలు, పెల్లగిలం గొమ్మ నెల్ల బెళపెళ విలుగన్
బల్లిదపుగాడ్చు లేదును, బెల్లుగ జెలరేగి వీచె భీకరభంగిన్. 104
- ఉ. అసమయంబున న్నరవరాగ్రణి తా వటవీజమాత్రమున్
వేసట లేక ధైర్యము వివేకము సత్యవచోవిలాసముం

బాసటయై సుసోగతిని బాదుకొనంగ విపన్నరక్షకున్

వాసుకీకంకణు నృపనవైరి సుమాగమణుం దలంచుచున్.

105

తే. వాన దడియును గజగజ వణకుచున్న, నుతసశీమానిపుత్తుల జూచి వగచి

తొడలపై నిడుకొని వాంగళి ముడుగ, నూటడిచుచు దలకక యుండుటయును.

క. సూక్ష్మలభిర్తప్తవయ, స్థైర్యంబున కాత్మ గాధిరనయుడు కడు నా

శ్చైర్యమును బొంది యీవుప, వర్షుని బోలంగ గలరె వసుధాధీశున్.

107

తే. తగిలి నాచేయుకపటకృత్యముల నొగిలి, చిక్క డయ్యె వృథాశ్రాంతిజెంది యకట

వెడగ నై యాయరుంధతీవిభునితోడ, గలహ మేల యొనర్చితి దెలియ కేను.

108

మ. పురుహూతాదిమపర్వులున్ మునిజనంబు ల్బీతి బొందంగ నే

దురహంకారము రాజసంబు జలముం దోడ్చొన యుబ్బంగ దు

ష్కరసంధానవచనంబు కేమటిక మాత్సర్యంబునం బల్కితిం

జికాలార్జిత మైనమర్తి సము స త్తీణంబు గాకుండునే.

109

క. మానుగ గార్యాకాశము, బూనిన మది దెలిసి యాడ కొగి జెద్దలతో

దా నూగక కలహమునకు, బూసెడువా దపజయంబు బొందకయున్నే.

110

తే. ఇంక విస్సంశయంబుగ ఋషివరేణ్యు, వగువసిష్ఠుప్రతిజ్ఞాక్రియానిరూఢి

నెఱయు నీరేడుభువనవర్ణితముగాగ, ననుచు దయచూస నిందించుకొనుచునుండె.

111

వ. అంత.

112

ఉ. సాకెను గూయ జొచ్చె బరుసధ్వని గుక్కుటరాజి మాక్తిక

శ్రీరుచి వేగుజుక్క పొడిచెం దలచూపె ననూరురేళు కా

సారతరంగిణీవిటపిసంతతి బ వ్వ శకుంతనాదమున్

దూరము లయ్యె జీకటులు దూరుపు దెల్వి వహించె వేగువన్.

113

క. అరివిందవనం బిందిం, దిగముల కామెతలు షిట్ట దిననాథుడు పొ

గనణీధాశిఖరంబున, నరుణచ్చవి బొలిచె జనుల కతిముద మొదవన్.

114

తే. సూర్యు డుదయింప నృపతియచోటనాసి, యరిగిముందటనొకసోవరము గాంచి

యందు సంధ్యానిత్యకృత్యములు దీర్చి, తాల్మికల్మి మసోపీధిఁ దళుకు లొత్త.

క. నానాతటినితెరులును, గాననములు బగ్వతములు గామములు మహా

స్థానీయంబులు గడచి య, హీనగతిం జనుచు నుండ నింతటిలోనన్.

116

వ. విశ్వామిత్రుండు వైశ్వానరుం బ్రియంబున నాకర్షించి యతనితో నిట్లనియె.

117

మ. వసుధాధ్రింబుల నైన నీవధియదజ్వాలావళిం జేచి యే

ర్చుసమర్థత్యము గల్గుచి కేరరులం జోవ్యంబాకో మర్త్యులం

- బస దూరించుట నీప్రభావము నుతిపన్ శక్యమే యేకి
 బ్రసవాన్తుం బొంగుట పీఠ పురజిత్నాగ్రానైత్యాకృతః. 118
- క. తవిలి హరిశ్చంద్రమహీ, ధవు దరగెడుమార్గభూమి నావకకలా
 నివహంబులచే నెలయు, నవగోధ మొప్పవలయు నత్యుగ్రముగన్. 119
- ప. అనుటయు నట్లు కాక యని యుక్కురువట్చుట్టులు మహీవల్లభుం దరుగులెరువునఁ
 బ్రబలి యత్యంతదర్శమంబుగానిరర్థమామతప్రచితమహీరుహాన్యోన్యసంఘ రణం
 బులవలనఁ బ్రచండగతం బ్రభివించి యెండిగాలనకారాకుప్రోవులండలులఁ
 దవిలి రవులుకొని భుగభుగాయమానంబులై పెల్లెయుచు నిదిదాంధకారవోయ్య
 మంబు లగధూమంబులు జటవితాయమానంబులై యభంగురంబు లగుపిన్నులింగం
 బులును ధగధగాయమానంబులై మింటి నెటునెఱుమంటలును బెంగి యొక్కమొ
 గిం బిక్కిటిల్లి చనుదెంచునద్దవానలంబు వీక్షించి మానవాధీశ్వరుడు మనంబున దుర
 పిల్లుచుఁ జింతాక్రాతుండై నిజకాంతమణిం గమంగొని. 120
- క. భీకరమై యెటుఁజూచిన, నొకాంత తిరంపరానిహుభుక్తిలా
 నీకము కడుఁ బ్రబలెను నా, భీకాపిమవ్రాత గడవ లే రవ్వారున్. 121
- తే. తరళలాచన కాశికాపురముఁ జేరి, ఋషిశిఖామణి కాశికు ఋణముద్రెన్
 నిత్యసత్యవచాక్షిరి నెడకుఁడ, నిచట నంకిలి యయ్యె నింకెమి యనఁగ. 122
- పీ. హరిణలాచన మన కగునపాయమునకుఁ, జింతింప నాత్మ నొక్కితయైఁ
 దాపసాత్మజానకుఁ బ్రాపించుచున్నప్ర, మాదంబునకుఁ జాలభేద మొదవు
 గావున నొడుమార్గంబు లన్నియు మాని, చయ్యన నేఁ బ్రవేశం బొనర్ప
 హవ్యవాహనుడు మత్స్యజాహుకుల సుతి, సిల్లి మీయెడ దయ నేయుఁ బిదప
 గీ. ననుచు హృత్పంకజంబున నఖిలభిక్త, గణవంకరుఁ డైశంకరుని నిలిపి
 యతిభయంకర మైనకాంగి కెదురు, చనియెఁ దెగున హరిశ్చంద్రజనవరుడు. 123
- ప. ఇవిధంబునం జనుజీవితేశ్వరుఁ గమంగొని శోకవ్యాకులతమలి యయ్యె ననుద
 ధైర్యవతి యై చంద్రమతి యిట్లనియె. 124
- తే. ప్రాణనాయక ధైర్యులు పాముఁబెట్టి, యివిధంబున నానతి యయ్యెఁ దగునె
 నిమిషమైనను నినుఁ బాసి నిల్వఁ జాల, నేన చొచ్చెద నీవహ్నిలోన మున్న. 125
- ఉ. ఇందుకు నేమియుం బలుక కీచన వీడగు నాకు నావుడుం
 గుంది దినేంద్రవంశజుడు కోమలి ట్లను వోమృగక్షి యో
 చందనగంధి యోమతివికారవ వీకిటువటలెంపు నే
 యందగునే మదీయహృదయంబు గలంగఁ గురంగలోచనా. 126
- ప. అని యక్రధారాపూజితసేతుండై యున్నయమ్మహీకళకుర్రునకుం జంద్రమతి పం
 దనం బొనర్చి కరారవిందంబులు మొగిడ్చి. 127

- ఉ. కావున నిత్యసత్యగుణగణ్యుఁడు పుణ్యుఁ డితఁడు భర్తయున్
దేవము గామితార్థఫలదాతయు నామఁ దలంచి చూడనీ
భావజమూర్తి నెక్కవని బాసి చరి.పఁగ నెట్లు నేర్తు నే
నొవటువర్త యీయచుచిత్తోక్తులు పల్కఁగ నీకు ధర్మమే. 165
- క. గాధనిమాజనిమా గూం, భోధక మచ్చర్తయేల మునిగెడి గిరిక
న్యాథపు సేవాదోరిక, సాధనముగ నిస్తుంచు సంశయ మేలా. 166
- తే. ఇంద్రస్నిభుఁ డగుచాశ్చంద్రవిభుని, ధ్యాయాంభోర్యశౌర్యమన్త్యవైభ
సంబు లెటుఁగక విప్రలాపంబు లురక, పలుకుచున్నాఁడ వోనెట్టిబ్రహ్మచారి.
- సీ. అపరపద్మాసనుం దగుకాశిసండును, నీవును నింద్రాదిదేవతలును
మేలుమేలని చాల మెచ్చి నుతింప ని, శృలుఁడు హరిశ్చంద్రచక్రవర్తి
యార్తఁ డుణకాలి వార్త కెక్కినమేటి, మార్తాండకలకర్త మర్దితారి
నిత్యసత్యస్ఫూర్తి నిర్మలతఁకిర్తి, బ్రబలి హిమాద్రిజాభిర్తకరుణ
- గీ. ఐదని క్రమ్యుఁ బాలించుఁ బ్రాధిపమున, వక్ర మేమియు లేక భూచక్ర మెల్ల
ననిన నిదియంతయును నిక్క మును మోసె, నిగులనద్భుత మొదవంగ గగనవాటి
- ప. అంత నమ్మహీకాంతుం దమ్మద్దిమ గనుంగొని యిద్దికంబు మనకు నిచ్చెట నాల
స్యంబు నేయఁబరికాదు పురోభాగంబుల దభ్యాతిత్రిమాయాత్రియనఁగాత్యాయనీ
కళకునివాసంబును గమనీయసంపన్విలాసంబును గలుపలతావితానశితానీయు నగు
కాశీనగరంబు ప్రకాశించుచున్న యది యప్పురంబు ప్రవేశించి కాశికుటుంబవిమోచ
నొపాయం చింతింప వలయునని కాంతాసమేతుడై కొంతద వ్యరిగి ముందట. 169
- సీ. జాహ్నువీనిర్మలజలపరిక్షాలిత, బహుగాగభీకర పాతకంబు
విశ్వనాథకిరీటవిధుకళాక ముదీ సముదయాచ్ఛాదిత సౌధవీధి
కేశవస్వామ్యుఁడేశప్రజ్జ్లాబ్జవ, మాలికాగంధవాసితంబు
కాలభైరవభుజాకరితథక్కాభీరి, ధమధమధ్వమహాడంబరంబు
- మ. నిందుకుతి దుండేవిఘ్నేశుఁ డుడుగూమి, యన్నపూర్ణావికాలాక్షు లాటపట్టు
శ్రీకరం బైరవారిణానీపురంబు, గనియే వేడ్క హరిశ్చంద్రజనవిభుండు. 170
- ప. అనిన విని కాంతేయాగ్రిజం డటమిఁదివృత్తాంతం బెఱింగింపు మమటయు. 171

—♦ ఆశ్వాసాంతము. ♦—

- మ. హిచందేతో జలజాతసప్తహయ సాహిత్యక్రియాభోజ సు
తతనిర్వ్యక్తిపరాక్రమకృమజమధనాగ్రేవ త్పీఠ

ప్రతిపక్షధ్వజసీధవప్రబలగర్వప్రాభవాంభోనిధా
న తనూవిభ్రమచందికాదికచకాంతలోచనేందీవరా.

క. కాండిల్యగోత్రవర్ధన, పాండిత్యాభరణ దానపాటవనవమా
ర్తాండతనూభవవిభవా, ఖండల దుర్వారవైరిగర్వాదిప్రవీ.
మాలినీవృత్తము. ద్యుమతివిమలలేజా తోయజాక్షీమనోజా

172

శమితవిమలలోకా సాధురక్షావివేకా

కమలభవతులీలా కల్పవృక్షోపమాన

హిమగిరిసమతైర్యా యెల్లనామాత్యవర్యా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదాపస్తంబనూత్రప్రవిత్ర కాండిన్యమునిచక్రవర్తిగోత్ర సకల
మకవిజనానీకమిత్రదేచనామాత్యకుమార వివయవివేకవిద్యాఅంకారశంకరకవినామ
ధేయ ప్రణీతం బయినహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానం బసుమహాప్రబంధంబునందుఁ
దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము

చతుర్థాశ్వాసము

(త్రి) చారునదన పదనే
వాచరణనితాంతనియమహర్షితనీహ
రాచరికన్యావల్లభ
బాచయయెల్లప్రభాన బంధునిధానా.

1

ప. ఆకర్ణింపు మప్పొండవాగ్రజనకు మార్కండేయుండిట్లనియె నట్లు హరిశ్చంద్రుండు
కాశికాపుగంబుఁ గనుంగొని తదీయపరిసరంబున.

2

ఉ. గంగదనేకనిర్మలతరంగఁ బ్రపుల్ల నగోరుహభ్రమ
దృష్టంగఁ దటద్వయాప్రబలదీపితపుష్పలతాకుడురంగఁ బూ
తంగఁ జగద్రథాంగకలహంసముఖాంబుపతంగ జాహ్నువీ
గంగఁ బ్రియాతిరేకమునఁ గన్గొనియెం బ్రమదాంతరంగుఁ డె.

3

ఉ. వారిధికుర్మిరాణి రతివల్లభ వైరికిరీటభాగమం
దారలతాంతమాలిక జనంబులపాలిటివేల్పుటాపు ధా
తీరమణీకచాగ్రతటదీపితమాకిత్తకహనివల్లి భా
గీరథి చెప్పనొప్పెసఁగుఁ గిల్చిషభూజకుతారధారయై.

4

ప. ఇతైఃసంగునం బొల్చుచున్నయత్తరంగిణిం గమంగొని నమస్కరించి.

5

శా. తల్లి మిన్నక నిన్ను నాడినజనుల్ తా రర్థిఁ గైవల్వభా
స్వల్లక్ష్మిం దగఁ బట్టుకొందు రనినక వాఁచించి ప్రేమబుల సం
ధిల్ల నిన్లొనియాడువారి కరుదేనిర్వాణసౌభాగ్యమూల్
కల్లోలాపహృతాఘపంక త్రిజగత్కల్వాణి భాగీరథీ.

6

తే. జాహ్నువీ నీదుజలములు సదమలములు, లఘువులును శీతలములుఁదలంపఁ గుండు
లిడినవారికి నల్లనౌమెడలు, జడలు గట్టు లలాటంబు లుడుకు నరుదు.

7

ప. అని ప్రశంసించుచుం గదిసి భక్తి తాత్పర్యవినయసంభ్రమంబులు మనంబునం తెనం
గొనుచుండ సుతసతీసమేతంబునఁ గృతస్నానండ్ల పరమధ్యావతూర్వకంబుగా

- మధ్యాహ్నాకక్రియాకలాపంబులు నిర్వర్తించి మహారామాత్రంబు తదీయనైత
క్షేత్రంబున వసేయించి గమనాగూసంబు దొలంగుటయు నచ్చొటువాసివచ్చుచుం
గాశీపుటభేదనప్రభావంబభివర్ణనాపూర్వకంబుగా వినిపింపఁదలంచి యిట్లనియె.
- కా. ఏతర్పట్టణవైభవంబు లమరణ హేలావతీ ధాతకున్
వాతాశప్రభు తారకాహితులకున్ వర్ణింపగా శక్యమే
చేతో జాతభయంకరుండు సుజనక్షేమకరుం డిచ్చుటం
- బ్రీతిం గాపుర ముండు శంకరుం దుమాబింబాధరాయుక్తుఁ డై. 9
- క. పంచాస్యమధ్యమిచ్చుటఁ, బంచత్వముఁ బొందె నేని పుకింపఁగాఁ
బంచమహాపాతకుఁ డగు, పంచజనుం డైఁ బంచబాణారయగున్. 10
- నీ. త్వాధరంబులు పాతు గదలంగ నేవేళ, నూలిని సప్తవాయువులు విసరు
ద్వాదశరూపము ల్దొచ్చి యుగ్రమయూభుఁ, దేవేళఁ బంచందు నెండఁ గరము
దుష్కరంబులుగాఁగ బుష్కలావర్తాధి, జాల మేవేళ వర్షములు గుడియ
భువనంబు లెల్ల వంభోమయంబులుగాఁగ, విషరాసు లేవేళ వెల్లివిరియు
- గీ. అంతునివహంబు లేవేళ సమసి పోవు, నట్టిమర్దంతభియదకల్పాంతవేళఁ
బొరయ దాపద యణుమాత్రమును గుఱంగ, నేత్రి యిక్కాశికాపురక్షేత్రమరయ
- తే. ప్రసవకోమలి యీపురకాహ్యసీమఁ, గోర వసియించుచండాలకులజా నైనఁ
బోలఁ జాలఁడు నిర్జరపాలకుండుఁ, గలవు ధర్మార్థకామమోక్షంబు లిచ్చట. 12
- తే. వనజలోచన యుత్తరంబునను, దక్షిణమునఁ గొనియోడఁ దగువరణయుచు వసియు
గ్రీతుభుగీశ్వరదిశమణికర్ణికయును, బిచ్చికుంబున దుష్టియుఁ బ్రణుతిఁ గాంచె. 13
- క. వారాణసి వారాణసి, వారాణసి యనుచు భక్తివశుఁడై నరుఁ డం
భోరుహమిత్రోదయవే, శారంభింబునఁ వలంప నడఁగు నఘంబుల్. 14
- తే. వనరుహనన వందారుజనమనూర, ధార్థము లైనబహుపుణ్యశీర్షములకు
రాజా శ్రీకాశికానగరంబు సకల, వేదకాస్త్రపురాణార్థవిశుశిలంబు. 15
- క. కమలాయతాక్షియిన్నగ, రమ పంచకోశములును రాజీవభవా
ద్యుమరసదానేవ్యంబులు, శమితాభిలభయదకలుషసముదాయుంబుల్. 16
- ఉ. తాత్రిమహామతీ ప్రతిభనాయక మర్త్యుండు కాశికాపురీ
యాత్రకుఁ బూని భక్తి నయిదాటదుగుల్ గమనించినన్ మృగీ
నేత్ర యతండు గాఁచుఁ దగ నిర్జరవల్లభ తృప్తిహేతు యా
గత్రయపుణ్యపూర్వకముగాఁగ విశేషయశోవిలాసముల్. 17

కా. శాస్త్ర్యులు బాహ్మకీ జలములం దానలు గావించి తా
హృత్పద్మమున కిక్కిరింపుటల విశ్వేశు నృహదేవుని
బల్పం బజితాహుకు గిరినుతాపాగ్రణకుఁ బూజించు సం
విత్పాదీనున కిట్లు నెల్లపుడు తన్వీ ముక్తిసామ్రాజ్యముల్. 18

వ. అని కాశికామహాత్మ్యం బవ్వరాహోహుం జెప్పించు జరిచి. 19

సీ. కుముదనిగోప్రలగోపురంబులచేత, విమృశపాశికారవిరతిచేత
మః కరహంసీలమండలంబులచేత, బహువాతమంధకుంభములచేత
జాల దీపిచు ముత్యాలమగ్గులచేత, గనుపట్టుపట్టుమేల్కట్టచేత
గమనీయపద్మరాగిచ్చుత్రములచేత, వృషరాజతేనకేరిచేత

గీ. మహితకర్పూరభూపభూమములచేత. నవ్యమాణిక్యనీరాజనములచేత
శంఖభేరిమృదంగభూషములచేత, వెలయు నవ్యశ్వనాథుదేవళము గాంచె. 20

వ. కాంచీ యాస్వాభౌముం దద్దేవనాస్వాభౌమునిం బ్రవిమలభక్తిపూర్వకంబుగా
దర్శించి సాష్టాంగదండప్రణామంబు లనేకంబు లొనర్చి చేదోయి మొగిడ్చివేదోక్త
ప్రకారంబున నిట్లని విమతింపం దొడంగె. 21

సీ. క్షీరాబ్ధిమంధవత్స్వేలానలాగ్రీ, లావణీనీలకంఠాజిరామ
వవనాశనాథీశప్య కకంకప, త్రాస్తమితశ్రిపురాసునాయ
మాళింగుచంద్రిజాజాలస్ఫురదేవ, నిమ్న గాత్రవేదీవరాయ
పావనాచారసద్భక్తలోకానీక, మానసాంభోజతమధుకరాయ

గీ. వసుమతీధరకన్యకావర్తులై, శాగ్రికాశ్మిరసుగభిగోరంతదాయ
మందిరాయితకైలాసకందరాయ, హస్తీచర్మాబరాయ తుభ్యం నమోస్తు. 22

క. నాదుమనోధ్రిమఁడ నీ, పాదాబ్జమండలందుపావక్రియలన్
మోదం బుదఁగఁ జేయుము, కోదండీకృతసువర్ణమధర మహేశ. 23

చ. అనుకుం ద్రియంబు మీఱఁ గొనియాడి ప్రదక్షిణ మాచరించి ను
జ్ఞానము ధన్యతం బొగనెఁ జుదగ్రాశాధరు విశ్వనాథుఁ బా
వమఁగఁ గాశికాపురనివాసునిఁ బూజిం గొటి మంటఁ జ
య్యనఁ జెడఁబాపగల్గెను భయ కర కిల్బిష సంపయంబులన్. 24

వ. అని పుక్కుచు నచ్చోటు వాసి. 25

సీ. నీలవర్ణాంకుఁ ద్రిగుంపహస్తునిఁ కాల, భైరవుఁ జాల సద్భక్తిఁ గొనిచి
యన్నపూర్ణఁ విశాలాక్షి కాశ్రితదేవ, తాదేనువులకు వందన మొనర్చి
సిరిఁ బేరుంబునఁ జెలువొందఁజేచ్చెన, శివప్రసాదికె గౌర మొగిచి
ప్రత్యూహవార్షాహపటలికాగంధ వా, హుని దండివిఘ్నేశు విమతి చేసి

గీ. ప్రమదలీలల లోలార్కుఁ బ్రస్తుతించి, దండపాణికి సాష్టాంగదండ మొసఁగి
రూఢి నాసవభాండేశ్వరుని భజించి, యపగతాఘంబు ముక్తిమండనముఁగాంచి. 26
వ. వెండియు గల్లు విశేషదేవతాస్థానంబులు దర్శించి కృతార్థుండ నైతి నని యొక్క
రమ్యప్రదేశంబు చేరియున్న నాసమయంబున నపాంగంబున నంగారకణంబులురాల
నృపాలశిరోమణిం గనుంగొని కపటక్రియాదత్తుం డగు నక్షత్రకుం డి ట్లనియె. 27

వ. ధరణిప నేడు వెల్లియును దక్కువగా వెలనాళ్ళు నయ్యె నే
నరసితి లెక్క బెట్టి మితి యాయము లే దొకవీస మైన నే
వెరవున నింక మాటుణము వేగమె తీర్చుదొ కాక మన్నకే
సురిగెదవో వివేకగుణశూన్యత బొంది యసత్యవాదివై. 28

క. భూదంత విసవు, యాల, స్యా దమృత విష' మృటంచు నార్యజవంబుల్
మేదిని నెల్లెడఁ జెప్పఁ బ్ర, మాదము మిఁ గడచె నేని మానీంద్రునిచేన్. 29

తే. మమజనాథ శృథాప్రయోజనమునందుఁ, దెలియనేరక యూరక దినదినంబు
బొద్దు బుచ్చుచు మాయప్పునుద్దియెల్ల, మఱచియున్నాఁడ విది భావ్యమా తలంప.

చ. ఇక మొకమోట మాత్ర నొకయించుక నిల్పక గూరవృత్తిఁ గౌ
శికమునిమీద నాన యిడి చెచ్చెర నంగడి నడ్డపెట్టి పా
యక బహుబాధలం బొదలునట్లుగ జేయక మాధనంబు రా
దకట నృపాల యిట్లు తగవా నను నివృత్తుఁ జేయ నేటికిన్. 31

ఉ. ఎంతయు దోష మయ్యె ముని యెప్పుడు వచ్చునొ వచ్చినప్పుడే
గొంతయు స్వాపతేయ మిదె కొమ్మని యియ్యక యున్నదోషిత
స్వాంతు డగున్ మునీశ్వరుడు సంశయ మించుక యైన గల్గ దా
కంతువిరోధికిం దరముగా దణపంగ దదీయకోపమున్. 32

క. వీతజపహోమనియముఁడ, నై తిరిగియు నిన్ను గూడి యరకా సయినం
జేతికి వచ్చినయది లే, దీతుడకుం గినుక వొడమ కెట్లుందు మదిన్. 33

క. ఇదె యిచ్చెద నదె యిచ్చెద, బదపద డని యాస జూపి పలుదెలుగుల నా
హృదయము నొప్పించితి విక, గుది తొలినెద నేడు నిన్ను గొంకక యిశటన్. 34

తే. అదనుపదననె కూర్చి మాయప్పు దీర్చి, పొమ్ము నీవన్న బోమె యీపోరు మాని
బడలి జీతము పెట్టునింట నగుచు, వెఱచి నాకేల నీవెఱవెంటఁ దిరుగ. 35

చ. నినుఁ గినియంగ జాల కవనీధవ శాధితనూజామానసం
బున కెడయై లఘుత్వమును బొందగ నేటికి నాకు నీవ నె
మ్మనమున బుద్ధి యాది యొకమార్గము జేసెదవంచు నుంటి మ
న్నన దొలగించి నీదొరతనం బుదుపం దడవా తలంపగన్. 36

వ. అని యితైఱుంగున నక్షత్రమందు పలుకునిష్ఠురాలాపంబులు బాణంబులుం బోలె
మనోఘాతంబు నేయుటయు నారాజన్యచూడారత్నంబువీరిదానైన్యంబులు ముఖా
రవిందంబున సంవడింప నమందవ్యాకులత్వంబుం బొంది పుతుగ్రిందును గళత్రంబునుం
దక్క దక్కినవత్తం బణుమాత్రంబునుం గల్గిమికి జింతాఘనస్వాంతుండై చంద్ర
మతిం గనుంగొని యేమియుం బలుకనేరక యూరకబెట్టునిట్టూర్పులు నిగుడ్చుచు
నావతశిరస్కుండై యుండుటయు నవ్విధంబు నిరీక్షించి యాపురంధ్రీశిరోమణి యిం
గతాకారభావజ్ఞతావిశేషగుణధుర్యయు వినయవివేకభాషాచాతుర్యయు నై తీవి
తేశ్వరుం గనుంగొని.

37

ఉ. నిండినవేడ్క లొకములు నిత్యము సన్నుతిసేయ భారణీ
మందల మెల్ల వేలినసమగ్రియతోవిభవుండ వీవు మా
ర్తాండకులేశ మాధునివిభంబున భ్రాంతి వహించి చింతమై
నుండుట పాటిగాదు ధృతి యుల్లమున్విలసిల్ల జేయుమి.

48

ఉ. మిక్కిలి దీనతం బొరయ మీ కిది యేటికి నేడు నెల్లియుం
దక్కువ చూచినన్ మితిదినంబు మహీరమణాగ్రిగణ్య యీ
యక్కల కేయుపాయమున నైవను విత్తముగూర్చి కీర్తిసౌ
పెక్కగ మానివర్చుబుణ మిప్పుడ తీర్చుట మంచి దారయన్.

39

తే. మోస మగు నప్పుదీర్పకమున్న యొక్క. గడియ తడవైన మితి సరిగడిచెనేని
క్షీతితలేశ్వర నిన్ను బొంకింప బూన, కంకణము గట్టుకొన్నాడు గాధిపట్టి.

40

చ. పలుకులు మిమ్ము నివ్వటువు పాయక యుగ్రతలుల్కు విష్ణుగో
క్తులకు నొకింత యైన మది దుఃఖము బొందకు దీత డెన్నిధం
గుల గడుమాననీయుడు తగు నృప కీతనిగూర్చి నేయ నొ
జలజసఖాన్వయాధరణ సత్యవచో విభవప్రతిష్ఠకై.

ఆ. పార్థివేశ యడవి పాలు ద్రావిచిన, చంద మీమునీంద్రినందనుండు
కినిసి బుణముదీర్చుమని మిమ్ము మాటికి, బరుషభాషణములు పలుకుటెల్ల.

42

కా. కూపంబుల్ తగులోటలుం జెలుపులుం గుళ్ళున్ ధర న్నిల్పగా
నేపుణ్యం బొనగూడు మర్త్యులకు ధాత్రీకాన్వయగ్రామణీ
యాపుణ్యంబు రయఁబ పొప్త మగు నిత్యస్ఫూర్తిమై సత్యభా
షాపారీణులకున్ వివేకము మదిక్ సంధిల్ల నూహించినక్.

43

ఉ. కావున సత్యవాక్యగుణగౌరవసంపద లేకమాత్రముం
బోవగినీక నెంతయు బ్రభుత్వము మీఱగ నిత్యకీర్తి హా

- రాశులం దిశాజలరుహోరిముఖే యవగంధపాలికన్
 శ్రీవిలసిల్లుచుండఁ గయినేయుము రాజులు సన్నుతింపఁగన్. 44
- తే. అర్థమున కిప్పు డొడుపాయఁబు లేదు, వినుము ధీరతతో నను విక్రియించి
 తీర్పు సగ మైన నేడు గాఢేయుబుణము, కవచకొక్కయు పాయఁబుగలుగు నెల్లి
 చ. అనవుడు నంతరంగమున నమ్ములు నాటినకంటె దుఃఖ ము
 బ్బిన వెగ డొడి నూవిభుఁడు వేరైనది, జడద్రుణునీనతీనుణిం
 గనుఁగొని గల్గె నశ్రువులు కన్నులఁ గ్రమ్మఁగఁ బద్మగంధ యి
 ట్లనుచితగోషభాషణము లక్కట పల్కఁగ నీకుఁ బాడియే. 46
- క. దురితంబు గట్టుకొంటివి, హరహర విశ్వావిద్యుత్ప్రకాశముననువచ
 న్పురదగ్గి శిఖలు నాక, ర్థరంధ్రవిపినములఁ జొనిపి నభినదకాక్షి. 47
- చి. ఇల బరీక్షించినం బతుల కెట్టిప్రయాసముఁ బొంది యైనఁ గాఁ
 తలఁ దగుభంగిఁ బోవుటయె ధర్మము లేమల విక్రియించి యో
 జలరుహనేత్ర భర్తలకుఁ జెన్న సుఖస్థితిఁ జెంది యుండఁగా
 నలికులవేణు లిందులకు నందులకుం బగభోగహేతువున్. 48
- క. కులకీలరూపగుణములు, గట్గినసతి భాగ్యమునుచుఁ గనుసన్నుల ని
 చ్చలు మెలఁగ నుండుపురుషుని, చెలువము చెలువము గంధసింధురగమనా. 49
- క. సతి నమ్మి బ్రతుక బూనెడు, పతకంఠెను దోసకాఁ పరికింపగ నీ
 క్షీలిలోన లేదు నావుడు, భృతి మెలఁచుక నవుడు సాస్వి నృపునకు ననియెన్. 50
- ఉ. అంచితసత్యవాగ్విభవ యాపదఁ జెందిన పితృ మెల్ల న
 జ్జించి కులాంగవం గరుణఁ జేకొనగా దగు భార్య నైన ని
 ర్వంచన విక్రియించి యనివాగ్ధ్యవివేకకళాఘరీణతా
 భ్యంచితవృత్తి భర్తకు నుపద్రవముం జెడబాయగా దగున్. 51
- క. భూవర వివరింపగ భా, ర్యావిక్రియతాతకలు నైనను బాయం
 గా వచ్చు గాని మఱి మి, థ్యావాగ్దోషంబు బాయ దర మెప్పుకన్. 62
- తే. అన్యతభాషణుకంటె వోషాధికుండు, సత్యవాచాన్వితునికంటె నిత్యసుకృతి
 వెదకిచూచిన బాడను దుర్వీరలేక, పవనభుజ్మానవామరభువనములను. 53
- క. దారసుతాదులమోక్షము, గోండువారలను దగదు కూడగ నవి ప
 స్తారమతి సూరిజనములు, ధీరత దమ్మాహలతల జెప్పుదు రసఘా. 54
- మ. ప్రతికూలోక్తులు పల్కగా వలదు గూపాలాగ్రహి యత్తటికె
 భృతి జిత్తంబున నిల్పి దిగ్భరితకీర్తిస్సూరితో గూడి నూ
 నృత వాక్సంపద బొందు భూజనులు వర్ణింపంగ నామిదిమో

- హతమఃశ్రంజముః శాపు చిన్మయవివేకాదిత్యవింబంబుచేన్. 55
- వ. అని దండప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబులు మొగుద్చుటయు నగ్గంధజగా మినిం గమంగొని వసుంధరావల్లభుండు ముల్లంబున నొక్కింత ధైర్యం బవలంబించి యిట్లనియె.
- తే. ప్రసవకోమలి విను నాఁడు భయద మగుచుఁ, చేర్చుకార్చిచ్చు చొరగబంపినవిశేష దోషకారికిఁ గతివచ్చునకు నాకు, నిప్పు డీతెంపు నేయుట యెంతపెద్ద. 57
- కా. ఏణీలోచన నానిమిత్తమున నీ కీపాటు పాటిల్లనే
క్షోణీనాథునిరాణివాసములు చక్షుఃకాతుకాఘాదిని
శ్రేణీలాలితహర్మ్యవాటికలలోఁ గీర్ణావిశేషంబులన్
బ్రాణకాన్వితరై నిరంతరసుఖప్రాశ్నిక్ విమోదింగఁగన్. 58
- తే. సకలరాజస్యకన్యకాజనము లపుడు, నీకుఁ బరిచర్య చేయుచు నెమ్మిఁ గొలుతు రుత్పరేక్షణ యిపుడు నిన్నొక్కరునికి, దాసిఁగా విక్రయింపఁగఁ జేసె నజాఁడు. తనుమధ్యక్ హరినీలవేణి బిసహస్తం లక్ష్మినిఁబోషిఁ జం దనగంధిం బికవాణిఁ బీనకుచఁ గాంతమానగలనింబు నా కనుసన్న న్మౌలగంగ నేర్చుగలరాకాచంద్రబింబాన్నన్
నినుఁ బాపె నిర్విధి నేటితోఁ గలునకంటి నిర్దయస్వాంతుడై. 60
- తే. తరుణి నామాట కడుగు దాటవె అను, నతివ నామానసమునఁ బాయక వసింతు వింటి నాకన్న పెన్నిధి పెన్నిచూడ, లలన నాపూజ్యసామ్రాజ్యలక్ష్మీ వీవు. 6
- కీ. మందిరారామసీమంబులై విలసిల్లు, భయదాటవులు పద్మపత్రవయన కనకహర్మ్యంబులై కనుపట్టు సామ మ, ద్గహ్వరాంతరములు సింహమధ్య పట్టెనుంచముమీఁది పలువురై శోభిల్లు, బూరిపానుపులు కర్పూరగంధి శాల్యాదనంబులై చవులు పుట్టఁగఁజేయు, కాకపాకాదులు సదమలాంగి గీ, గరిమ నినుఁగూడి చరియించుకతన నాకు, విందుబింబాస్య యిన్నాళ్ళ కిపుడు నేడు పొగడదగు నాదురాజ్యవిధూతులెల్ల, నెరియఁ నెడఁబాసిపోవుట యెఱుకపడియె
- క. ఏణాక్షి విన్నుఁ బాసినఁ, బ్రాణంబులఁ బాసినట్ల భవదీయగుణా క్షీణప్రతిభావిధవము, దోణికిగా నేఁ దరింపుదున్ విపదబ్ధున్. 64
- వ. అని చింతావరంపరాయత్తచిత్తుడై యున్న హేమప్రసాదముం గమంగొని వెండియఁ బ్రచండకోపంబునం దాపసకుమారుం డిట్లనియె. 64
- కా. ఆలస్యం బొసరింప నేటికి నృపాలా తెమ్ము మాసోమ్ము స త్యాలాపంబులు నిర్వేదేవి ములి మోహం బియ్యెడన్ మానుమి జాలిం బొందెద వారి నమ్ముటకు సంసారంబుపై భ్రాంతిన్

- యీలాగు ల్మనమెచ్చు గావు తుది ని'న్నెంతైన బోసెత్తునే. 65
- క. ఇక్కలువకంటి నమ్మక, దక్కిన వేటొందు గలదె తక్కింపఁగ నీ
యక్కలుకు ధనము గూర్చఁగ, గ్రహుల నంగడికి రమ్మ కాంతయు నీవుక. 66
- ఉ. పోయిన యంతవట్టునకుఁ బోకడ పెట్టుము శీఘ్రపృత్తిమై
నీయుదురాజబింబముఖి నేటికి నూరక మాటిమాటికిఁ
మాయలు చేయ నీకు నిది మానవనాయక హేయ మైన గా
ధేయునితోడ నొక్కపటి తెంపున నాడు మసత్యవాక్యము. 67
- వ. అని కేలు కేలం గీలించి తివియ నుద్యోగించుటయు నమ్మికుమారునిష్ఠురవచనంబుల
గలంగి యయ్యాదిమచక్రివర్తి కులాంగనావిక్రియార్థం బప్పట్టణవిపణిమార్గంబు
నకుం జనుదేర నయ్యవసరంబునఁ బౌరజనసమాజంబు లత్యంతపంభ్రమంబునం జను
దెంచి. 68
- పీ. ఆజామదీర్ఘ బాహదండయుగళంబు, మేరుసానువుఁ బోలు పేరురంబు
బ్రాభాతజలజాతపత్రనేత్రంబులు, జాలవేడల్పైనఫాలతనము
నాకాశమణిలింబనీకాశ తేజంబు, గంబుబిబ్బోకంబు గలగళంబు
బద్మరేఖాస్ఫూర్తి భాసిల్లుపదములు, సింహంబు తలసింప జేయుగతియు
గీ. గలిగియుప్పారి రెండవకైటభారిమాడ్కి నున్న హరిచ్చంద్రమనుజవిభుని
ననిమిషేక్షణముల విలొకన మొనర్చి, యుల్లమున సన్ముదంబులు వెల్లివిరియ 69
- ఆ. ఇమ్మహామఖావు డెవ్వడో యెలుగంగ బోల దధికతుహినజాలవిహిత
కమలసఖుఁడుపోలె గానంగ నయ్యెడు, నెచటిచుండియొక్కొ యితనిరాక. 70
- చ. శిరమున బూపచందరుడు చెన్నవహింపని మేరుధన్వియో
యురమున గొస్తుభంబు చెలు వొందనియిందిరప్రాణనాథుడో
కళమున కైలభేది యగుకైదువ లేనిశచీకళత్రుడో
తిరముగ నీర దంచు వినుతించిరి హంసకులావతంసమున్. 71
- వ. ఇట్లు వినుతించి యతనిపిలుదం జనుదెంచునాత్మైలోక్యసుందరి యగుచంద్రమతిం
గనుంగొని.
- పీ. అరుణాబ్జచరణ కాహళజంఘ కదలి కా స్తంభోదవు పులినతలనితంబ
యావర్తనాభి పంచాననమధ్య చక్రిస్తని బిసహస్తకంబుకంఠి
బింబోష్ఠి గాడిమీ బీజరదనచారు, తిలపుష్పనాస యిందీవరాక్షి
గార్ముకభూయగ కైరవాప్తశకల, ఫాల పురందరనీలవేణి
గీ. మత్తగజయాన చంద్రికామందహాస, ప్రవిమలస్వర్ణ కేతకీప్రసవగర్భ
దళతనూతుర్ల పరిపూర్ణధవళకిరణ, వదన యీయింతిచెలువంబు వళమె పొగడ. 73

చ. అని కొనియాడుచుండ విసరయ్య కృపామతి బారులార స
జనమతక్రీరులార గుణసాగరులార మదీయమైవ
ర్తనము సమస్తముం దెలియ దాచక జెప్పెద నంచు బల్కె ని
ట్లు జననాయకాగ్రణి ముఖాంబురుహంబున దైన్యముబ్బగన్.

74

తే. జలహితపంశకా దనుద్రీశంకుధరణి, కానిసుతుడ హరిశ్చంద్రజనవిభుదను
దుగ్రహిణవిభు దగుగాధపుత్రిశకు ధాత్రీ, దానమిచ్చినవాడ నుదారమహిమ.

75

చ. అనిమిషలోకవర్ణితమహామహిమాస్పకమూర్తయైనయ
మునికులచక్రవర్తి కట మున్న మఖార్థము పేర్చెను నిత్తు నే
నని యెడబడ్డవిత్తమున కర్థి నుపాయము లేమి నీవధూ
జనమణి నగ్ము లూనితి నసత్వము బొంద మనంబు గొల్పమిన్.

ఉ. అత్రీసమానులు స్రవిసుధాంశుకులీనులు మన్నిధద్విష
న్మిత్రనిభార్థవంతులుం నిమేయబలాధ్యులు నైవభాహ్మణ
క్షత్రియ వైశ్యశూద్రకులసంభవులార మదీయభార్య స
త్పుత్రవితిఁ ధనార్థినయి పోకడ బెట్టెద రండు విల్వ గన్.

నీ. నిద్దంపుచునుమించుటద్దంబు బ్రహ్మసింహు. ముఖమండలము గలమోహనాంగి
వెలిదమ్మి తేకులవిభ్రమంబులగుల్పు, కన్నులు గలకలకంఠకంఠి
పూవుగుత్తులతోడి బోరాడ నోపువ, ఊజల్మలమృగరాజమధ్య
గొదమతుమ్మెదలకు గొద ఘటింపగ జాలు, కుంతలంబులు గలగురునితంబ

గీ. బచ్చిపగడంపు దీగకు, హెచ్చు జూపు, కెప్పునాతెల గలరాజకీరవాణి
ప్రణుతి గాంచిన నాపాలిభాగ్యలక్ష్మీ, ఏక్రియించెద గోనరయ్య వేగ వచ్చి.

78

క. కులసతి నమ్మెడువేడులు, గలడె యని పరిహాసింప గా వలవదు నా
పలుకులు విని నను గృహతో, వెలయగ రక్షింపరయ్య వేడెద మిమ్మున్.

79

వ. అని యత్యంత దైవ్యంబున గులాంగనావిక్రీయంబు గావించునాచక్రవర్తింగనుంగొని
పారజనానీయకంబులు శోకాభిరేకంబున.

80

చ. అకట వెడంగు గాడె ధర నారయ నీరనాయకడు కా
శికుకపటంపు వాగుగల జిక్కి యొకింత యెలుంగలేక క
ల్పకనిభదానవిస్ఫురణ బూయక స్వమహీతలంబు నూ
రక యొస గంగ నేటికి విరక్తి జనింపగ వేగించుచున్.

81

క. అదియును గాక కులాలగన, సుదతీరత్నంబు నమ్మ జూపుచు నున్నా
డిదె యాతనిబుణమునకై, వెదకిన ధరలోన నిట్టివేడులు గలడె.

82

తే. కొంతమాత్రపుటీవిగా కింతలేసి, దలము తప్పినయీవులు తగునె యియ్య

- నిచ్చి మఱికోలుకొన లేక యేపుదటిగి, పోవఁ దెగడన జనులు దర్శుద్ధి యశుచు.
 క. దారగుతయుక్తముగ సఁ, సారం బంతయును విడిచి చరియించు మహా
 వైరాగ్యనిధియే యీవసు, ధారమణుఁడు ధరణి యెల్లఁ దపసికి నొసఁగన్. 84
- ఉ. ఇంకొకనాటి మేలునకు నిప్పటిసౌఖ్యముఁ బాసి యింతయుం
 బొంకము తూలియుండుటయు బుద్ధియోకో పంకించి చూచినక
 శంక యొకింత లేక యతిసాధ్యి సగోరుహపత్రనేత్రనే
 తాంకముఖిన్ విలాసవతి నమ్ముగ యీనె వివేకహీనతన్. 85
- క. నాలుక యెట్లాడెనో యీ, నీలాలక విక్రయింప నృపతికి మోహం
 బేలీల మడిగె ధైర్యం, బేలాగునఁ బాదుకొనియె హృదయములోనన్. 86
- ఉ. ఈయెఱదీగఁబోడిఁ గృప యించుక కల్గక విక్రయించు ట
 న్యాయము మేదిసీపతికి నారయ నక్కఱ యెంత లెన్
 బాయక స్వాపతేయ మొకభంగి మహిం బడయంగ వచ్చుఁ గా
 కేయెడ నైన నిట్టిశరదిందుముఖిం బడయంగ వచ్చునే. 87
- చ. అని పలుకుచుండ వెండియుఁ గొందలు 'లోకో భిన్నరుచి' యనువాక్యంబు నిక్కం
 బుగా నిట్టనిరి.
- ఉ. ఈరవివంశదీపకుని నేటికి నేరము లెన్న భూపతుల్
 ధారుణిఁ దొల్లివివృలకు దానము లియ్యరొ విత్తముల్ మహా
 దారతతో నొడంబడరొ దర్పమునం శలపట్టి యీగతిన్
 ఘోరవిపత్సరంపరలఁ గుండఁగఁ చేయరు గాక క్రూరతన్. 89
- క. కడుభక్తి మొక్కిక్కఁ జనుచో, గుడిమీదం బడినయట్లు మవలయపతిన్
 బడిపడి దానము లియ్యగ, దొడిపడఁ గొళికునిచేత దొపఁగులు దగిలెన్. 90
- నీ. కాపట్యమును దీర్ఘకోపఁబు గర్వంబు, యతుల కేటికి మహిపతులయెడల
 నలఘువివేకశూన్యులు భూమిదివిజాలు, విపరీతములు వీరివృత్తు లెల్ల
 విశ్వసింపఁగ రాదు వీరి జెయ్యెన న, త్యంతమాయావాదు లరసి చూడ
 నుపకార మొనరించినపశువుల్యుల, కపకార మొనరించు రథను వేచి
- గీ. బలిదనుజఁ జేరి వామనబ్రహ్మచారి, మును పదత్రయమాత్రంబు భూమి వేడి
 పిదప నాతని బంధించి పెంపు డించి, పూని త్రోయఁడె పాతాళభువనమునకు. 91
- చ. అరయగ గశ్యపాదివసుధామరవర్గము వామదగ్న్యుచే
 ధరణితలంబు సర్వము నుదంచితలీల బరిగ్రహించి యా
 నిరుపమదానకల్పకము నీరధికోణమునందు నైన ను
 గర ముసినుండనీక నతిశీఘ్రముగన్ వెడలంగ దోయిరే. 92

- ఉ. ఇన్నియు నేల కాళికమునీందుడు తొల్లి పసిష్టునింట ని
హ్వామలక భుజించి తుది నాతని కగ్గవరించె బూని నీ
డిన్నరనాయకొత్తము నహీనవిరీర్ణనిధాను నిత్య
త్యోన్నతుఁ జాల తాళువము నొందఁగఁ జేయుచు మగ్న నాఁ జొగిన్. 93
- తే. అనుచుఁ బలుకుచు నుండఁగ నుడులోన, నొక్కకొందఱు పాటితయోగుహములు
కర్ణపుటములఁ జేర్చి దుఃఖము జనిప, విశ్వనాథునిఁ గాళికావిభునిఁ దలచి. 94
- క. విత్తము గల దని నరనా, ధోత్రము కామిమలఁ గొనఁగ మచితం బగునే
యొత్తిలి పారల నుడిగవు, దొత్తులఁగా నేలఁ జాలుఁకుక మనబోటుల్ 95
- క. మన మెక్కడ నివ్వనజా, నవయెక్కడ గరమున ధనవిడి తెగువం
గను లెక్కడ పరపుదుగా, బనిఁగొను లెక్కడఁ వలంప భావ్యం బగునే. 96
- ఉ. కోరి తలంప సింహమునకు మఱి సింహమె కాక దండ పెం
పారఁగ జంతుకం బవు నె యభిపరీతపమ స్తథాహుతీ
భారము పూని కీర్తిరమఁ బాయనియీతిలి కెందుఁ బ్రాపుకా
శీరమణుండు దేవగణసేవ్యుఁడు శంభుఁడు నాక మర్త్యుడే. 97
- ప. అని యుగ్గడించుచు మన కిచ్చెలువ విలువం గర్తవ్యులుకా దని పురజనంబులు నిజ
మందిరమలకుం జనిరంత. 98
- సీ. గాధినందనునిచే హోధితుండై శనై, శృరుఁ డటమున్న యప్పురికి పరిగి
వికృతమహీసురవేషంబు గైకొని, కపటవృత్తిక్రియానిపుణుఁడగు
గణన చేయుఁ దరంబు గానిసమగ్రసం, పద గర్తి యనుభవింపంగ లేక
పచ్చవైకం బైన వెచ్చంబు చేయుట, స్వప్నంబునను గానినావిగాఁగ
గి. కడ్డి కడువెక్కసంబుగా నొడ్డి పెక్కు, చోటుల బుణంబు లిచ్చి నిష్కరతఁ బూని
కాలకాళికుఁ డనుపేగఁ జాలదీన, భావమెల్లను దనయందుఁ బాదుకొనఁగ. 99
- ఉ. ఈభువిఁ బాముకుం బలియు నీఁగకుఁ గాటుచు నీక యెంతయున్
లోభపరాయణాత్ములలోనఁ బ్రసిద్ధు డితం డనంగ ని
స్పృధవవృత్తిఁ బూని కలుషంబున కోడక మానసంబునం
దా భయ మేది యుగ్రతగదానము లోలిఁ బరిగ్రహించుచున్. 100
- తే. మెలఁగువాఁ డంగడికి వచ్చి మేనినీకు, మాట లాలించి మిగుల సమ్మదము బొంది
దమ్మఁ డిఁక నేడు నాచేతఁ దగులువడియొ, గాళికునిఁ బ్రితిబొందింపగలిగెనాకు
- సీ. ఎదురయ్యె నాడఁబోయినతీర్థ మద్భుత; మావహిల్లఁగ నీయవసరమునఁ
గపటకృత్యంబులు కల్పించి వెఱపించి, బెదరి పోవంగఁ జేయుదు నృపాలుఁ
గాదేని మదిలోనఁ గరుణారశము పుట్టు, నుచితవాక్యంబుల నూటడించి

- వక్రించి కలకాశ విక్రియించుతలంపు. స్వంబు నుడుపును శతరశీల
 గీ. వంతల నేడు శిలయు వరిగెనేని, కడచుమితి బొంకుపారయు భూకాంతునుడువు
 వనుచు గృతనిశ్చయం దయి యాక్షణంబి, వృషభామణిమందల నిల్చుటయును.
 నీ. దేవురించుచు వాడెదేతెదుమొగమును, బడ బాలుచుండెడిబడుగుటాడలు
 బాలుపేది మెదుకకంపును నీనుసిగయును, బల్లమీసములును బిల్లికనులు
 జింబోతుగడ్డంబు జెడ్డచూపులు జాల, జివికినకోలయు జింపిగొడుగు
 బాతదోవతులును బంచాంగమును ఫాల, తలమున బట్టెవర్ధనము గలిగి
 గీ. ముష్టి యెత్తిన ధాన్యము ల్బుడిచినట్టి, ముటికిబట్టలు మూపువై దలచు వేళ
 నేత మొనరించుమాయామహీనుపర్వ, గాలకౌశికు జూచె భూపాలకుండు. 103
- వ. చూచి యతనియలుతం దెనంగొనియున్న యజ్ఞోపవీతంబులకతంబున మహీదేవునింగా
 నెఱిగి కరారవిందంబులు మొగిడ్చి వందసంబు జేసిన మందహాసంబొనర్చి యారాజ
 మందారునకు నతం డిట్లనియె. 104
- తే. నీదువంశంబు నడకయు నిశ్చయముగ, దెలియునందాక నాశీర్వదింపరాదు
 మాకు నెలుగంగ జెప్పమా నీకలంబు, వర్తనంబు నిజంబుగ వలయు దెలియ.
 క. ఎవ్వండ పీపు నీవా, ఎవ్వరు నీనామధేయ మెయ్యది మిగుల
 నివృటిలుచులుకడనమున, నివ్వనిత విక్రియించె దేయక్కఱకున్. 106
- నీ. వివరింప బందికాడవువలె నున్నాడ, వవయవస్ఫురణచే నదటు గల్గి
 కూలిపనులు చేయ హాళికవృత్తికి, నొపుదు పీకృత్య ముచిత మగునె
 దూరదేశము పోయి దోరమార్గంబున, బలిమిమై దెచ్చినపరవధూటి
 గలుషంబునకు దలంకక భార్య మని బొంకి, విక్రియించుట మాకు విశద మయ్యె
 గీ. నాకెకులు చూచి కేని మహాప్రమాద, మీవిలాసిని విడిచి నీ కెనటి కయిన
 వేగ మలుపుము కాదేని విశ్వసి.చి, నాయుపదేశించుబుద్ధి వినుము. 107
- ఉ. బానిసెగాగ నీవికచపద్మదశేక్షణ భారపోసి స
 న్మానము మీఱ నాకోసగుమా భవవీయకృతాగర-భమల్
 పూనిక నేను గైకొని ప్రభుత్వము గానబడంగ నిల్చి యె
 వ్యానికి లోగ కెంతకోర వచ్చిన గాచెద నిన్ను గూరిమిన్. 108
- క. అని యీగతి బల్లలపులు, గొనకొని యటవంగ విప్రకులజాలతో న
 మృనుజేంద్రు డధికధైర్యం, మన నిట్లని పలికె శంక బొందక తెలిపిన్. 109
- మ. అవివేకంబున విప్రలాలపముల నేలా పల్కె దీలాగున
 రవివంతుండ ద్రిశంకునందనుడ నే రాజ్యంబు పాలించుచో
 భువిలో నెన్నడు జోరశబ్దము వినక భూదేవ యిన్నాశ్శకున్

- జెవి సోకె మదిలో నసమ్యాముగ నీచేతన్ మహాదోషముల్. 110
- చ. అలకయగోషసంయుతమహాహిభయంకరమండలాగ్రఖం
డితరిపుదంతికుంభతటవిర్మలమాక్తికరాజి బూని యా
యతజయలక్ష్మీకిన్ బరిణయాంగముగా దలర్రాని పోయూపా
త్రిత గలక్షత్రవంశజాకరంబులు హరికవృత్తి కోర్చునే. 111
- చ. భయమును బొంది దైత్యమున బాటడు వచ్చి మటుంగు జొచ్చినం
దయ దళుకొత్తగా నభయదాన మనూనము గాగ నిచ్చి ని
శ్చయమతితోడ బోయె టది క్షత్రియధర్మము గాక నాకు ని
న్నియును బరిత్యజించి మహినిర్జయచాటున నుండ బాడియె. 112
- క. అలాగున జరియించిన, నేలా ధరియింప విల్లు నిషువులపెల్లున్
వాలు గరవాలు ననువుల, కీలు ఘనశ్రీలు విమలక్షీరులమేలున్. 113
- క. చెట్ట దను మోవవచ్చిన, పట్టున దైత్యులు వదలి పలుమటు మిగులన్
రట్టువడి తమికి మదిలో, నట్టిట్ట నేనేని నవ్వరా సరివారల్. 114
- నీ. సర్వసర్వంపహాచక్రింబు గాధినం, దమనకు నేర్పడ ధారపోసి
యాజటిలోకవిదోజాన కటమున్న, యజ్ఞకారణము నెయ్యముననియ్య
కొనినవిత్తమునకు వనజాయలేక్షణ, విక్రయింపంగ నుపక్రమించి
నాడ హరిశ్చంద్రనామధేయాంకుడ, నీలీల దుర్భాష లేల నీకు
- గీ. మిన్నకుండుము కాకున్న మెలతగొనగ, జాలితదయేని హేతునిష్కములుకొటి
జట్టిగా నిచ్చి మన్మథస్తాన మెల్ల, కాపి కొని పొమ్ము విప్ర యీపద్మముఖిని. 115
- ఉ. నావుడు బ్రాహ్మణుండు నరనాథున కట్లనుఁ గొంత సర్వనా
చావిధవంబు గానబడె జయ్యన నియ్యెడ మాకు గర్లసా
భ్యావహ మయ్యె నీవచన మారయ నీకు నభీష్టసిద్ధియా
భూవర యింతదైత్యమును బొందగ నేటికి జక్రవర్తికిన్. 116
- చ. విను మిక నొక్కబుద్ధి పృథివీతలనాయక నాదువాక్యముల్
మనమున వేతె యొందుగఁ దలఁపసు పౌరులు గేలి నేయ నం
గన గొనరయ్య యంచు నధికం బగుదీక్షత వాడవాడలన్
గొనకొని పుక్కుచుండు టిది కూళితనంబు తలంచి చూచినన్. 117
- క. లేయును బగలును నయమున, పోయక నడియాస పోపి బ్రనుయించుచు దా
నేయెడల నవ్విదీర్పక, దోయుటయే జాణతనము తుది బరికింపన్
వేసరి పలుమటు నడిగి ప్రి, యాసమునకు నొడి తారు యదగును రెందున్. 118

- క. శేర్వున శప్పులు గొని పుదిరి, దీర్పక దక్కెంచుకొనడితెరువులు నే నీ
కేర్పడఁ జెప్పెదను విను మ, మార్పలికులతిలక మిగుల ననువుపడంగఁ. 120
- నీ. తనధూమి వదలక ధనవంతు లగువారి, యింద్దుకు నెడతాకు చెల్లపొద్దు
జేరి మిథ్యానమస్కారము లేయుచు, బ్రీయములు నయములు జెక్కు చూపి
విశ్వాస మొదవించి వృద్ధిఁ జడియక, తలుచు పూటలును బత్రములుఁ బెట్టి
యధికవిత్తముఁ గొని యరిగింపిదపఁ గొ, న్నాశ్శకు వనువర్తనములు తెలిసి
- గీ. యంగడికి దెచ్చి కోపించి యాన వొడిచి, యడ్డపెట్టిన దలకక యాసమీద
నిలిచి మానంబు సిగ్గుకు నెఱయవిడిచి, యాజకమిసిమింకుఁడుమ గాకయుండవలయు
- కా. ఈరీతిక దల జాయి చేసికొని నా తేనున్న మార్కాటకున్
నూ రొక్కింతయు నెత్తుకున్న గని మందుం దీత డీక్షుక
జేరక విత్తము పోయెగాక మరలం జేగోరునే యింక నే
లా రోతల్ వల దంచు బోదురు నృపాలా తార కొన్నాశ్శకుఁ. 122
- క. ఇమ్మహి నసత్యవాక్యం, బమ్మి తాకడినె వలప దగుమాత్రంబుఁ
నెమ్మనమున శంకింపగ, బొమ్మి సలి నన్మువలదు బొంకిన బాలుఁ. 123
- ఉ. ఎంత పెనంగికఁ గృపించి యిప్పటి కమ్ముదు పోదు నా కుపా
యాంతర మేమియుం బొడమ దర్థము కూడదు కల్ల లాడితిక
బంతము తూరె నచు మఱి పల్కక మిన్నక యున్న నిన్ను భూ
కాంత పథింపగా జనునె కాశికమానికి నింత యేటికిన్. 124
- ప. అనుటయు దరహానితవదనుండై హరిశ్చంద్రుం దద్ధరిల్లదేవునింజూచి నీవంటిలోఁ
గుణవర్తనులకు నేతత్ప్రకారంబు లుపన్యసింపం దగు గాక మాకు బొందుతడునే
నీవింక నేమియుం బలుకక తలంగి చను మనిన శక్కాలకాశికుం దమ్మహిపాలుని
నూన్పుతాలాపప్రభావంబునకు మనంబున సత్యాశ్చర్యంబు నొంది యాసమీకన్పుపాలా
నీకు నీయపాయవిమోచనంబునకు నుపాయంబులు గఱపినం గోపించెదవనిమఱియును
- కా. భార్యం బోకడ బెట్టి నీవు మది దాపం బేమియుఁ లేక గాం
భీర్యం బొందగ మన్నవాడవట యోప్పధ్వీశ మాకేటికిఁ
ధైర్యం బెంతయు నీటిబుచ్చి వగవఁ దర్కించి నీమీదితా
త్పర్యస్ఫూర్తిని బుద్ధి జెప్పిన విరుద్ధం బయ్యె నీకింతయున్. 126
- తే. అనుచు నడిగినవిత్తంబు నాక్షణంబు, యింద మని పైడిటంకంబు లెన్ని పంక
జాప్తవంశజానకు నిచ్చి యమ్మహిను, రాధముదు మానసమ్మున గోరథ మెసగ
- క. ఆననపంకజసౌరభ, మా నెడియలు లనగ బొల్చునాచంద్రమఱి
మానవతికురులు వేగ న, హీనగతిం బట్టి తిగిచె నెంతయు బలిమిఁ 128

చ. పారి చారి నిష్క్రమ్యలఱుని పెనగుచు నున్న ధారుణీ
సురమిధునంబు జూచి ధృతి సొంపు దలర్ప బత్రివతాగుణ
స్ఫుగణము గానుపింపగ వచోనిపుణశ్చము మీఱ బల్కెనం
బరమణీవంశభూషణుని పట్టపుచేవి వివేక మేర్పడెన్.

170

చ. కలరు ధాత్రీ నాలును మగండును నీక్రియ దారుణోద్ధతిన్
గతహ మొనర్చువార లడి కల్మషకృత్యము గాదె చూచినన్
గెలనికి మెచ్చుగాదు పనికింపగ సిగ్గుకలేశమాత్రముం
దలపరు వాడిలోపలి జనంబులు సాక్షు నవ్వచుండగన్.

171

తే. మగడు దనుమెత్త దానును మాటుమెత్త, రాజముఖి గామనూకరమై జనించు
భర్త కోపించి మఱి యెన్ని పల్కె నేని, వలదు ప్రతిభావణంబులు వనజముఖికి.

చ. కలశభవాత్రిగౌతములకాంతలు భర్తృపదాబ్జసేవ ని
ర్మలతరభక్తి జేయుచు సమస్త జనంబులు బ్రస్తుతింపగా
వెలసిరి గాన భామలకు వేడ్క బతిపియి హేమకృత్యముల్
సలుపుచు నుండఁగా వలయు సంతతిముం గడుఁ జేమతోడుతెన్.

173

సీ. కుసుమకోమలులకు గజ్జమామిడిపాడు, ప్రాణనాయకు పాదపద్మసేవ
కాతోదరుల కఱచేతి మాణిక్యంబు, ప్రాణనాయకుపాదపద్మసేవ
కీరవాణులకు ముంగిటిపెన్ని ధానంబు, ప్రాణనాయకుపాదపద్మసేవ
కుటిలకుతలులకు గొంగుబంగారంబు, ప్రాణనాయకుపాదపద్మసేవ

గీ. వలవ జేనోములను నోమ వనరుక్ష, ల కు మనోహరుపదకమలంబు లెఱుడు
ముదముతోడ భజించిన నదియె చాలు, దలచి చూచిన నభిమతార్థంబు లొసగ.

తే. అనుచు బెక్కువిధంబుల మనుజులను, వనిత పల్కు సతీధర్మవాక్యములకు
గనలి మోమున నరుణిమ గ్రమ్మవిపురి, నెలత భీషణగర్దభనిస్వనమున.

175

ఉ. మించినకాలకాశిసునిమోడి మహాగ్రహ మెల్లగూమిభృ
చ్చంచలనేత్రపై నిలిపి చాలగ నిష్కరభావణంబులన్
గొంచక పల్కిఁ గన్తొనలఁ గోపహతాశనకీల లుబ్ధ న
క్తంచరిపోలెఁ జూపఱు దారుణలీల భయంబు జూపుచున్.

176

తే. తగవు జెప్పంగ నిన్ను బ్రార్థన యొనర్చి, యెవ్వ రిశటికి దెచ్చి గోచివ్వలాడి
నీవు చెప్పక యుండిన నేమెఱుంగమె, పుష్కమి వర్తించుమగనాలినదత లెల్ల.

177

చ. పతిహితచర్య లీకరణిఁ బాయక నీవుపదేశ మియ్యఁగా
సతతము నింక నీనొడువుచందమున నివహించుచున్న నే

- యితరులయట్ల నైపు మొకయి. చుక నేపు సమస్త క్యాసు
గతులును లేస్స చెసెదను గ్రమ్మన నేటికి వేగంపగన్. 178
- తే. నన్ను జెప్పంగ నెలుగవు మున్ను నీవు, మృత్యువైనను వెలుచు నాయెదుర నిల్వ
నిరుగుపారుగులవాంకి నెల్లవాక్క, యెదురు నాయిల్లు వేయును నెల యింక. 179
- చ. నమగనుగొన్న యప్పుడ ఘనం బగుభీతి పడంచుచుండ నా
పెనిమిటికిఁ భయం బుడిపి బీరము నెక్కొన మాలు మొత్త నొ
య్యన సమకట్టి తెచ్చి కలహంబునకుం బుంకొట్టి తంచుభూ
జనమత పుణ్యశీల యగుచంద్రమణిం దలపట్టి యీడ్చుచున్. 180
- క. వ్రేసి పదతాడనంబుల, వాసిం దొలగించి నొంచి వదలక మఱియున్
గాసిం బెట్టుచు నుడిగవు, దాసిం నా నేలుచు డె దయ లేక నృపా. 181
- వ. అట హంశ్చంద్రునిరేంద్రుడు పురంధ్రీకర్తృంబు విక్రయంబు గావించినవిత్తంబు
సమస్తంబును సమర్పించుటయుఁ గైకొని యమ్మునికుమారుఁ డత్యంతసమృద్ధుల
నాసార్వభౌము వాఙ్మందించి. 182
- తే. కాశికునియాజ్ఞ నీవెంట గడుబ్రయాస, మన జరించినవాసగంబులకు నెల్ల
బత్తెనెల వయ్య భారణీపాల యిపుడు, నీవు నాకిచ్చినధనంబు నేటితుదకు. 178
- చ. ఇనకులవర్య కాశికమునీంద్రుఁబుణంబును వేగఁ దీచ్చి మ
మ్మనిచి సమగ్రనూనృతమహత్త్వముఁ జెంద ము నీవు నావుడున్
జగపతి నవ్వి యిట్లనియెఁ జయ్యన జూచి పల్కలున్
దనతల యూచుచున్ మిగులదైవముచేతకు నాత్మ దూఱుచున్. 184
- తే. విన్ను నామీద దరువుకానిగ నొనర్చి, యనుపుచో నీకు బత్తె మిమ్మరుచు గాధి
తనయు డెమియు నాతోడ ననగలేదు, పాడియే నీకు నను నేడు బత్తె మడుగ. 185
- క. సారం బైవవివేకవి, చారిం బింతయును లేక సారకు నాపై
సారక మిథ్యావాదము, లీకీతిం బలుక భావ్యమే మునితనయా. 186
- క. నావుడు నక్షత్రికు డో, భూవరి నీవెంట నన్ను బుత్తెంచుతిటిన్
భావించి నన్ను దగ్గఱ, రావించి రహస్యవాక్యకచన చెలంగన్ 187
- క. దినమును నీచే బత్తెము, గొను మని కాశిఁడు చెప్ప గోపం బేలా
మనుజేశ యేను మిన్నక, పనినడి నీవెంట దిరుగ బంటనె చెపుమా. 188
- ఉ. అతపశీతవాతముల జంకక నే నిను గూడి పవ్వత
వ్రాతము లెక్కి వాహిను లవారణ దాటి మహాటవీధుల
భీతి తొలంగి చొచ్చి కడుబేలతనంబున డస్సితిన్ ధృ
తీతలనాథ నాకు వలదే దినబత్తెము మాత్ర మియ్యగన్. 189

ఉ. సంతతి వేదపాఠము సుధ్యయు వ్రేల్చియు నుజ్జగించి నే
నెంతయు మాసవృత్తి ధరణీశ్వర బాపము గట్టుకొంటి నీ
చెంత వపించి కాశికునిశిష్యులలోపల నేటిదాక ని

శ్చింతమతిక యథావిధిగ జేయుదు దప్పక నిత్యకృత్యములు.

190

సీ. విను స్వపాతక యూశ్యవెంబడి దేవర, గుశ్యపంచల జేరి కుతిల గుడిచి
యడిగి తెచ్చిననీ సాన్నముల్ భుజియించి, బదలితి నెంతయుఁ బదను తివిసి
యెంచంగ నేటి కామంచితనం బీవ, యెఱుగెద వని యుంటి నిచ్చులోన
నే నొందినప్రకాశ మెఱుంగంగ లే వైతి, వించుకంతయును నిం కేమి యవంగ
గీ. దాల్చి దిగనాడి యుకమై తరువుకాని, చేత లన్నియుఁ బలుమాటుఁ జేసి నీదు
వాసి యుడుపక మెగ మోటవలనికూర్చి, మారకుండిన నపరాధ మొదవె నాకు.

ఉ. నావుడు భూమిపాలుఁడు మనంబునఁ గోపము సంధింపఁగా
నావటుధూర్తుఁ జూచి వనుధావర యీగతి నిష్ఠుఁడై రే
లా వచియింప నీకు మొదలన్ దివబలైము నేనొడంబడక
నీవు గురుప్రయోజనము నెమ్మి నొసర్పఁగ వచ్చి తిమ్మయిన్.

192

క. ఎల్లెడఁ బరదేసులకును, గుళ్ళు బంచలును గచ్చకొట్టంబులు నం
గళ్ళును గాక తలఁపఁగ, జల్లనిసున్నంపుమల్లసాలలు గలవే.

193

ఉ. నీ కీటు నన్ను దూఱఁ జనునే పలుచోటుల నీరసాన్నముల్
గాక సుఖప్రకాశమునఁ గల్గఁగనేర్చునె పాయసాన్నముల్
చేకొని యెడ్లవెంట నిగపిఠఁగ బిచ్చము లెత్తువారి క
య్యో కరుణింపఁగా వలదె యోపిక గల్గి మనంబులోపలక.

194

క. అమృతము ద్రావినమోర నె, దమకంబునఁ గినిసి విషముఁ ద్రావినరీతిక
మమత మును మేలు గావిం, చి మతేమిటి కిప్పు డెగ్గు చేసెద వనఘా.

195

సీ. పరుషభాషణములు పలుమాటు పలుకక, యెల్లియు నేఁడు సహింపుమాత్మ
నరసి నే నేయుపాయంబున నైనను, మితిలోనఁ జెల్లించు మీధనంబు
నిప్పు డిచ్చినవిత్త మావ్వులోపలిదియ, కాఁగఁగెకొనుము నిష్కపటబుద్ధి
ననఘ విత్తంబు హర్షించునట్లుగా, బత్తెంబు నిత్తు నేపాటియొకఁ

గీ. దొలుతఁ గాశికసంయమిం ద్రనియిబంబు, మొదలుముట్టంగఁదీర్చియోమునికుమారు
కీర్తిఁ బొందెదు నకుఁ గటాక్షింపవయ్య, కరుణ యుల్లంబులోపల నిరవుకొనఁగ.

వ. అనిన మందహాసంబు చేసి యమ్మనినఁడమండు నృపనకగ్రిందనుం జూచి.

197

క. భూపాల యివుడు రొక్కము, చేపడిఁధనంబు విడిచి నీమాంతరముల్
నీపజ్జఁ దిరుగుచుండఁగ, నాపాపమె యింత యేల నలి పెట్టంగక.

198

- తే. క్షీణితలేశ్వర నచ్చ నీచేణిహేతి, బూని వధియించి మఱి కొనిపోమ్ము ధనముఁ
బచ్చవైకలు నిండులో వెచ్చపలుప, నెన్ని చెప్పిన మాట లెఱికి కనిన. 199
- ఉ. ఓపరమేశ్వరగా యని పయోరుహబాధవలశవర్ధనుం
డాపమహాక్తికిం గడు రయిబున వీనులు మాసి గూత్తు సుం
తాపము నొంది యివ్వడుగు దానహిపారసుఁ డిట్టి ట్టిట్టి
జేపడె మున్నగా ధనము చేరునె క్రమ్మట నాకు నేమియున్. 200
- క. ఏపగిదిఁ దీర్తునిఁక నెఁ, దాపపవరుబుణము నిజము తప్పక యొండన్
నాపటికెఁమితిదినముల, లాపలనె సమస్తజనములుం గొనియాడన్. 201
- వ. అని చిత్రాకాక్రతుడై యున్నయమ్మహీ కాంతునింగనుంగొని కపటక్రియానిపుణుం
డగునక్షత్రకుం డిట్లయె. 202
- క. డొరక చింతించుచు నీ, పీఠీతి గదల కున్న నృప మావత్తుం
నేరీతి వచ్చు వేగమ, రాఁము ధనము డెమ్మ రసికత వెలయన్. 203
- సీ. అనిన నిట్లని పల్కె నవనీకశత్రుకుండు, నక్షత్రకునియాననంబుఁ జూచి
మునిపుత్రి యే నొనర్చినయపరాధముల్, పెస్కులు గల వేల పేర్కొనంగ
నరవిందలో చన నమ్మివెత్తుఁబు, తొడెబడ న్నంబు దొరికె నీకు
మునిబుణం బిఁకఁ దీర్చుకొనఁ దగు స్వాపతే, యంబున కొం దుపాయంబులేదు
- గీ. కాన వేగంబు నన్నుఁ గింకరునిఁగాఁగ, వీటిలో నెవ్వరికి నై వికరియించి
నిరవనేషంబుగా నప్పు నేటితోడ, నతయును దీటునంతద్రవ్యంబుఁ గొనుము.
- వ. అసుటయు నట్ల కాక యని నమ్మించి నక్షత్రకుం డవ్వకుంధరాధ్యక్షునిదక్షిణహ
స్తంబు నిజపుస్తకసూత్రంబున బంధించి. 205
- తే. డెమ్మ నీ వని కొంపోయి నెమ్మనముఁ, శుక యేమియె లేక యాసాన్వభౌము
బట్టణములోన వికరియంపంగ దొడగె, వారిజనహారవంబులు ప్రబలుచుండ. 206
- సీ. త్మాచక్రమెల్ల విశ్వామిత్రమునిశిఖా, మణిక నంపించిన ముచిదాత
నేడుదీపులను విభ్రంభించి బహుజయ, స్తంభముల్ నిల్పినశౌర్యకారి
భేతాళుఁ డనుపేఘాతంబుఁ నెగటార్చి, ముచులభయంబు మాన్పినమహాత్ము
నిత్యసత్యవ్రతస్తుత్యుడై క్షీర్తివి, స్ఫూర్తిచే వెలసినపుణ్యమూర్తి
- గీ. నర్కకులవార్ధిపూర్ణేదుఁ డగుత్రీశుఁ, కూర్మిపట్టి హరిశ్చంద్రకువలయేశు
వికరియించెద నడిగినపత్త మొసఁగి, గరిమ గొన రెడు పౌరణాకంబులార. 207
- వ. అని యిప్పగిది నప్పట్టణవివణిమార్గంబుల నమ్మసమయంబున నటమున్న నిజతపస్సా
మర్థ్యంబున విశ్వామిత్రుండు మణికర్ణి కానికటంబునం దొక్కపితృవశంబు నిర్మించి
సమవర్తిం తలంచిన. 208

- ఉ. దండము కేటఁ బూని జలదప్రతిమానతమప్రభావభుల్
మొందుకొనంగఁ గింకరులు మిక్కిలి భక్తి భజింపఁగాఁ గృతాం
కుం డరుదెంచి తత్పరత ధూర్జటిసన్నిభుఁ డైశమానిమా
ర్తాండున కెంతయున్ దృఢతతం బగుభక్తి నమస్కరించినన్. 209
- క. కొశికముని వైవస్వతు, నాశీర్వాదం బొనర్చి యాదరమోదా
వేశం బొదవఁగ నిట్లను, వైశారద్యానవద్యవాచాగరిముక్త. 210
- సీ. మార్తాండనందన మశ్మసఃప్రీతిగా, నీవు మహాద్భుతం బావహిల్ల
మాయాశ్వపచవేషివై యతివేగ నీ, పురిపరేతననికేతనమునకు నాధి
పత్యంబు గైకొని నిత్యసత్యమునకై, నా కొడంబడిన ధనంబు లేమి
నమ్ముదు వోయెడునాదిత్యకులవార్ధి, చంద్రు హరిశ్చంద్రసార్యభౌము
- గీ. విలిచి హంకార మెల్లకు వీటిఁ బుచ్చి, కింకరునిఁగాగ వేలి నిశ్శంకరీల
ననుదినంబును హేయంబు లైనపనులు, చేయ నియమింపు డైవ్యంబు చెదర నందు. 211
- వ. ఆనిన నట్లకాక యని యాక్షణంబ.
- సీ. నడునెత్తిఁ గొప్పుఁ గర్ణములఁ గీలించిన, తెల్లనిముడునుఁ జెందిరపుబొట్టు
మొలఁ గాసెఁ రోసినముటికిపాతయు నందు, నడుము బిగించిననరపవాటు
దలనిట్టునట్టుగా నలసి యెల్లమిగాగ, బెనచిచుట్టినకావిప్రేలికయును
తైఁ ద్రిస్పి కప్పినప్రావోలుపాయయు, జే నున్ననీలయష్టియును గలిగి
- గీ. కొరి పసరపునంజాటిగుదియె గల్లు, బుంగయును బూని తనమేనిపాలునుకంపు
లలముకొన వీరబాహునాహ్వయమున, గపటచండాల వేషసంకలితు డగుచు. 213
- మ. మదిరాపానవికాగచేష్టల గడున్ మర్తిల్లి రక్తాక్షుఁడై
యెదురుం దన్ను నెటుంగలేక మిగులన్ హేయంబు వాటిల్లగా
బదముల్ తొట్రుపడంగ జొక్కుచు మతిభ్రాంఠిన్ బడం బాటుచున్
గుది గొంచున్ వెడపాటఁ బాడుచు దురుక్తుల్ ప్రేలుచున్ సోలుచున్. 214
- తే. మొగముపైఁ జిమ్మజీకటి మడివడంగ, మాటిమాటికి మీసాలు దీటుకొనుచు
జనియె సంబలి సంబలి యనుచు బుక, జాప్తకులపుంగవుఁడు వచ్చునంగడికిని. 215
- వ. ఇట్లు చని యయ్యత్యజం దత్యంత హేయంబుగా మొగంబున గల్లుకంపు పెల్లుబ్బి
తబ్బిబ్బి లగుపల్కుల నిట్లనియె. 216
- తే. ఓఁయోరంతప్రాద్దునాయొద్దఁగదల, కుండియుడిగంపుపనులు నేయుచు బ్రియంబు
చెలగ మెలగెదవేని యీచిటుతబాప, డడగినంతధనంబు నే దడయిత్తు. 217
- వ. అనటయు గోపారుణితలోచనుండై భూపాలుం డాచందాలుం జూచి. 218

- కా. ఓరీ మాల దురాత్మ నీమశములో నొక్కెతయున్ శుక లే
కీరీతిన్ దురహంకృతిన్ బలుక నొట్లాడెరా నీకు నా
హా రాజీవసఖాన్వయన్ విలువ నీ వర్హుండవే పొమ్మన్
జేరన్ రాకుము మద్యపానకృతమశ్చేష్టావికారంబునన్. 219
- క. ఏ నెక్కడ నీ వెక్కడ, మానిషమారునకు నిష్టమతి కడుఁ బొదలం
గా నొసఁగెడుధన మెక్కడ, హీనకులుఁడ తొలఁగు మనిన సట్లమ పాడున్. 220
- నీ. దండహస్తుండనై తప్పు లారసి మను, ఘ్యుల వెల్ల శిక్షింతు వలసిఁట
యనిమిషులకు నైఁగ గినియంగ రామ నా, యెడ నీక్షి నిట్లెల హేయపడఁగ
జండాలుఁ డని సారెసాకు నన్ను నీ, వీసడిచుట పాటియే తలంప
ధర నుతిఁ గన్న మితండ్రివంశమునకు, నామవంశమునకు భేద మెద్ది
గీ. మునిశిఖామణియుణ మెల్ల మొదలుముట్ట, నెనె తీర్చెద వెవ్వఁడ నైన నేమి
దురభిమానంబు మాని యీదొసఁగు నెడలఁ, గొరి నాచేత విత్తంబు గొనుము వేగ
క. ఇంతదొరవరుసవాడవు, పంతంబున నుండ కేల ప్రాభవ మెడలన్
వంతం బొందుచు నొభూ, కాంతా యివ్వడుగుచేత గానిం బడఁగన్. 222
- క. పలుమలు నీతో నాకున్, గలహింపఁగ నేల ధనము గలవారికి దా
నులు లేరె యరసి విలిచినఁ, దొలఁగుము చెప్పకుము నీదుదొడ్డతనంబున్. 223
- క. అని హరిశ్చంద్రపుండును నాచండాలుండునుం బట్టి కూడ నట్టియెడం గదిసి
నక్షత్రకుండు. 224
- మ. మును నాతోదుత నీవుపల్కినక్రమంబుం గాదె భూపాల యె
వ్వని కైసన్ నను విక్రయింపు మని గర్వస్ఫూర్తి వర్జించి నీ
వనవే యీగతి నేటికిన్ దిరుగ సత్యప్రాప్తిఁ బోనాడి యీ
తని హీనుం డని మాటిమాటికిని నంద ల్పల్క నీ కేటికిన్. 225
- క. ఇతఁ డెవ్వఁ డైన నేమగు, క్షీణనాయక ధనము మాకుఁ జెల్లించినవాఁ
డ తగినమాన్యుఁడు తలఁపఁగ, సతివేగమ విత్తమునకు హరు విక జెపుమా. 226
- కా. ఈచండాలునిచేత మాధనము నేఁ డిప్పించెదో కాక నీ
వాచాడంబర మెల్ల మాని యనృతివ్యాపారశీలుండ నై
యాచంద్రాగ్రము భాగ్రిపై నిలుచుసత్యస్ఫూర్తి వర్జించెదో
ధీచాతుర్యము మీఱ నిం దొకటి నర్థిం బూనుమా చెచ్చెగన్. 227
- మ. వినుమీ నాదుప్రతిజ్ఞ యిఁకొకటి యీవిత్తంబునన్ నట్టి యి
చ్చిన నొండొక్కని కమ్మ నీతనికె నిన్ శీఘ్రంబు నే నమ్మునన్

బెనఁగొన్నట్టిచలంబుతోడ ననుచున్ బృథ్వీశ్వరుం బల్కఁగా

విని చండాలుఁడు సులసిల్లి పలికెన్ విప్రోత్తమున్ జూచుచున్.

228

తే. అవుర మెచ్చితి నొబాపనయ్య నిన్ను, దిరుగ కీమాట నీమదికి నీయు

హీనకులుఁడని యితఁడు న న్నేవగించి, పలికె నాగూత్మ కది యంపములికియయ్యె
ఉ. నీయుణ మెల్లఁ దీర్చి యవనీపతి గింకగుశాఁగ నేలుదున్

గోరుము నీదుచిత్రమునకున్ మితి యెయ్యది యన్న సమ్మదం

బారగ బల్కె మానినుతు డంత్యజ గన్తోని యింతవట్టు నీ

క్షేరుగ జేసి నామదికిఁ బ్రీతి యొనర్చుము నీవు దాతవై.

230

తే. జనుడు దంతావళము నెక్కి చాల నిక్కి, గగనతలమునకై రత్న మెగిరి పోవ

నైచినంతయుబొడవు ద్రవ్యంబు దెచ్చి, రాశిగా నోసి మాకిమ్ము రాజు గొనుము.

క. నావుడు నంత్యజఁ డిట్లు, నీ వడిగినవిత్త మెల్ల నే నీకిత్తున్

వేవేగ యడుగు తిరుగక, యోవడుగ జనించె శంక యొక్కటి నాకన్.

232

క. తనదేశం బెడఁబాయక, జను లెటుగగ నాలు బిడ్డ సంసారము గ

ల్గినవానిఁ గాక యొంటరి, ననుమానము లేక నమ్మ నగునే నాకున్.

233

చ. పగలును రేయు దర్పరత బాయక నాకుడిగంబు నేయుచున్

దగవరి యై మదాజ్ఞ గుటి దాటక నుండగ బూట యెద్ది నె

వ్వగ బొరలంగ నొప నొకవంక కితండు తొలంగి పోయినన్

మిగుల బ్రమాద మా బిదప మిన్నక యేగతి విశ్వసింపుదున్.

234

వ. అనిన దాపసకుమారం డమహీపాలుం గనుంగొని నీ విమ్మారంగునకు సమ్మతంబగు

నట్లుగా నమ్మ బలికి మాధనంబు సమస్తంబును ద్వారితంబు తెప్పించి యిప్పింపవలయు

నని బహువిధంబుల మనంబు నొవ్వం బలికి నెవ్వగం బెట్టు నవ్వడుగునిష్ఠురకృత్యం

బులకుం గలంగి హరిశ్చంద్రుం డెవ్విధంబున నైనఁ బూని యీతనివిత్తం బొక్క

చిన్నంబునుం గడమ కాక యుండ సమర్పించి నేటితోడన కాశికుని మానూపయో

రాశి యుత్తరింతు నని చిత్తంబున నిశ్చయించి వీరబాహుం జూచి యిట్లనియె.

235

క. నామిది నవిశ్వాసం, జేమిటి కనుమాన ముడుగు మే నూనృతవా

చామహిమ నిల్పి గోరి ధ, రామరునకు దక్కినాడ నమ్ముడు పోవన్.

236

క. జననీజనకులు సత్యం, బును నుజ్జానంబు విచయమును ధైర్యంబున్

దనయుడు మిగుఁడును నా, కనుజుడు నుకృతంబు శాంతి యాలు దలంపన్.

237

ఉ. హాసరవల్లభాస్వయుడ వర్జితదోషుడ సార్వభౌముడన్

భాసురసూనృతప్రీతిభ బామగ జాలక చెరి నీకు నె

- దాసుడ నయ్యెదన్ వినుము తప్పనిమాటయ నాకు బూట లీ
భూసురబాలకాగ్రణికి బొందుగ నిమ్మ ధనమ్మ సర్వమున్. 238
- చ. హృదయములోపలన్ గపట మించుక యేనియు నిల్ప కెంతయున్
సదమలభక్తి యుక్తి ననిశంబును బాయక నీనునేవ నే
యుదు మఱి నేయ కుండిన మహోగ్రత నాదుశిరంబు దుగ్రించి నీ
పదములమీద నిల్పెదను బాలనుధాకరమాళి సాక్షిగన్. 239
- వ. అని యమ్మహీపతి యతులప్రతిజ్ఞావచనంబులు పలుకుటయు విశ్వసించి వీరబాహుం
డు నిజానుచరపూహంబుచేత నగణితం బగుధనంబు దెప్పించి యమ్మచికుమారు
సమ్మఖంబున. 240
- ఆ. కొండపొడవు గాగగొనకొని పోగు వో, యించి ప్రియ మెల్ల నిచ్చి విజతు
డగుచు నరుగు డనిన నగుగాక యనుచుగై, కొని మునీంద్రునుడునుకుక మొదవ.
వ. సంకల్పసిద్ధియగుంగాక యని ప్రియపూర్వకంబుగా నాశీర్వాదించి చనియె ననిన,
గొంతేయాగ్రజం డటమిదివృత్తాంతం బెఱింగింపుమనుటయు. 242

—♦ ఆశ్వాసాంతము. ♦—

- కా. సాధుస్తుత్యచరిత్ర బంధుజనతాస్వయ్యాజ గాంభీర్యవా
జ్ఞాధుర్యాభరితామృతాంబునిధినైగ్మలోక్యస్మి సంఘాత ది
క్సాధవ్రాతసుతధాయితోజ్వలయశస్సభాగ్య యోగ్యక్రియా
బోధానందమయాంతరంగ పురజిత్పూజాకళాకుంభజా. 243
- క. వ్రతియనిజనసంరక్షా, చతురమనీషావిశేష సాగరతనయా
సతతానాపీకృతద్వ, కృతశత్రు యమిత్రైత్ర శౌర్యాటోపా. 244
- దినమయూరవృత్తము. ఉల్లసితకీర్తిమహిమోన్నత నివాక
స్తలజమహావిభవ ధర్మగుణభాషా
వల్లభ సుధామధురవాక్పతుర లూడూ
రెల్లన నృపాలసచివేంద్ర యచిచంద్రా. 245
- గద్యము. ఇదిశ్రీమదాపస్తంబసూత్రపవిత్ర కొండిన్య మునిచక్రవర్తిగోత్ర సకలసుకవి
జనానీకమిత్రదేచనామాత్యకుమార వినయవివేకవిద్యాలంకారశంకరకవినామధేయ
ప్రణీతంబయినహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానంబుమహాప్రబంధంబునందు జతుర్థాశాస్వము.

శ్రీ రస్తు.

హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము.

—❖❖❖❖❖❖❖—

పంచమాశ్వాసము.

—+—

శ్రీ రూపధ్వనితీర్థి

స్తా త్తవారియమానాభిశఃబరివిద్వి

శ్మయనికావల్లభ యా

దూఃఖమాత్య బుధపయోజాదిత్య.

1

వ. ఆకర్ణిపు మప్పాండవాగ్రజానకు మార్కడేయుం డిట్లయె నట్లాశీర్వాదించి నత్తు
త్రికుం డమ్మహీకళత్రునిం జూచి.

2

తే. ఇనకులాధీశ నీవు మా కియ్యకొనిన, విత్త మంతయు నేడు ప్రవేశ మయ్యె
శంకరుడు విశ్వనాథుండు సాక్షిగాఁగ, నిలుపుకొంటివి సత్యము నిత్యముగను.

3

క. అని హస్తాహస్తం బొ, ప్పన చేసె మహీకువీరబాహువకుఁ దనూ
జనితాని హేయకారణ, ఘనదర్శంధాత్త మక్షికాపూహునకున్.

4

సీ. ఆసమయమునం దాకాశపథమున, వసీయించి సర్వగీర్వాణవరులు
కరుణాకటాక్షవీక్షణములఁజూచుచు, సత్యతవాత్సల్య మంకురింప

జలదాలగృహమున నుండునన్నాశ్శకు, నాకలి డప్పులు లేకయుండ
శీఘ్రుల చుడాలసేవానివృత్తిగా, మము లిచ్చిరి మహీవల్లభునకు

గీ. నంత నిజమందొమ్ము కరుగఁ దలచి, వీరబాహుండు కడునహంకారలిల
మదము కన్నులనిండాఁగ బొదువుకొనఁగ, తుత్త్రులపుంగవుం డని శంక లేక.

5

క. తనచేత మాసభారిం, బును మదిగాపూర్ణకలకమును జలినమునం
గొని రమ్మి యదలించుచు, గనుగొని ధగణీకళత్రుకరమున కిచ్చెక్.

6

వ. ఇచ్చినం బుచ్చుకొని పొరపొచ్చెఁబు లేనిమచ్చికం ధరణిపలపుంగవుం డంతరంగం
బున నొక్కింతి హేయతం బొందక లజ్జపక వానిపజ్జర తదీయపూర్వకింకరులం

7

గూడి చని ముదట.

సీ. బహువిధపకుఁ శేబరసమాక్షిర్ణులు, దుర్గంధలహరికానర్గళంబు
పలలభిక్షణకుతూహలసారి మేయంబు, కాకగృహ్రానీకకలకలంబు

మక్షికాచ్ఛాదిరిమాంసవోఽణరాజి, చత్వరాస్తాణార్ద్రాచ్ఛాపటలి
ప్రబలివిట్పుఁ ఘృత్తుఁ ధ్వజపూర్ణంబు, సవిధక్షమాభాగసః శృణాన్ధి
గీ. వారుణీపాకకృశ్యదుర్వారజనిత, మదభికాలసంచలదామంఢి శేత

రేతిరాశర్థకలహాసః జాతరపము, గలియే మాతః పాటయు ముకుళవిభుకు. 8

చ. కమగోని చొచ్చి ధ్యేయగణగోపము ల్పెదగంగ నీక నె

హ్లామన నేపగి పక క్రిమంబున నంత్యజునిటి పెగ వా

డమదినము న్మదోద్ధతి నహ కృతి జెప్పెడు నప్తకష్టపుం

బను లొడగూడ జేయుచును బార్థివసత్తము డుండె శృంగై 9

గీ. వీరబాహు డును బ్రీతినినంబును గృణాపరాధంబులెన్నుచు నొక్కఁగుపాయంబుం
గాంచి నూనృతజ్ఞానంబు వదల వీరి ప్రశిష్టాభంగంబు గ విచి గాధనదమనకా మక
స్సతోషు బొనర్తు నని శృంగుచి యుక్తనాటినితాసమయంబుఁ ననారుణీపతి
యూరుపీదంబున జరణంబుల చెచ్చిన నతం దుతికరణంబున ధక్తి నివృటిల్ల
బదంబు లొత్తుచున్న ముదంబును గనుంగొని. 10

తే. ఓరి నీమీద విశ్వాస మొదలె నాను, నే నొనర్చుప్రయోజనం బీవు జేయు

నేడు మొదలుగ నాగూర్జనాద వసుచు, వినుము చెప్పెద నీను దర్శిధముదెలియ.

క. ఈవీటిపరేతక్షీరి, నావశమై యు డు గొన్ననాథుని బ్రీతి

నీ వచటియాధిపత్యము, కేమ గైకొనము సుఖులకార్యదవై. 12

గీ. వినుము నీనామధేయంబు నీగదాను, వదల నీ గాచ్చ నీముద్రగుడియ బూను

మకుచు దనచేతి కిచ్చిన నావగముగ జుచ్చుకొని వేడ్క రంజిల్ల వచ్చి యెదుర. 13

వ. అత్యంతభయంకరం బగుపరేతనిరహనంబు విఘాతించి కించిన్మాత్రంబును జిత్తంబున
భీతిల్లక ప్రవేశించి యమహీపల్లభం దక్షిణధ్యేయబుననిజకృపాణప్రభావిభాసమా
నుండె నానాఘాతవ్రాతంబులం గూత లిడం బట్టి కొట్టి యిట్లనియె. 14

నీ. అమదివంబును మీర లత్యంతస భ్రమం. బున నేగి వీరబాహునిగృహమునఁ

బగ లెల్ల నుడిగిపుణులు చేయుచు రాత్రీ, గడక నీభవయామి గాచుచుండు

దస్మదీయం బ్రేమాజ్ఞా మల్ల ఘించి, నడచితి కేరి వడగ మొర్తు

నిన్నాశ్లవలెను గా దింతటనుండియు, మీకు విచ్చులవిడి వెలగ రాదు

గీ. హీనకులుఁ డని యక మదీశ్వరునకు, నాయురాగోగ్యులప్రవాతాభివృద్ధి

మించు నట్లుగ నాశీర్వదించి రండు, మోదమున బ్రహ్మరాక్షసముఖ్యులార. 15

వ. అని యితైలంగున భూతసంసయంబుల నయమించి సమీపవర్తియు సమున్నతిమా
ర్తియు నగునొక్కచేతాశునిం బిలిచి నీ ఓంక మదీయాకింకరుండ వై యచ్చొట
నొక్కమంచె పెట్టించు మనుటయు నట్ల కాక యని కృతనమస్కారుండై యతం

దేవతామహిమార్థం సమస్తాన్మృత్యువేదకాః ధుంబును, ఘోరీనాస్తభ
సంధ్యతేబును, కామచేగర్వేన విచ్ఛేదముం డుం పన్నోప నవ్వందజనాగ్ర
బుద్ధులై మున్నె పై నిశ్చయి క్షమానానకు బలముగాక క్షయమును సు-
యలుగా మ శౌర్యబాహు గ పలయు డె నత నక్కడ. 16

సీ. అశిష్యమతి యునాచుచ్చ్రమతము, స్వ-సహ సుభాశనునియిట
హంసనాః య నెడునభిధానము వహించి, వాన్యై శొంటి నిలాస మెడిగి
వెందినవగ నుదానీకకృత్యులు, కల్యంతిదేవత యావహిల్లి
ననగాన బలుమాలు దైవము దూఱుచు, గొడుగును దానను నిడుమ బకలి
గీ. సోమనాకలీదస్వల కవచపడక, కలహకటకి మనసుకా మెలగుచుండ
నంగె గ్నవశమాన. బు లత నొక్క, నాడు విప్రము రాజనందనుని జూచి.

సీ. దీనిని బాహిని యూత్త రేయచు, బలును బానిసఁ బాసి రాక
యేపని చేయక యిట్లుండెను నిన్ను, గనుగొన్న గోపము గమరకున్నె
యని చిన్నగాకిటి జనచిన జడపట్టి, గుజి లూడిచి చెప గట్టి నిట్టి
నేడు మొదలుగాగ నీవంక నిత్యంబు, నీయీడువడుగుల నెమ్మి గూడి

గీ. యక్కడ దుదయిచుతటి సరిణ్యమున కడగి, కుశసమిష్టగ్రుములు గొంచు రమ్మ
కడుబ్రయత్నముతో నా మడుపుటయును, దైత్యమునుబొంది యేడ్చుచు దల్లిగదిసి.

చ. కనుగవ బాష్పబిడవులు గ్రమ్మ బదంబులమీద వ్రాలుచుం
దను గీమక స్త్రహీనురు డదర్శనప్రభాష శిల్ల జె
ప్పిన విని యాత్మలోనఁ గడుభీతి వహించుచు నార్తనాదయై
తనయుని జలక డెట్టుకొని తామరసానన చిత నొందుచున్. 19

చ. అక టకటా విహీనదయ నభ్రమ నిన్నును జూచి కాలకా
శిశులకు గోపభంగి బని చెప్పగ నేగతి జిహ్వ యాడె నా
నకు నిపు డీవు పోయి* మనంబున దైత్యము నిల్ప నేర్తు నే
వికచపయోజకుల్యముఖవిభ్రమ భానసమప్రభానిధి. 20

క. జనపాలతనయు లెంతయు, వినయంబునఁ జేర కొల్వ విహరించెడు నీ
కనయము నొకవిప్రార్థము, కనుకకు లోబడగ వలసె గంకరవృత్తిన్. 21

సీ. అనపాయభాగ్యరేఖాన్విత యైనట్టి, రాజముఖీశిరోరత్నమునకు
బుట్టక ప్రాంతగంభోజబాధవతేజ పట్టి, నా కిటికిఁ బట్టి తయ్య
నిమిషార్థ మైనను నినుఁ బాసి మదిలోనఁ, దానిమి నిలుపంగఁ జాల నేమ
వసమున కేగితఁ బనుపుదు గౌశిమమాయ, నిన్ను నిమి చేయఁ గలనొ

గీ. యరయ నిది యెంతపని యైవ నయ్యెఁగాని, యానలవచ్చునే మన కొదయఁడైన

బ్రాహ్మణుడు కోరి చెప్పినపనులకెల్లఁ, బూని వేగంబ యరుగక మానగాదు. 22

న. అని యర్చితచింతాభిరంబును జెంది యప్పుఁజేర్చితఱ్ఱం బనిప్రయత్నించు సకల జీవతా ప్రార్థనఁబుం జేసి వియచ్చునిశాటపన్నగమాతదష్టశ్చపక్షివాతంబుల వలనం గుమారునకుఁ బ్రాణభయం బొదవకుండునట్లుగా నాశ్వినించి యభిమతిని చి దక్షిణకరంబున నొక్కరక్షాబంధనం బొనర్చి యనుపుటయొక ననంబునకు నమ్మన వలినూనుం డరుగ మద్యోగించు సమయంబున. 23

నీ. చిలము కోపము మానసంబులూ దశముగా, గాధినందనుఁ డహంకారలీలఁ

దనమంత్రినామర్థ్యమునఁ దక్ష కాఖ్యప, న్నగరాజు నాకర్షణంబు చెసి

దక్షతమై నీవు తక్షక మా కొక్క. హితకార్య మొనరింపు మణిశయముగ

సార్వభౌముఁడు హరిశ్చంద్రునిఁ డరుంధతీ పతిపూనికి యీశ్వరునిఁ దలంచి

గీ. విదితపత్యంబు నిర్వహించెద నటంచు, బ్రతిన తాఁ బూని యున్నాఁడుధృతిదలిర్ప నతని నన్యతంబు లాడింప ననువుపడక. వెనపు వెదకుచు నున్నాఁడ వినుచు నేను.

చ. బహువిధమాయ లెల్లెడలఁ బన్ని యనూనవిపత్తిగంపరా

సహితునిఁ జేసి ధైర్యగుణసాహసము ల్తొలగంగ జేసి యా

మిహిరకులేంద్రవాక్యములు మిథ్యలు చేయఁగఁ బూనినాడ నో

యహివర నాప నిగ్గుడు సహాయము గావలయుం బ్రియంబునక.

25

క. భవదీయవిషాగులచే, నవనీంద్రము లైక బగులు నాని చూడక

భువిలోకల దక్కినమా, నవులకు నిలువంగ వశమె నాగులే దా.

26

ఉ. కావున నామనఃప్రియముగా నతివేగము నీవు పోయి త

మ్భావరపుశ్చరి నివసనూమికి బోయినలోహితాస్యునిన్

జీవము పోవునట్లుగ నశేషవిషాదలపూత్రైతిస్ఫుటా

రావమహోగ్రితం గతిచి గమ్మ పుచివ దక్షకాహియున్.

27

నీ. పనిపూని యప్పుడ చని యల్లరిప్పవన, సీమాసమీప బుదెలుపునా త

వటమహీరుహమున వల్మీకిగఁధ్ర బు, శీఘ్రుబ తాఁ బ్రవేశించియుండ

దదనుకూలముగాగ దశిష్యవితముల, బోధించి పరక నగ్రాధనుకూడు

వటుశిఖామణులార వారికి మీ తేగి, నృపమూరుని గూడి విసిననూమి

గీ. గలయ జరియించి వాని నేకరణినైన, బూని ప్రేరేచి తోడ్కొనిపోయి తక్షకా

హివల్లభుకూర్గవిషాగ్నిశిఖల, పాలుగా దోర్చి రం డని పనుచుటయును.

28

వ. అత్యంతరయంబునం జని లోహితాస్యనిం గనుంగొని.

29

ఉ. ఓంపపుత్ర మధురువియోగమునం జని యేము నిత్యముం

గాననధూముల న్వలయుకాయలు పండ్లును దర్భ ఓధ్మమున్

బతుని డిండ్ల దండహ్యమాంబు లైశుష్కకావ్యంబులు కొన్ని గూర్చి పును
న. ను విడి గుంగళంబు తగున్ బూని పూనలేక శోకావేశంబున నిట్లనియె. 65

సీ. మాతామహుండును మాతామహాయుఁ జేయు, గానము గైకొనఁ గాన వైతి
వానందమున నెత్తి యర్చిలి ముద్దాడు, మేనమామల మేలు గాన వైతి

గరిమ నెక్కినఁ జేచ్చి శిశు మూర్ఖునతండి, కొంగిట మెలంగఁ గాన వైతి
పుత్సింగమున మించి వాత్సిల్యమున దాది, గైసేయుమోహంబు గాన వైతి

గీ. పరిసంబులు సఖులును బ్రమద మెసగి, బూని యొనరించు ప్రియములు గాన వైతి
చుట్టముల కెల్ల వెలవడి రట్టుపడిన, నాకు జనియించి యిట్లైతివే కుమార. 66

తే. ఇవ్వసుంధగంగాపల నెన్నఁదగిన, భాగ్యసౌభాగ్యవశు లైపడఁడు బుండ
సకలదర్శక్షణములకు సదన మై, నాకు నేటికిఁ బుట్టియో కుమార. 67

వ. అని యిట్లెఱుగున. 68

ఉ. పంచమనాదయుక్తిఁ బికభామిని కూయుఁజుంగు వోప నా
చంచలనేత్ర హస్తజలజంబులు మోమునఁ జేచ్చి యేడ్చె నే
త్రాంచలబాష్పబిందనివహంబుల దోగునఁజకుంభము
ల్మంచునఁ దోగుపద్మమునశంబులతోడుతఁ జెల్మి నేయఁగన్. 68

వ. అయ్యార్థరవంబు విని హంశ్చంద్రిండు మహాశ్చర్యంబును బొంది యాయర్థరా
త్ర బిచ్చట నేకతఁబ శోకఁడువనితానిస్వనంబు వినంబడియె నిస్సందేహంబుగాఁ
గనుంగొన వలయు నని ముద్రపడియ భుజంబునం బూని ఖరఖడ్గంబు కటిబద్ధంబు
రంబున గీలించి కులకుధ శిఖంబుననుండి మహీమండలంబునకు లంఘించుపంచాన
నంబునుంబోలె నాగాజపచాననం బామంచెపైనుండి వసుంధర కవతరించి మెల్లన
చను దెంచి. 70

సీ. నిబిడశోకారణనేత్రకోణంబులఁ, బలుమాలు దొరగెడు బాష్పములను
జెక్కుపైఁ జేర్చినచిగురుఁ గెంగెలును, పట్టిపోయినయట్టి వాలెఱయును
వేడిమై బలుమాలు వెడలు నిట్టూర్పులు, గొదకొని వెక్కిడునత్తుకయును
గడు జిక్కుచీలుగా విడిసకొమ్మడియును, నవనీరజోర్ప మైనమేకుఁ

గీ. దొలగి పోయినచుకప్పు మలినపటము, మిగుల వాడినమోహనమ్మిగమియునుగలిగి
దీనదశ నున్నచంద్రమతీపుగంధి, కట్టెరుర నిల్చె నత్యంతకరుణ పొదల. 71

చ. నిలిచిన భీతియు న్వడకు నివ్వెఱపాటును భూరిలజ్జయుం
గళవళము న్జనింప నధికం బగుశోకముఁ బొందికుంచుచుం
దొలగినపయ్యెద న్వులుదతోరపుఁజన్నులు కప్పుచున్నయా
నలినదళాక్షిఁ జూచి నరనాయకవంశలలాముఁ డిట్లచున్. 72

- నీ. ఈనట్టఁడు రేయి నీగువర్జిసూమిలో, నీ పెనుచీ కెటి నెఱుఁగమున
 నొక్కిత శంకెప కున్న సాహసురాల, వేటిక వెఱుపు నిఁత్రెఱుగున
 సేకారణమున నీకట్టినిర్దశ వచ్చె, నెఱిఁగెఁప వలయు మా కివ్వెఁగఁబు
 నీభర్త యెవ్వఁడు నీనామ మెఱుఱున, యెవోట వసియుఁగ నెఱుఱు నీవు
 గీ. బాలుఁడెటికె మృతఁబొందె వాగుఁటి, యున వదనాఁబుజము వచి యశ్రుధార
 లాలుక గద్దవకఁతి యె పోకె ధరిణి, కాంచుమానసమున కనుకెఁప వొడమ. 73
- ఉ. ఓనరలోకవంద్య విను ముద్దులభూంకృపాపిదేయ సే
 నీనగరంబులో నొకమహీసుఁ ధ్రుంగివుమందొంబుఁక
 బానిసనై వసియు నమభర్త ఋణంబుఁకై ధనార్థియై
 మానితస్యవాజ్ఞేయతి మానక పోకడ వెఱుఁ దొవిక. 74
- తే. నాదునామంబు విను మనసనార మఁకు, మారఁ పీఁడు చూమిబృందారకుండు
 కోరి పుత్రేఁగా నమిత్రశఫలార్థ, మచివి కలఁచి ఖణిఁపఁ దగుచు నెల్ల. 75
- క. మీ కివ్వ రనగ సత్కృప, నానినాడుఁఖ మెల్లఁడపఁగి మదిలో
 గోరి ప్రియంబు జనింపఁగ, జేరం జనుచుచిట్టి సిద్ధి గ్రహివో. 76
- తే. కాక ఒహుగూతనివహము ల్కదిసి కొలువ, భీకఁ బట్టెఁచు నేతిర్పిరేఱఁభూమి
 బ్రీతి విహంఁచుచుండెడిరూఁపత్రవో, గూఁతయ్యంగ వలయు దయానిధాన. 77
- చ. త్వరితమ మత్ర మారున కవ్యాక్రమ స్విషవైద్య మిచ్చి యో
 చిరతఃపుణ్య క్రిమృత సమిపుని జేసి మచియమానసాం
 బురుహము నమవస్థుఁజఁ బొందఁగ జేయు మహాచభావ త
 త్పరమతిఁ బురదానసుకృతంబు సమస్తము నీకుఁ గల్గెడికె. 78
- వ. అనుటయు నమ్మదగమన ప్రియవచోవిశేషంబులవలఁగ దనులాంగన యనుట
 నిక్కంబుగా మనంబునం దెలయక సందేహంబున నారాఁద్రుండరుండు వెడియుం
 జంద్రమతిం జూచి. 79
- తే. పుకజానన సేభూతపతిని గాచు, దుఃఖహరుఁ డైనయిట్టిసిద్ధు డఁగను
 దగినవిషవైద్యమంత్రిత్రముల నెఱుఁగ, బాబుపొఱుఁబు ముడింపఁ జాల నేను
 నీ. వనజాక్షి యిప్పురేతనితెనఁజోటి, తనగుర్తగాఁ జేసికొని వసించు
 చండాంకులతాలకుండు నాయేలిక, కీచిబాహుం డనుజేవాఁడు
 కదయుఁడైయూముద్రగుణియ నాచేతికి, నిచ్చి యాఁడె నన్ను నిచట నుండఁ
 బనిచిన నుండుదు ధక్తి మీఱఁగ దదా, జ్ఞాఁతుత్తఁత్రుడ నగుచు నెఱుఁడ
 గీ. వినుము నానామధేయంబు పీఠదాసు, నేనెఱుంగక యుండుంగ నీకు నీవ
 నట్టఁడురేయి వచ్చి యాపట్టి దెచ్చి, యిచట సునుపంఁగ బాడియే యిగురుబోడి.

- నీ. ఆడుదానవు గాన నెక్కికప జనియి. ప, బరునొక్తులయి నెమిపలుక నొడి
యూరికియుంటి దక్కొగుని నెవ్వని నై, శిముఖిజుగు గొక్కయకమున
సొద వేప్ప వగునెచోటిక నొకమాడ, తెచ్చి నా. కీత్తుగు మచ్చెకంటి
యొచ్చొప్ప దప్పక యయ్యంగ పలయును, దొరకక యుండిన దొలగి పొమ్ము
- గీ. మాట లెవల యిచ్చొట మసలే తేని, యత్యజాగ్రణి మన్నామి యొవీర
భాహుపదముల గూన యోభామ యచి, ముగళోకంబు నిగుడ నమ్మగువ పరీక్ష.
- చ. పాహిలమార్గివర్తన శుభకర న న్నొకకొంత నీదయా
సరణి గమని న స్వలయు స. పద గల్గిదానిబోసి ని
ప్పు గతి మాడ వేడెదవు చూడగ నే నిరువేదగాల నె
వ్వరు మఱి కిమ్మ లేరు తెగవా నను శోకపయోధి ము.పా. ౬. 83
- క. శ్రీయన్ దైవాఱ జలభ, వేలావలయిధిగతి విమలయశుడై
యెలు సృపసూతి యడుగెడు, నేలకు బాత్రిండు గాడె నీటు తెగునే. 84
- వ. అని మఱియును. 85
- మ. అటా చేరెడు నేలకుం దగడె సప్తాభోధివేష్టిభవ
త్సికల్వీపకిలాపనూపమకటాచత్పద్మరాగోజ్జ్వల
ప్రకటారశనిగళక్రికరణశుభత్వాను డైట్టిరా
జకుమారుం డని యేడ్చె గన్నగవ నశుగి లాగల్వలై పొలుగె. 86
- చ. నీదురు మెలుగునొట్టె పుగబ్బెపై నయనాంబుపూరమున్
చెడరగ నేల యేడ్చెదివు చెల్వ దురంతవిషాదవేదనా
విడిలిపమానంబునకు వేమలు నాయువు శాశ్వతంబై సె
పదలు స్థిరంబులే కింపాకము దాట దరంబె యేరికె. 87
- వ. అనిన జడ్రమతి యిట్లనియె. 88
- ఆ. సుజనవిసుత గోరుచుట్టుపై గోకటి, పోటు దాకిట్ల పో తెలుప
మొదల శోకజలధి మురుగంగ నందపై, నీవు పోకట్టి ప్పుగి క్తి. 89
- మత్తకోకిల. ఓమహాత్మక విమ్మ దూఱగ యక్తమే వివరంప మీ
తేమి చేయుదు రియ్య మాటికి మోచ్చి కౌశికమానిమా
యామయం బయి వెటవెట నహచ్చశంబులు బాయు
ద్దామకత్తిని నాగుకన్మము దాయకైవడి నుండగా. 90
- క. అచటయు నవ్వాక్యంబు లాకర్ణించి హరిశ్చంద్రసృపపుంగువుం డలెరింబునం
గలగె యిప్పురంగనయన మనీయభ్యో యగునని యంతబోనడనమనంబునుగుడం

దిగిచికొని నిశ్చయముగా నెఱుంగ కిత్రేఱుగునం దలం పేల పుట్టెనొకొయని పశ్చా
త్తాపమును బొంది యుమ్మందగమనం గనుంగొని మఱియెను. 91

చ. హరపదపూజకుఁ దొలఁగి యంత్యజుఁ గొల్చి కులాభిమానముల్
సరగున వెచ్చిపెట్టి హరిచందనార్తులు వీటిబుచ్చి గు
ష్కర మగువల్లకాటి కథికారము వచ్చినదప్తబుద్ధికిం
గరుణ దలంప నెక్కడిని గంధగ జేంద్రసమానగామినీ. 92

చ. అలికులవేణి వీడు చతుః బిపరీతమహీత లేకుండై
యలరువృపాలశేఖరుని యాత్మజుఁ డంటివి ముచ్చు నీవు త
త్కులసతి వితిడైనయమునకుం బారే దొకమాడమాత్రముం
గలుగదె నీకు నిట్లు పలుకం దగునే విపరీతవాక్యముల్. 93

క. మాడకు మిక్కిలి యడుగము, చెడియ మత్స్వమి ముచ్చు చేసినమేరల్
జూడగ నడపగ దగు మొగ, మోడంగారాదు మాకు మొగి నెవ్వరికి. 94

తే. నీకు మఱియుం డుపాయము లేకయున్న, నెలత మాకిచ్చుమాడకు నెలవు గాగ
నెమ్మి గైకొనియెద నిమ్మనీదుకంత, నూతమున నున్నమిను కైక శోక ముడిగి.

చ. సగసిజనేత్ర జీవితము సత్యము గాదు శరీర ధారికి
మరణము నిశ్చయము పలుమాఱుఁ గుమారునిఁ జూచి యెడ్చిన
స్మరిలు నె వీనిప్రాణము మంగళనూత్ర మవర్ణ మిచ్చి నీ
వగునుతునిం దహించు మగువా యనినక మూర్ఖులి శోకమగ్న యై. 96

వ. తెప్పిరిలి యప్పలుకుల కులికిపడి యమృత కాశిని చిత్తమున మత్పాతివ్రత్యవిశేషం
బునం జేసి మదీయగళమున నున్నమంగళనూత్రముమిన్ను పరపురుషులకెన్నఁదును
లోచనగోచరము గాదు గావున నిమ్మహనుభావుండు హాసకులావతంసం బగుహరి
శ్చంద్రునిరేంద్రుండు సందేహమును బొందవల దని యారాజపుండరుం డున్నదుర
వస్థకుం దనయంతిరంగమునం గలఁగి యక్కురంగనయన తన్నుఁ దా నెఱుంగకమహీ
తలమునకు వ్రాలి యొక్కఁచుక ధైర్యమున నెట్టికేలకుం దెలివి నొంది. 97

తే. ఓహరిశ్చంద్ర నీవుత్రు లాహితాస్యం, జేరి చూడుము ముచ్చు నీ మూరుపీఠి
నిద్రఁ జెందినకెది నేడు వీర్లు, నిద్ర వోవుచు నున్ననిర్లిద్రులేజు. 98

వ. అని పలికి ప్రాణేశ్వరుచరణకిమలములకు నమస్కరించి కరము శోకముననిట్లయి
నీ. శృఙ్ఖలస్తంభసంభృత మైఁవయామంచె, నవరత్నసింహాసనంబె నీకు
నరశిరిగతినబంధురక పాలములు, ముగళాచారకుంభములె నీకు
శూలాగ్రమానస్తావరకేశకములు, రమణీయమగు చామగములె నీకు
భూత బేతాళజలముకనినాదములు, కవిగాయకప్రసంగములె నీకు

- గీ. నురుచరిత్ర మహాశ్మశానాపకంఠ, కాకినీలోకభయదశ్మశాసభూని
సకలరాజ్యమానివాసంబె నీకు, సత్యగుణసంపదభీరామ సార్వభౌమ. 100
- నీ. గుమిగూడె యున్నయింకొకవిదయ్యంబులు, పంజులవారలె పార్థివేంద్ర
గారుణ్యే వధ్వని కంచుకవ్రాత, సాంద్రహుంగారమే సార్వభౌమ
ప్రీతి జేరి భుజించు బేతాళనివహంబు, మంత్రిసందోహమే మమజనాథ
సందడి చేయుపికాదులు నుడిగంపు, టలివలె భానుకులావతంస
- గీ. దుద్రాహుమి యయోధ్యయే భద్రమూర్తి, మంచె సింహాసనమే జగన్మాన్యవీర్య
తొడలి దైవంబు నేమని దూలుదాన, గట్కటా యోహరిశ్చంద్ర కాంతికుంద్ర. 101
- కా. ఆభాగ్యోన్నతి యాసమచ్రవిభవం బారాజసం బాతనూ
శోభాదంబర మాభుజాకస్తోమంబు లాప్రాభవం
బో ఘామిశ్వర యెంచుబోయె నిది దా నోహో మహాశ్చర్యమిం
కేభంగిని దరియింతు వెల్లిగొని పెల్లెలెంచుకోకాంబుధిక. 102
- క. నైజికకరశఖముఖిత, వీణానాదములు వేడ్క వినియెడు నీ వో
ప్రాణేశ యెట్లు వినె ద. క్షీణశివారవము చెవులు చిందఱి వోవన్. 103
- వ. అని బహుప్రకారంబుల శోకించునాతలిరాకుబోడిం గమంగని యమ్మనీకాం
తుడు మూర్ఖాగతుడై కొండొక నేవుశకుం దెలిసి ధైర్యంబు తూల బుత్రిశోకం
బునం గుంది కుమాదునియశేషవయోరూపగుణపశేషంబు లంకించుచున్న జీవితేశ్వ
రునిం జూచి వివేకంబు మీఱ నూఱడించి చంద్రమతి యిట్లనియె. 104
- చ. ఇనకులసార్వభౌమ మన మిద్దఱము నృతి దూలి యాగణన్
ఘనతరశోకవహ్నిఁ బడి క్రాగుచు నుండుట బుద్ధిగాదు నె
మ్మనమున దాల్చి నిల్పుడిక మానుడు దుఃఖము వేకు వయ్యె భ్రా
ద్దుచు బసలేడు కుక్కుటతతు ల్వెస గూయగ జొచ్చె నెల్లెడన్. 105
- తే. ఇచట దడయంగ రాదు నాకినుడు పూర్వ, గిరికి నేతేకమున్న సత్వరమ యరిగి
సమయసమచితకృత్యము ల్సంపాదున్న నలుగు నామీదమింకల బ్రాహ్మణునిగృహిణి
- తే. తనయుపై బర్వమోహలతావిలాస, మాతృసుజ్ఞానమయనిశితాని గోసి
యానతిం డింక నేమి నీయంగ నుచిత, నూహించి తగవరి యగుచు నృపుడు.
- నీ. ఆకాంతతోడ నిట్లనియె నూరాకెందు, ముఖి స్వామికార్యంబు ముఖ్య మరయ
నేలిక మానమున కెడని సత్యముదప్పి. యిప్పని కొడబడ నెట్లు వచ్చు
నికనొందు మాని నిన్నేలినయట్టిధా, త్రోదేవు నడిగి యేకీతి నైల
మాడయొక్కటి దెమ్ము మసలక వేగంబు, తగవు నాచిత్యంబు దలపు మనిన
- గీ. బ్రాణవల్లభుసత్యప్రభావమునకు, మిగుల సచ్చెరువంది యమ్మననయన

- యాత్మజాని భర్తకడ నడి మప్పగించి, యధకభక్తిప్రణామంబు లాచరించి. 108
- తే. మఱచి పురవీధి నేగెడుతటి నెట్టిగి, కపటకృత్యధురీణు డు గాధిసుతుఁడు
 స్వపవధూటిని వధియింప నుపమ యొకటి, యాత్మలోపల యోచించె నద్భుతముగ
 ల. లెత్తు యొక్కతస్కరు గల్పించి, యాశ్చర్యవిసుతిశీల యొకటి
 జనవ రేణ్యుడేవి సమయింప దగునుపా, యంబుగఱపి యరుగు మనిన వాఁడు. 110
- క. మొల నీలికాసెయును బద, ముల సొరచ్చులు ధరించి ముదము దర్శింప
 సెలగోలయు ములుబంతయు, బలపముఁ గత్తియును బూని పటుసాహసియై. 111
- సీ. ఆవారణాపిపురాధీశునగరిలో, భీకరంబుగ గన్నంబు పెట్టి చొచ్చి
 భర్తహర్త్యాంతరనిర్మితమణిమయ, దోలాగ్రమున సుఖపీఠ వారి
 ప్రక్కనిద్రోకు దైవగాకొమరుని జేరి, బిగియార గుత్తుక పిసిక కెడపి
 తత్కర్ణకంఠహస్తస్యస్తమణిమయా, భరణము లెకొని భయము శక్త,
- గీ. వెడలి చని చంద్రమతి కడువేగ వచ్చు, పథమునకు నడ్డమై నిల్చి ప్రాభవంబు
 గర్వమును మీఱ బల్కె దస్కరుడు కపట, మృదులగంభీరవాచాసమేతు డగుచు
 క. ఎట కేగెన నీపెనుచీ, కటిసొంటిమెయి న్నశాంగి కలతెఱ గెల్లు
 దటుకున జెప్పుము నావుడు, గుటిలాలక వాని జూచి గురుతఃభీతిన్. 113
- తే. వంత బొందుచు దనమవృత్తా త మెల్ల, నెఱుగ జెప్పుటయును మృశాకృపదలిగ్న
 నాసహోదరిపీవుకాంతాలలామ, యేడ్వగా నేమిటికి నీకు నివ్వధమున. 114
- సీ. అని పల్కితనచేతిమనుజేంద్రసుతుసామ్మ, లన్నియొ ముడి గట్టియంది యిచ్చె
 నాసమయమున భయకయకారులు, యమకింకరులమించునట్టిగాగ
 లవ్వీటితలవరు లత్యగ్రికవాల, హస్తులై పదపదం డనుచు నిగిడి
 చేదివియలు పూని చెచ్చెర నేలేక, బారికంటెను మున్ను చోరకుండు
- గీ. దొంగ బట్టి రండని సంగతిగను, దలవరులలోన గలసి యత్తులిరు భోడి
 బట్టికొని భూంతరముష్టిసుట్టమిల, పాలు వలుచుచు నత్యంత భయవభంగి. 115
- క. కొని చని వేగము భీషణుఁ, డనుతలవరి మోల్చి జెట్టి యద్భుత మడగం
 కనుగొను డని తొడవులు చ, గృహముగ నిడి దొంగ చనియె సాహసలీలన్, 116
- ఉ. అంతట భీషణుండు హృదయంబున గోషకృతానులీల ల
 త్యంతసమాగ్రిమై పెరుగ నక్షుల గెల్పు జనింప మేదినీ
 కాంతునిరాణివాసము నకల్మషపావనశీల జూచి యో
 యింతి నృపాత్మజా నిశువు నెట్లు వధించితి సాహసంబునన్. 117
- తే. కాంత యటువంటిబిడ్డల గన్నకడుపు, కాదె నీకు నొకెంతయు గరుణలేక
 యిట్టిపాతకమున కొడిగట్టి లేల, చిత్ర మయ్యెను మాకు నీచేత దలప. 118

న. అని పలుకుచు నమ్మహీకాంచునిసమ్ముఖులునం బెట్టిన నలండు.

119

చ. కలుషవిహీన జుద్రమతి గన్గొని యిట్లని పల్కె నక్కటా
నెలత మహాదురాత్మకుడు నిర్దయు డెవ్వడు నిన్ను బంపె నీ
ట్లుకను బాలు జంపు మనె యాధాణంబువాంఛ నీమదిం
గలిగిన నిత్తు నందు కయి గాదిత్రుత్తు వధింప నేటికే.

120

ఉ. పున్నమచందమామ సంపాదెడుచక్కనిపట్టి బట్టి సం
పన్నమహోగ్రసాహసము పన్నగ జంపగ జేకులాడెనే
యెన్నడు నిట్టిపాతకము లెచ్చట నేము ధంత్ర మున్న గ
న్గొన్నది లేదు నీకతన గొత్తలు పుట్టె మహోగ్రకర్మముల్.

121

క. పురుషులకలెను సాహస, మిరుమాడుగుణంబు లగయ నెక్కుడు బింబా
ధరలకు ననియెడువాక్యము, తిరుణి వివరింప నేడు తధ్యుబయ్యె.

122

చ. అని ధరణీశ్వరుండు హృదయంబున శోకము పొంగ భీషణుర
గనుగొని దీని జూచిన నఘం బొదవుం గడువేగ బాలఘా
తని దల ద్రవ్య నేయు మని తెంపున జెప్పుము వీరబాహుతో
గనికర మితయు ట్లులుపగా వల దియ్యెడ వేయు నేటికే.

123

తే. ఇంక బ్రహ్మత్వరంబు నీ కెద్దియైన, బూని చెప్పితి వేని నాయాన నీకు
నిదియ ముహూటికిని నెల వేగు మనిన, నట్లకా కని భీషణుం డనుతించె.

124

తే. అపుడు చంద్రమసీదేవి యాత్మలోన, లేకమాత్రులు చలనంబు లేక దైవ
మెల్లవగపులు సాయంగ నిచ్చె వరము, తగదు చింతింప నింక డెందమున ననుచు.

చ. తెలివి ఘటిల్ల నెంతయును ధీతతో దల వంచి యేమియుం
బలుకక మై వడంకగను బల్మలు మిన్నక నేల వ్రాయుచున్
నిలచి కృతపరాధకణి న్ధరణీపతిమోక్ష నుండె హృ
జ్జలజమునం ద్రిలోకసుతు సత్యధనుం బ్రియునిం దలంచుచున్.

126

వ. అతట ప్రభాతసమయం బగుటయు.

127

శా. సత్యశ్రీనిధి నేడు క్రిష్ణుని హంశ్చంద్రిక్షమానాయకుం
డత్యంతస్థిరరాజ్యపీఠము ముదం బందంగ నీరీతి నా
చిత్యం బొప్పగ నెక్కునన్నగతి నక్షీణప్రభాస్ఫూర్తి నా
దిత్యం డయ్యుదయాద్రి నెక్కె ధాణీదేవోత్తము ల్మౌక్తికగన్.

128

వ. అతట నాభీషణుం డత్యంతగోషంబున గాంతాశిరోమణి యగుచంద్రమతిం
దోడ్కొని పోవం గదిసి రాజవీధిం బొద కాంతాజనంబులు గనుంగొని.

129

- తే. కటకటా చిన్ని నెత్తురుగందు రాచ; పట్టి చక్కనిపాపని బట్టి చంప
నేటిమృత్యుస్వరూపయై యెచటనుండి, వచ్చెనీపదుచులతిండి యిచ్చటికిని. 130
- క. పొదిగళ్ళలోన బిడ్డల, ముదమున నిడి యాద మఱచి ముందటిరీతిం
గొదకొని నిర్మింపఁగ రా, దిది మిగులఁ బ్రమాద మయ్యె నిక నివ్వీటక. 131
- క. ధరమీఁద నాఁడుదొంగలు, పరికింపఁగ లేరు తొల్లి పన్నిదమునకుం
గర మాశ్చర్యముగా నీ, పురిలోనం గలిగి రిట్టిబూమెలు గలవే. 132
- చ. కలువము బాలఘాతకము గాదని యాత్మ నొకించుకేనియం
దలఁకక యిట్టిసాహసము దారుణశీల నొనఁచె నిక నీ
యిల నిటువంటిపారలకు నెల్ల భయంబుగ దీని నిర్దయక
వలయు వధింప వోషము లవంజును జెందదు భూమిభర్త కుక. 133
- వ. అని పలికిన వెండియుఁ గొంపలు దమలో నిట్లనిర. 134
- క. ఎంతయపరాధ మొదవిన, నిఁలిం జంపంగఁబాడియే పరికింపం
గొఁతదయ చూపఁదగు భూ, కాంతునకు వివేకబుద్ధి కలిమి దలిశ్చక. 135
- క. సొమ్మొకచో నుండఁగ నప, నమ్మిక యొకచోట నుండు నరులకు నెపుడు
న్నెమ్మదిఁ బరికించి వివే, కమ్ముఁ దెలియంగ వలయుఁ గల్గయు నిజముక. 136
- మ. జలజాలాక్షికి శక్యమే మనమునం జర్చింప నిర్భీతిఁ గొ
టలు లంఘించి కవాటము లెఱచి చండన్నూర్తి మై నుండుకు
క్కల వాకట్టి నృపావరోధగృహభాగంబు ల్పూజించి ని
శ్చలత న్నాహసలీల రాకొమరు నాశ్చర్యంబుగాఁ జ పఁగక. 137
- నీ. కపటమార్గముఁ దస్కరుఁ డెవ్వఁడో దోష, కారి యొక్కడు తెంపు గానిపింప
శిశువుఁ జంపి తదీయచిత్రసూషణరాజిఁ, గొనిపోవఁ దలవరు ల్గాడఁ దలువఁ
బాదవిన భయమున ముదితపై మచ్చంబు, గాఁగ నాతొడవులు కట్టివైచి
చొప్పునప్పక వాఁడు మరిగిన నపరాధ, మెల్లను దాన వహించి యాత్మ
- గీ. సిగ్గుపడి రాజసభల భాషింప నొడి, లేనిదొంగతనంబు దాఁ బూని యాత్మ
లోన నొక్కిఁతయును శంక నూన నీక; పోవుచున్నది కాఁబోలు బువ్వుబోడి.
- వ. అని యనేకు లనేకగ్రీకారంబులం బలుక నక్కిరవాణి వీరబాహుపాలికిం గొని
పోయి వహీనాయకుం డాగతిచ్చినవిధంబు తెలియం జెప్పి యప్పదఁగి నొప్పకంబు
చేసి భీషణుఁడు తలవరులుం దానును నిజగృహంబున కరిగె నిట వీరబాహుఁడును
నిజాధీశ్వరు నాజ్ఞోల్లంఘనంబు చేయం దలంకి రయంబున నత్యంతకూరపుత్తులును
భయంకరకరవాలహస్తులు నగునిబకింకరులం గమంగొని మీర లిందఱుం గూడి
ముందగమన నమందగమనంబున బరేతసికేతంబునకుం గొని చని యచ్చటం 138

- కున్న వీరదాసునిచేతి క్షిప్తచ్ఛేకింటి నిచ్చి చంపింపుం డనుటయు వాగునుం బనిపూని
చంద్రమతిం దోడ్కొని పోయి వీరదాసునిముడఱుం బెట్టి. 139
- క. క్షీణిపతివాసతియును దమ, పతి యగు నవ్వీరబాహుపపును గడు న
ద్భుతముగ్గ జెప్పిన నది విని, భృతి దూరి కలగి యులికె దీనామృదై. 140
- క. మిగుల నెఱుగంని హాహా, జగమున నెవ్వార లింక శక్తులు విధిచే
త గదవ ధైర్యము నిలుపఁగ, దగు నుల్లములోన పగవఁ దగ దించుకయున్. 141
- చ. అరసి రణాంగణమునఁ దృణాంకురప గతవక్త్రుల స్ఫూయా
కరమతుల న్నిరాయుధుల గర్వము సర్వము నుజ్జగించుచున్
శరణము వేడువైరులను సారకృపామతి బోయి నేను ని
ష్కరుణఁ గృపాణధారఁ గులకాంత వధింపగ నెట్లు పూనుదున్. 142
- క. ఈహరిణనయనఁ గెడపిన, స్త్రీహత్యయుఁ గెడప కున్నఁ జెచ్చెర స్వామి
దోహంబును బాటిల్లెడు, నూహించిన నాకు నెద్ది యుచితము చేయన్. 143
- వ. అని బాష్పపూరిత నేత్రుం డై మొగంబు వంచి యున్నయన్న రేంద్రునకుం జంద్ర
మతి యిట్లనియె. 144
- క. ఓవసుధాధిపశేఖర, యీ వెఱుంగనిధగ్మహర్గ మెదును గలదే
భావింప ధైర్య మెవలకఁ, గావింపఁగవలయు స్వామికార్యం బెఱుదున్. 145
- క. ఊహించి చూడ స్వామి, దోహ మమితభార మనుచుఁ దొల్లి గరుత్మ
ద్వావాసనితోడ నిస్స, దేహంబునఁ బలికె ధరణిదేవి ప్రియేకా. 146
- చ. అదియును గాక నాకొమరు నర్భకఁ జంపె మహాదుశాశ్వురా
లిది యనునిందఁ బొందితి నశేఖర కావున నింక న స్వధిం
పఁదగుఁ దలంచి చూడ నణుమాత్రము నొందు దలంపు మానుడీ
హృదయములోపలం గరుణ యేటికి నిల్చెద రిట్టిపట్టునన్. 147
- తే. మానవులు దేవతలును విస్మయము లొదవ, నిచట నచటను బొగడ మహీతరేశ
శంకఁ బొందక మిగుల నిశ్చలత నిలిచి, తెంపు మీఱఁగ దెపు మదీయశిరము. 148
- వ. అని యనుందధైర్యంబునం జంద్రమతి ప్రాణేశ్వరువదంబుల కెఱిగి ముదంబునఁ
గృతప్రదక్షిణ యై కరకమలంబులు మొగిల్చి దరహాసవికాసంబులు వదనంబునం బ్ర
కాశింప నిరంతరరక్త పుకసంసిక్తంబై చూపట్టు వధ్యశిలోపరిభాగంబునం బద్మాస
నంబునం గూర్చుండి మార్తాండమందలంబుపైఁ జూడ్చి నిలిపి. 149
- తే. నిఖిలలోకకవంద్య యోనీరజాప్త, నాకుఁ గృపతోడ జన్మజన్మములయందు
సత్యసంశీలుఁ డగుహరిశ్చంద్రవృషధి, బ్రాణనాయకుగా నొనర్పంగవలయు. 150
- వ. అని యత్యంతతత్పర్యంబున నాదిత్యుంబ్రాగ్ధింపిప్రాణవలభు నుల్లంబునంజేర్చియుం

దుటయు నవ్వాలుగంటిం గనుంగొని మహీపాలుండు తదీయధైర్యవివేకంబులకమనం
బున విస్మయంబును బొంది సకలజగదాశ్చర్యంబుగా నిశ్చలత్వంబునం గదిసి సింధు
వేలావలయితవసుంధరాభాః భరిణసామర్థ్యంబున నొప్పువామేతః భుజాదండంబున
బ్రచిండరిపుశిఃఖండమోగ్రం బగుమండలాగ్రం బమ్చ చంద్రమశికలభాగంబునం
గదియించి యున్న సమయంబున.

151

తే. భానుబింబసముజ్జ్వలప్రభలు ప్వ, గదిసి గ్రమ్మిన నెడ జొచ్చి గాధిపట్టి
చేతిఖడ్గంబు పట్టి ధాత్రీతలేకు, బలిక రోమాతరేశ సభాపణమల.

152

ఉ. చాలు బురే నరేశ్వర ప్రళండతరం బగునిట్టిసాహసం
చేల యొనర్చి దీవు, నిను నీక్షణకీయగఁ బాతకంబు చం
డాలున కైనఁ గొంత కరుణారస ముబ్బు మనంబులోన
బాలికఁ జూచినం గినిసి పాయకఁ జంపుతిలంపు పుట్టునే.

153

క. దానవుడవు గా కరయగ, మానవుడనె నీవు నిన్ను మగువలఁ జంపం
గా నియమించె నె మీగురు, వైసవసిష్ఠుడు కడుమరాత్ముడ వెదున్.

154

క. బలవద్ధ్వజవైరుల, గళములు దుచుమంగ శక్తిగలనీఖడ్గ

జెలతీగబోదులను బి, ట్టబుక వధింపంగఁ దొడఁగె నా యిటు దగునే.

155

తే. సరివి ధర్మార్థ కామమోక్షములు నాల్గు, నీకు నొసఁగఁగఁ జాలు వర్ణితచరిత్ర
నీపురఁధ్రీశిగోమణి నెట్లు చంపఁ, బూనినాడవు నీబుద్ధిపోడి మిదియె.

156

ఉ. పావనమై నుతింపఁ దగుభానుకుంబున నుద్భవించి ధా
త్రీవర వర్తనం బుడిగి దీనగతిన్ వెలివాడవానికిన్
సేవ యొనర్చి ప్రేతవనసీమ వసించుట నీకు ధర్మమే
భావములోఁ దలంచిన నపాత్రిము నీదుచరిత్ర మెంతయున్.

156

చ. కులసతిఁ గూగ్రిఖడ్గహతిఁ గూలిచి పొందెడుసౌఖ్య మెల్ల ని
ష్ఫలము దలంచి చూడ నరపాలక భార్యకు నైమహోగ్రతం
దొలఁగక దక్షునిం గిరుకతో వధియించినశూలపాణికిన్
వెలయఁగ నీకుఁ గల్గివేకము బుద్ధియు లేక యుండెనే.

157

ఉ. కావున నిట్టియుగ్రతరికర్మము సాహసవృత్తిఁ జేయ ధా
త్రీవర నీతి గాదు భవదీయవివేకవిశేష మిట్టివే
ధూవలయంబులోన నినుఁ బుణ్యచరిత్రుడ వంచు బూని నా
నావనినాధపుంగవసభాతరనూరజను ల్నుతింపఁగన్.

159

శుక్త కోకిల. నాకుమారికలం ద్రిలోకజనస్తుతోజ్వలరూపరే
ఖాకళానిధు లైనయత్నం శిష్యుల స్వరియించినన్

నీకుమారుని ప్రాణము ల్మీటి నీసముజ్జ్వలరాజ్యము

నీకులొంగి: తోడపాడును నీకు నిష్పద కలెడిన్.

160

వ. అని బహువిధంబులం బోధించున గ్రాహకండును గనుక ని యమ్మాకవాధేశ్వరుండు
దరహానితాననుడై.

161

క. ఓబుషినాయక యీసం, సారపయోరాశిశీలసప్రాప్తునిగా

జేంచి యీకాశీపురి, గౌరవతి నమ్మి బోవ గరుణ దలంచెన్.

162

చ. ఇతరుని బోలె బల్మలు మునీశ్వర స్థిమియులప నేల యీ

గతి బహుభంగుల గమలగర్భన కైనను బూని నిర్భీ స

మృతి భయ మేది మీ కెదిరి మార్వలకంగ దరంబు గాదు దు

స్కృతినిబిడారథకాఁసరనీరుపాబాధవ నాకు శక్యమే.

163

క. అనఘాత్మ మీరు మును నుడి, విచ బుద్ధులె కాక నేడు వింతలు వివరిం

చిన నిడులోన లే విక, అను డేమియు బుక వలదు సారెకు నన్నున్.

164

తే. పలుమలును మీకు నిన్ని చెప్పంగనేల, చేతిఖడ్గంబు విడువు కాశికమునీంద్ర

యిట్టితటి నుండ జనదు మీ కెచట నిట్లు, వేగ విచ్చేయు డిది నాదువిన్నపంబు.

వ. అనుటయు నాహరిశ్చంద్ర సరేంద్రనిత్యసత్యప్రభావంబునకు నత్యాశ్చర్యంబును

బొంది మృషావాదిం జేయుదు ననుతలంపు ముద్రించి విశ్వామిత్రుడు తపోవనంబు

నకుం జనియె వప్పు డలరంబునం బ్రమోదంబునం జేలంగి నిజాంగనాసమేత ఖచర

వ్రాతంబు లసమానంబు లగు విమానంబు లెక్కి కిక్కిరిసి విస్మయంబు పొడవం

గను గొనుచుండ నఖండసాహసంబున నమ్మహిమండలేశ్వరుం డాఖండలకరవజ్ర

ప్రచండం బగుకరవాలంబున నాగోలబవేణి కంఠనాళంబు వ్రేయుటయునవ్వేటు

ప్రసూనదామకంబుగతి నభిరామం బగుచు బుర్రధీశిగోమణిగళంబునం గీలుకొనిన

శిరఃకంపంబు జేసి మహీవల్లభుండు.

166

క. కలహంసగతున త్రైవ్యని, గళము నిరీక్షించి వివిధగర్వితరిత్రుమా

తలపతులమెడలు చునుమం, గలకరిఖడ్గంబు చూచి కడ్లువిస్మితుడై.

167

తే. దారి తప్పెనొ గెంటి యీతమ్మికంటి, శీల మెట్టినొ కాక కాశికమునీంద్ర

జాలమో మద్భూతాశక్తి దూరి చనెనొ, పొంగి యింకొక్కమాటువ్రేయంగవలయు

క. అసిపోవగ వచ్చునె నా, యశి పోవక య్దుచు మిగుల నాగ్రహలీలం

గొసరక మఱియును హుమ్మరి, యసమగతింబూని వ్రేయునాసమయమునన్.

168

క. పక్షింద్రధ్వజపద్మజప్రముఖు లాబర్హిర్ముఖు ల్గౌర్వాగా

నుత్పాదీశ్వరు నెక్కి శైలశనయాముక్తంబుగా భక్తసం

రక్షాదక్షుడు విశ్వనాథుడు కువర్ణగ్రావకోదండి దా

సాక్షాత్కారముఁ బొందె సత్కృప హరిశ్చంద్రక్షమాభిర్ముఖమ్.

170

నీ. ఆకాశగంగతో నమృతాంకురేఖతోఁ, బల్లవారుణజటాభరముతోడ
ఫాలలోచనముతో ఫణికుండలములతో, గాలకూటవినీలగళముతోడ
హరిణడింభంబుతో నజగవధనువుతో, డదురుశాతత్రిశూలములతోడ
నజశిరోమాలికాగజచర్మములతోడ, భసితాంగరాగవిభ్రనుముతోడ

గీ. సౌరభోజ్యలపుష్పవర్షంబుతోడ, దివిజనుదోహగణితవాదిత్రిశబ్ద
పహితనారగవల్లకీస్వనముతోడ, శివుడు గిరిరాజకన్యకాధవుడు పాలించె.

171

వ. ఇవ్విధంబున జంద్రీశేఖరుండు ప్రత్యక్షుం బగుటయు నవ్వసుంధరాధ్యక్షుం డత్యంత
భక్తితాత్పర్యంబును సంభ్రమంబును బ్రీయంబును భయంబును వినయంబును విస్మయంబును
నయంబును నుల్లంబున నొక్కమె గిం బిక్కటిల్ల దేహంబునం బులకాంకు
రసమూహంబు లసమానంబులై జనియింప నానందబాష్పబిందుబృందంబులు నయ
నారవిందంబులం దొరుంగ సౌష్ఠ్యగదండప్రణామం బాచరించి లేచి నిలిచి మును
లితరకములుం డె.

172

నీ. జయ సౌర్యతీమనూజలజాతమార్తాండ, జయ గసాతలవిహూషణకరండ
జయ గజానురగర్వజలదజగత్పాణి, జయ భక్తలోకగక్షాధురీణ
జయ ఫాలలోచనజ్వలనజితానంగ, జయ పాణిసంభృతోజ్వలసురంగ
జయ వియద్వాహినీశశిశిలాకోటీర, జయ కుండచందనసమశరీర

గీ. జయ రమాధీశభారతీప్రియపురంద, రాజగీర్వాణమసుటవిశ్వస్థసిత్త
పటలకోభావిభాసితపాదపద్మ, జయ మనోహరకలభాత్మైశ్వరదన.

173

క. అని బహువిధముల భక్తిని, వినుతించుచు నున్నభూమివిభు నూచి కృపా
వనరాశి భక్తజనశో, భవదాయి మహానురాగభరితాత్ముండె.

174

ఉ. భూకసులాగ్రగణ్య నిను బోలునృపాలురు లేరు చూడగా
నీపదునాల్గులోకముల నెంతయు మేలు నితాంతసూన్యతా
లాపవిశేషధైర్యగుణలక్షణసామాసవైభవక్రియా
దీపిత మయ్యె నీనడత దివ్యమునీశ్వరవర్ణనీయమై.

175

క. అచ్చముగ మూడుమెచ్చలు, మెచ్చిరి జత్తమున గరుణ మిక్కుట మయ్యెన్
నిచ్చలముగ నడుగుము నీ, కిచ్చెద వలననవరంబు లెయ్యవి యైనన్.

176

త. ఆమచు దాయంగ రమ్మని యాదరించి, మృదులకరపంకజంబున మేను నిమరి
గౌరవం బొప్ప దాపలికంటిచూపు, పరగ నిగిడించుటయు మహీశాలవరుండు

177

వ. లజ్జావనతవదనుండె యేమియుంబలుక నేరకూరుకన్నం దదీయమనూభావం బెఱిగి
యల్పావహారాతి సెలవి బాటగ నన్వి యిట్లనియె.

178

- చ. కలముగ మేన నెల్ల భసితం జెసలార నలంని చగ్గ మి
ముల మొల గట్టి భూతగణము ల్భజియింపగ వృతేతనూ
ముల పసియించుట్టి నను బోలకవాడవు నీవు నీకు నూ
నలినహితాశ్వయాభరణ నాన వహింపగ నేటి కి మ్మెయిన్.
- మ. ఇది గాధేయుమహేంద్రజాలము ధర్మశా సమస్తంబు స
మృత మొప్ప నివినిపించెద నివనుము యుష్మత్సూనృతాలాపపం
పద యెల్లం దెలియంగ గోర చలముం బంతంబు రెట్టింప ని
ట్టివశం గుందగ జేసె మాని తనకాటిల్య బు పాటిల్లగన్,
- నీ. ఇది ప్రేతనూమి గా నినకురేశ్వర పావ, నం బగుయజ్ఞవాటంబు గాని
యస్థిప్రోవులును గా వమితసూనృతవచ, స్సౌభాగ్యబహుఃసమిత్సమితి గాని
ఘనకపాలములు గా వనవద్యసాహస, విమలాపకరణపాత్రములు గాని
యస్థిప్రోవులునుగా విమితసూనృతవచ, స్సౌభాగ్యబహుఃసమిత్సమితి గాని
ఘనకపాలములు గావనవద్యసాహస, విమలాపకరణపాత్రములు గాని
రక్తపూర్వము గాదు రాజశ్యలోకైక. నాధహయ్యంగనీనంబు గాని
గీ. కడిదికొట్టులు గవు సంగరజయాంక, పాదుకొల్పిఃభూరియూపములు గాని
చికురజాలంబుగాగు శిక్షితసమస్త, విమతనకపాల నవమళవితర గాని.
- క. ఓలి నిను భృశ్యునిం గా. నేలినయవ్యీరబాహు డిలలోపల జం
డాలుడు గాడు కృతాంకుడు, నాశీకహితాశ్వయాభరణ త్రేళా.
- క. నీసతి బిలిచి తలంకక, దాసింగా నేలునతడు తిక్కంగంగా
భూసురుడు గాడు మాయా. వేసపు గిలిరాజు గాని విమలచరిత్రా.
- తే. నీకుడెదఁబులొక సందేహ మేల, చేరి విశ్వాస మొదవ వీక్షింపు మరుచు
శుద్ధమతి దివ్యవృష్టి యిచ్చుటయే స్వ. మునుగనుంగొని వెఱగంది మనుజవిభుడు.
- వ. ఆనంబకందలితహృదయారవిందుండై చంద్రమతియును గాను నమ్మకానీహాళికి
బురఃప్రణామం బాచరించి వినయవికమితోత్తమాంగుండై.
- ఉ. శ్రీగజేశ మికగుణ జేసి మదీయము లైనయట్టియ
జ్ఞానమందకాగములు సర్వము నాకు దొలంగి పోయె ను
జ్ఞానదివాకగోదయము చాలగ సొంపు వహించె నీభవాం
భోనిధి నేటితోడ నను బూని తరింపగ జేయుజీ దయన్.
- క. మీపబంకజనేవాఁ నైపుణకూనసుని జేసి నను సత్కరుణం
జేపట్టి ప్రోవు భూధర. చాప జగద్భరితరూప చంద్రకలాపా.
- తే. నిన్ను హృదయాంబుజంబున నిండువేడ్క, కొఱల సద్భక్తి నిల్ప గల్గుటయెదక్క
వరము లాం దెవ్వియునునొల్ల వరమునీంద్ర, సముదయాశ్చిత నీమపాదములయాస

వ. అని పలుక నప్పు డప్పు యేవేపువామాంగంబున నున్నస్వమంశచంద్రమతిం గనుం
గొని. 180

ఉ. ఓపికవాణి నీకుఁ గలయోపిక వాణికి లేదు వాని వే
లాపంవేష్టితక్షితిలంబున నీసర లేరు భామినున్
నీపతిభక్తియు క్తియును నీమతిశుదియు నీవివేకవా
జ్ఞైపుణము పృజంగులనాధున కైన మతింప శక్యమే. 190

క. గళమున నొప్పెదురీము, గళసూత్రముపెంపె గాదె గణుతింపగ బె
క్కులు భయదోపద్రవములు. నొలఁగించె భవత్ప్రియునకుఁ దోయజగంధీ. 191

మ. చిరగాలంబు సమగ్రిరాజ్యవిభవశ్రీ జెంది పర్థిల్లి యీ
ధరణీమండల మేలు నీగుప్రియభర్తం గూడి యెఱచి నుం
దరి మా యొద్దనే యుండు మంతయుఁ గృతార్థత్వంబుమై నిప్పు డె
వర మైనం దగ వేడు మిచ్చెద గడు న్వాన్వియ ముహ్వాగ్రగణ్. 192

వ. అనుటయుం జంద్రమతి యగ్నికీద్రానందనచరణారవిదంబులకుం బ్రణమిల్లి యో
తిల్లి యిప్పుటభేదనం బేలుమహీవల్లభుమహారుని సతీపురిం జేసి నాకుం బ్రాపించిన
నింద తొలంగం జేయు మనిన నమందసతోషితస్వాంతి యై యున్నహీపాలబాలకుం
డింతకుమున్న బ్రతుకుభవత్తనూజాపాణింబు లిచ్చితి బరిమహర్షంబునం బొందు
మను సమయంబున. 193

చ. పాలుపుగ నిద్ర మేల్కొనిపోలిక నల్లన లేచి వచ్చె గో
మలపదపద్మసంఘటితిమండలనూపుంకణీవం
బులు గడుఁ బర్వ లేనగధు ముద్దులచెక్కుల దొంగఁడప చు
జ్వలమతి లోహితాస్యదు నిశాకిరతుల్యదు సుభ్రమంబునన్. 194

తే. ఇట్లు వచ్చినదచు నెలమి దొలక, జంద్రమతి చూచి యానందజనితబాష్ప
కణము బుప్పొంగ నక్కన గదియ నొత్తి, యమగ గొగ్గుజేచ్చ ముగ్ధదుచుండె.

క. ఆవేళ గొళికుడు ల, జ్ఞావనతిశిస్కు డగుచు నాగ్రహ మెల్లం
బోవంగ విడిచి యతిదై, న్యావహముగ జిత నొంది యద్భుత మదరిక. 196

క. చిరకాలార్జిత మగుమ, త్వమశపోధనము గంటి వడి కడు డిటిగెన్
దురహంకృతి నే బరికిన, నిరుపమఘోరప్రతిజ్ఞకేపమున నకిటా. 197

ఉ. పాకవిరోధి యేమిటికి బ్రశ్య మొనఁచ సమస్త తాపసా
నీకము నూరకుండ నతినిర్భగర్వము పూని జేలవై
తోకొని యవ్వసిష్ఠమునితోడుత నేటికి నాగ్రహింపితిన్
నాకు వివేహీనత మనంబున నేటికి బుట్టె నయ్యెడన్. 198

- ఆ. కమలధవుతోడ గర్వించి ప్రతిస్పష్టి, శ్వేయ జాతంతినాయ శేనే,
మతిపశేష మెల్ల మందభవిషం, వట్టికాడ వేల వెలుకొంటి, 199
- వ. అని పశ్చాత్తాపమును బొందుచు ముసలొనిసి నిల్చి, నమ్మనికల్లనుండు కృతహీ
నమస్కానుండునుహీనమాణు సుగంధ రారమ్మ గూలంగి నానన భావనం
బుల మనం బలవండు యిట్లనియె. 220
- క. మిగుల బ్ర గూసము నొదెరి, వాణిశసూత్రవనస్సమచిత నిధై
ర్యుణపాగ్రాల్భ్యంబులు, జగదాశ్చ్యంబు లాస్యస స్తుంబుల్. 101
- తే. సత్యమైయొప్పుభవదయసత్యమహిమ, దెలియ గోర మనంబున దలక కేను
విలతకపట్ర కూవుత్తి సతని నిన్ను, బాధ నొనిచి కడు నపరాధ నైతి. 202
- క. క్షమియింపుము నాయపరా, ధము లన్నియు దయ దల్లిం దావక సామ్రా
జ్యము గైకొని యేలుము పూ, జ్యముగా నిక బ్రోవు గూపుజల సిగ దొలకె. 203
- చ. అన విని నవ్వి యొకరణి నావతి యయ్యంగ నీకు బాడియే
మునికులచంద్ర మీరు జగము ల్లానియాడంగ నండువారు మీ
కును నపరాధము ల్లలవె కోరిక లీరిక లెత్త మీకతిం
బునఁ గడు మించె నాయశము పొందుగ నెల్లెవ నేటితోడొక. 204
- క. నామనతి యొకటి వికు మిరి, నోమునిపలతలక మఱచియును రాయము న
న్నే మఱి మగుడంగఁ గొను ను, యేమియు బలుకుకుడు నాకు నితియ చాలు. 205
- ఆ. హీనమతి స్వకత్త మైను బండత్త, మైక ముల్లు మోపునంగ మేక
భూమి యపహరించి పోవంగ వోచిక, యకండు నరక గామి యుండు బుధులు. 206
- శా. నీకప్పు డగుపార్థి వేశ్వరునిచే నిర్వ్యప్రచిన్నుండవై
యేకచ్ఛక్రిము గాగ నీక్షితతిలం జేలచి పాలిపు మ
స్థాక పార్థవలీల నేలము జయక్షితీతలేశుం డం
క్షా కాలగర్వనీవనీచయమహాదావానబన్ధూర్తివై. 207
- ఉ. నావుడు లస్స యయ్యె నరనాథశిగోమణి యట్ల చేయుడున్
నీవె మనిషమూపతివి నిన్ను బ్రీయమున నిల్పద న్ధరి
త్రీవలయులు స్వమును దేజము ప్పగ నేలుచుడుమీ
నావకునం బమోఘము మనంబున స.శయ మింక నేటికె. 208
- తే. ఇందు కొడబడ పుటివే నృపవరేణ్య, పూని బొకితి నని పొమ్ము పోవ కున్న
నరిసి నే నెట్లు చెప్పితి నట్ల చేసి, త్రిం బొందుము సత్యవిన్ధూర్తి మెఱయ. 209
- క. మును దేవసభామధ్య, బున నాచేసినప్రజ్ఞ భూవర తిప్పం
జనునె ప్రజ్ఞాభంగం, బునకుశలను దురితి మెద్ది బుద్ధి దలపక. 210

- చ. నలినసుహృశ్కువీన పనునాల్గుమహాయుగము ల్వసుంధరా
స్థలికి నధీశుగా నిను ముదంబున నిల్పెద నంచుఁ బూని నేఁ
బలికినవాఁడ నాప్రతిని ప్రాప్తి వహింపఁగ నంతకాలమున్
జలధిపరీతభూతలము సర్వము నేలు ప్రజానురాగివై. 211
- కి. మరి మీఁదఁ బాకకాశును, సరిగద్దెయ నొగిఁ జతుర్దశమహామన్వం
తరములు నిలిపెద ననుచుం, దిగముగ నేఁ బల్కినాఁడఁ ద్రిదశులు వినఁగన్. 212
- శ. అరిదాక నుండు మధికా, నందంబును బొంది నీవు నాకంబున సు
కృందమమాటగద్దెయ, నిందుకళాధరునియాన యింక నేమనినన్. 213
- అ. అనిన నొండు పలుక నాత్మలో శంకించె యినకులాధినాథుఁ డేమి యనఁగ
నేమి యగునో యనుచు నెంతయుఁ జుటించు, చున్నయంత శిష్యు లోలిఁ గొలువ.
- ఉ. తోయజగద్భస్మిభుఁడు దుష్కృతహ్వతవజ్రపాణి యా
మ్నాయరహస్యవేది యసమానతపోవిభవప్రభావధౌ
రేయుఁడు శైవమార్గసుచంక్రుఁడు పాశుర దరుంధరీసతీ
నాయకు డవ్యసిష్ఠమునినాథుఁడు వేడుక వచ్చె జెచ్చెరన్. 215
- గీ. పచ్చి రాజీవబాంధవవంశతిలకుఁ నెదుర నిలుచుటయును జూచి హృదయ మలర
మొక్కి యిట్లు పలికె సోమునివరేణ్య, మిగుల బుణ్యుండనైతి నే మీకతమున.
- చ. పరుసముతోడ మోపి నులభంబుగ లోహముఁ గాంచనంబుగాఁ
బువదఁ జేసికట్లు నిరపాయతపోమహిమానుభావబం
ధురుఁ డగుగాధినందనునితోడత న న్నొఱయించి సత్యసు
స్థితరక్తర్తిమంతునిగ జేసితి నెంతయు సత్కృపారతిన్. 217
- క. భూతలనాథులలోపల, నాతత మగురీర్తి నేఁ గృతార్థుఁడ నైతిన్
మితలఁ పానతి యిం డిక, నేతెఱగున నడకు నుచిత మెఱుది యనినన్. 218
- ఉ. శ్రీకరసత్యనైభవపశీకృతచంద్రికశావతఁస యి
క్షాకులక్రీడి నీకతన వన్నియ మించె ధరిత్రిమీఁద ను
శ్లోకద వీవు నీను గలనూసృతధ్యైవివేక దానరే
ఖాకలితప్రతాపములు గన్గొన మెవ్వరియందు నెచ్చటన్. 219
- క. అనఘాత్మ నాపురోహితుఁ, డని యెంతయు నాదరించి యరుదు నాచే
నీనవ్రిణిల దప్పకుండగ, నను గెలిపించితివి త్రిభువనంబు లెఱుంగన్. 220
- క. ఈకాశికమునిపుంగువు, డేకరణి స్మృలగు మనియె నేపారంగా
నాకరణిన మెలగం దగు, నాకాధిపసన్మత యిదియ నాదుతలంపున్. 221
- క. నావుడు గురువాక్యంబులు, దోర్నివక గాధేయనాజ్ఞ తోరపుభక్తిన్

- గాపిప సమమతంచే మ, హీవల్లభుఁ డతనిర్జరేంద్రుని డు కడఁకన్. 222
- సీ. మందనాఁ పనుపున మణిమంధముల వియ, స్నదివారిఁ జొచ్చించి నరవరేణ్యు
జానొంద మంగిళన్నానంబు చేయఁచి, పోవఁజూరమవిధాభాణగంధ
మాల్యాదివస్తుసామగ్రిచే నెత్తియె, శ్రీయ మీఱఁగ నలంకృతు లొనర్చ
చెచ్చికాంతికిలాపకాలపెత్తెదకో, పంభాగమునఁ జాల బ్రతుతి మీఱ
- గీ. మేరుకేభాంబునోడుత మేల మాడు, భద్రశిహాసంబునఁ బరఁగ నుచి
యగ్రిజంబుల నుడితదానాదిపథుల, బ్రీతఁజేతుల గావించి ప్రియము నెలయ. 223
- వ. ఇందు శేషగురుపాపి శేషంబున నవ్విశ్వంధ రామండలంబు సమస్తంబును మాన్దంబున
నేలు మఁ సమగ్రినై భవంబున బట్టులు గట్టె నాసమయంబునఁ గమలాపనాది
గీర్వాణులు వసిష్ఠపిశ్వామిత్రా-సంయమిజనంబులు . ననేకప్రకారంబుల నాశీర్వా
దించి మంత్రాక్షతంబు లిడి పుష్పదు. 224
- సీ. దివి నాదితేయవాసిత్రిము ల్లోషంచె, గురసెను గుప్పగా విరులవాన
గంధర్వాకామినీగానము ల్వలసిల్లె, నప్పన స్త్రీలనాట్యములు చెలగె
నత్య తసౌరభశైల్యమాద్యంబుల, మలయాసలము వీచె గలయ దిశల
దహను డొప్పా - బ్రహ్మక్షణాగ్నులచేత, నిసచంద్రసింధు లేపు చూపె
- గీ. భుజగవశాధనాధర్మగ్నవరాహ, కూక్మహాస్వతంబులు కుతలభార
మెడల విశ్రాంతి పోయించె నెలమి నొలక, సకలజీవులు పొదరిలి సమదముల. 225
- వ. తిదనఁజరంబ. 226
- తే. శుంద్రశేఖరుఁ డాహరిశ్చంద్రుని జూచి, యీవు సాకేతపురమున కేగుమనుచు
హరివింఛిపుండరాద్యమంబులు గొలువ వేచేసె గైలాససంధ్యమునకు. 227
- క. అతిట దద్భ్రత్తాలం, బుతయు నారదునివలన నమరగ విని య
త్యతిప్రమాదభంత, స్వాతుడై సత్యోక్తి సుభ్రమ మొప్పన్. 228
- క. త్మాకాంతిమాళిఁత్నము, రాక పురిం జాటఁ బంచ రమమునఁ దద్వా
రాకర్ణనసంజనితమ, హాకొనుకములఁ జెల్లగి యప్పుడ పొరుల్. 229
- వ. ఒహుప్రకారంబుల నత్యంత రిమ్యంబుగా మరం బలంకరించి రాసమయంబున నపరి
మితకిరీహయగంధపదాసమేశుడై మంగళతూర్కరవంబులు చెలంగ నుహ్విం
సమగ్రివైభవ. బ. 230
- ఉ. పున్నమనాటి రెయిపఁపూర్ణనుధాకరురాక గాంచు ను
పన్నకుతూహలస్ఫుటా ప్స్వగ నంబుధిగాజు దా నెదు
రొక్కన్నవిధంబున స్పృహశిగోమణిరాకమ సత్యోక్తి య
శ్శున్నతభక్తియుక్తి చెలు వొంద నెడ రొక్కనినం బ్రియంబునన్. 231

తే. ఎదురుకొని స భ్రమ బున చనులేళు, న ఘ్రిపంక జములను సాస్తాంగ మెరిగి

కేలుదమ్ములు శిరసాపై గలుకొరిపి, పోకె నిట్లని కనయసంభాషణముల. 232

ఉ. సాంద్రయశోగమాంశన శశ్యవదోమణిహాగ యోహరి

శ్చంద్రనరేంద్ర వలశవనచైత్ర యమిత్రజయప్రతాపని

స్తంద్ర పురందరాదివిబుధవ్రజ జితపట్టభవ్ర భో

గీంద్రన కైన శక్య మగునే నుతియుప భవత్స్వభావముల్. 233

మ. అనఘు డైనవసిష్ఠుతో నొఱసి లోకాశ్చర్యధున్యుంబుగాఁ

దనయక్షీణతపోవిశేషగతిమ న్దప్పించి బ్రహ్మర్షి యై

వినుతిం బొందినవేదమూర్తి త్రిజగద్విఖ్యాతుఁ డగ్రాధినం

దనుఁ డెంతే వెఱుఁ గుద నిల్పితివి నిత్యం బైఃసత్యం బిలన్. 234

తే. మహిమతో నింకఁ బూజ్యసామాజ్యలక్ష్మీ, వెలయఁగైకొని భూవ్రజావితత్త్రిబోవ

వేగ విచ్ఛేయుఁ డని విచ్చ విచుటయును, హర మేదవగు దరహానితాన్యుడగుచు

చ. సముచితవాగ్దశేషముల స కిని మొందగ సత్యక్షేరిను.

త్తమసచివాగ్రణి న్నిజహితస్థి కార్య హస్య వేదిదు

ర్విమతసమూహస హరణవిక్రిమునిం దగ నాదరించి ర

త్తమయవిగూత్న కాంచనఁ ధులు ముదలబుస నెక్కె నున్నతిన్. 236

సీ. అమలంబు లగుచాశురంగబలంబులు, గంమి వీపించి నల్లదల గొలువ

హృద్యంబులై బహువాద్యులంబులు, మోయి మాంధ గానములు చెలంగ

గంకణఝంజులతొక్కిరము ల్చెలరేగ, రిమణులు విజామరములు వీవఁ

గీ. గలకెక్కిన్నులవారకాంతులు వసిడి, పశ్యేగంబుల గత్తిచిపములు నించి

నిందువేడ్క నివాళింప నిజపురంబు. మంచుశుభలగ్నమునఁ బ్రవేశించెన్మృపతి. 237

వ. ఇవ్విధంబులం బురంబుల బ్రవేశించి రాజమార్గంబులం జనునెంచునప్పుడు. 238

సీ. అరవిందనాభుఁ డీయవనీతలేశ్వరుఁ, డీనిఁ యాశరదిందువదన

పాకశాసను డీనివాఁరాస్వయభర్త, పోలామి యీపురధీర్ధిలలామ

నీహారకిరణుఁ డీనిత్యసత్యధనుఁడు, గోహిణి యీపంకడహదళాక్షి

ప్రసవకోనఁడు డీరాజదేవేంద్రుఁడు, రతిదేవి యీలాకనుతిచరత్రి

గీ. యని హరిశ్చంద్రసార్వభౌమాగ్రగణ్యుఁ, జంద్రమతిఁ జూచి యానందజలధిదేలి

పౌరిజనబృందములు సుధాసారమధుగ, చిత్రవాగ్దేవియుల బ్రశంసించి రెలమి.

వ. ఇవ్విధంబులం పౌరిజననికాయసంస్తూయమానుడై హరిశ్చంద్రుండు మహానందంబు

ను బొంది నిజమందిరంబు దిటిసి సముచితవర్తనంబునం బ్రవర్తించుచున యమార్గ

బును బ్రహ్మపరిపాలనాశీలుడై పూర్వం బగురాజ్యము సేయుచుండెనని. 240

మునిపరిమాండ్లయందు, డన, యందు యుక్తివ్యవస్థ నను గాని మునకు వినిపించె హరిశ్చంద్రుడా, వనినాథుక ఛాత్రము బహ్వశ్రీపాశకు. 241

కా. వాగ్భోగీంద్రసుప్తసింధుశరగ్వార్వాహతానుభా
య్యర్థార్థచలచాపగోపనరక్షతోటిచ్చటానుల్లికా
స్రగ్భావిభ్రమశుభ్రేర్తిరుచిహారశ్రేణికాపిస్సు
ద్విగ్భమాకుచమండలాగ్రి వివిభార్థివ్రాతచింతామణి. 242

క. అలఘుప్రతాపితుబర, మలకేంద్రకృపాసమగ్రమహిమార్విత లో
రొక్కలనిగ్రామరికేతన, జలసీమారక్షణైకచాతుర్యనిధి. 243

ఉత్సాహ. రాట్సభాంతకాశధీధురంధరప్రళస్తపా
వృట్సమాగమాంబుధ్యేన్నవీనదాన గర్విత
ద్విట్సమాజదంతిసిహాధీరతానురాచలా
షట్సహస్రవంశమగ్ధసాగరక్షపాధపా. 244

గద్యము. ఇది శ్రీమదాపస్తంబనూత్రపవిత్ర కాండియముచిత్రపరిగోత్ర సకలసుకవి
జనానీకమిత్ర దేవనామార్త్యమహారావినయవివేకవిద్యాలంకారశంకరకవినామధేయ
ప్రణీతం బయినహరిశ్చంద్రోపాఖ్యానం బయమహాప్రబంధమునందు సర్వంబును
బంచమాశ్వాసము.

హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము సంపూర్ణము.

దేశీయద్యాలయ ముద్రాణాలమున ముద్రింపబడినది. రాజమండ్రి

దండకరత్నములు

అంజ నేయదండకము, సూర్యనారాయణదండకము, నూకాలమ్మ
దండకము, సోమాలమ్మదండకము, గంగాలమ్మదండకము, మహాశక్తి
దండకము. ఈ మొదలగు యిరువది దండకములు హిందూదేశములో
తరుచుగా వ్యాపించెడి మహాచిహ్న నుపయోగించుటకు మహాశక్తిదం
డకము మొదలగునవి పనికివచ్చును. వెల 0—6—0

హాస్యపుపాటలు

గుంజడానికి పనికిరాని యింజరంపాట, లంకగాలు చేయుచున్న
రాధాకీబోటు పాట, గుమ్మగు బల్ ముద్దుగుమ్మసుద్దుపాట, వస్త్రాదుల
కైవసు యెత్తరాని బస్త్రాలమోత. తమాషాకు తమాషాపాట. అచ్చ
టచ్చటగల కోర్టుముచ్చట్లు, రండలందలలో సీముండపాట, చిత్రమగు
విచిత్రవివాహము. కంగారులేకుండా కంట్లపోవుటకు కొత్త మొక్కు
బడులు. లౌకికమెరుగని వైదికసరసము. చుచుమగు దాంపత్యపుపాట.
జగమంతయు వ్యాపించిన సిరిసిరిమువ్వపాట. పుదచ్చన యొసగేవల్లమా
లిన కల్లబహుమతులు. వావివసుసలేని జోలపాట. బత్తెములేని ముత్తి
పాట. బాలుల తమాషాకు బండిపాట. చిత్తకార్తిలోగత్తరిలేకుండానే
జగేగోళూరపాట. యెల్లరనేడ్పించు కల్లుపాట. కుండపాట. నారా
యణమ్మ, నాయుడుబావపాట యిల్లెల్లగుల్లజేసి కల్లనిపించు జూదము.
పొడుముకాయ, చేతగాని నామగడ వేరుబడదామురాపాట. నిరసనభా
వముగలిగించు వల్లమాలిన నిరసముతో 26 పాటలు గలవు గ్రామఫోను
వరుసలతో నూతనముగా తయారు కాబడినవి. వెల 0—6—0

కొండపల్లి వీర వెంకయ్య, బుక్సెల్లరు, రాజమండ్రి.

అద్వైతదీపిక.

సోదరా! నీయద్వైతము కొక్కసా చూచుకొనము.

“అవనానకు అందని అష్టల”వలె నీయద్వైతమును ఎవరెన్ని విధములఁ జెప్పినను, తప్పి, ఒప్పి, కాకపోదు. మొగమాటమునకు కలలెరుంగుతము దొరుపక నిన్ను చీకాకుపరచు నవసరములేకుండ దురద్వైత గ్రహశాంతికొరకు నీ “అద్వైత దీపిక” కరదీపికగా నుండ గలదనునమ్మకముతోఁ జెక్కుసంగతులు జేర్చి, ముహూర్తభాగము, జాతకభాగము, సాముద్రికభాగము, వాస్తుప్రకరణము, ప్రశ్నభాగము గాళిశాస్త్రము, సాముద్రికభాగమును ఏమభాగములు గలిపి ఒకే పుస్తకముగా బయలుపఱచేసెమున్నాము. స్వచ్ఛందమునకు చుపకరించునది గనుక వెల 0—10—0 మాత్రమే.

సాముద్రికశాస్త్రము.

భారతీయ సోదరా?

నీచేతని నీజీవమున యితరులయెదుట బెర్తనవసరములేదు. గౌరవనీయమునందలి పాఠశ్రామికాని వృత్తాంతభాగము పాఠశ్రామిక గ్రంథములు నీకొనలేదనుటకు సాముద్రికశాస్త్రమున నెట్లొక షేషముదా నుండును. దీనిని తీరికకవి నీయు. నీలి స్వభాగమున దీనిని నీలి రేఖలయొక్క గ్రంథములను యితరుల నాయ పాఠశ్రామికముల కొందువు. సర్వజనాదరంబున బడిసిన యీగ్రంథమున ముద్రాధ్యులు రచించిన దీనియందు నీలి, గిమ్మ, పుస్తకముల త్పర్యసహితంబుగ నీలి, పుస్తకమున యీ ముద్రలు చూడవచ్చు. పండితులకంటె ముందు పాఠములు చూడవచ్చు.

కొండపల్లి పేరె వాకియ్య, బుక్స్టర్లు

శివానందలహరి

వేదాంతమంతయు కలియుగాంతమువఱకు నిలుచునట్లు—ముక్తి
యంతయు తన శక్తి దైవనే నిలిచినట్లు—దైవబలమే తమబలమని సన్య
సించిన సాధువులు వాఙ్మనునట్లు—దుర్బలమగు నీకాయ మేగిన పిదప
అంతయు వమ్మనినట్లు—జగద్గురుని శాసనవాక్కులు అర్థములతో సహా
చక్కగ ముగించి, సరసమగు వెలతో బయల్పడినది. కాన ఆంధ్రు
లెల్లరు ఆదరాముచూపి, పఠనజేయవలసిన యీ తరుణమును వృథా
గానీయకుడని హెచ్చరించుచున్నాము.

వెల 0—8—0

ఆ శా పి శా చ ము

అద్భుతములచే నిండిన అపరాధ పరిశోధక నవల.

కుందనలాలు నానహించిన ఆ శా పి శా చ ము మాధవలాలు మర
ణమునకు కారణమైనది. భిక్ష—భిక్షలో—కక్ష—కక్షలో—లక్ష—
లక్షలో—శిక్ష. శిక్షింపబడవలసిన పాతూరి వీరగ్గును పట్ట కగ్గుములులేక
రక్షకభటులు కిక్కురుమనలేదు. వీరేంద్ర కేశరి చర్యలలో అంతయు
నిరాశ—రాఘవుల నడతలో పెరాశ—కుందనలాలు కుదింపులో అం
తయు దురాశ—ఆఖరు కంతయు నిరాశ—రజాకు రంగు-సీత సిగ్గు-
కాంతమ్మ కెగ్గు-కుందనలాలుకు కెగ్గు-ఈయెగ్గు పెగ్గులన్నియు కలిసి కుం
దనలాలున కురిశిక్ష చెప్పించినవి. విశ్వాసరావు విశ్వాసములో-రజాకు
రదువను లండరు నోలలాడవలసినదే? రాక్షసుడుగా నటిం
చునా? వీరుపై పోరులలో సహితము పుద్యోగస్తుల రక్షిం
చునెవ్వరు? చదివిన గాని తెలియదు.

300 పేజీలు. వెల 1—8—0

య్య, బుక్కెల్లరు, రాజమండ్రి.

మనసు ఫౌండేషన్ పుస్తకాల పరిశీలనావర్టిక

పుస్తకం సంఖ్య	TPLA1248158
పుస్తకం పేరు	పారిశ్రామిక పాఠ్యావళి
తారీఖు	29/10/24
ముందు అర్థ	YES
వెనుక అర్థ	YES
మొత్తం పేజీలు	117
విద్య సైజు పేజీలు	No
భాష పేజీలు	2
లేని పేజీలు	65TO68
తయారు చేసినది	Rehanna
పేజీలు విడదీసినది	Rajkumar
స్కాన్ చేసినది	THASIN
పరిశ్ల చేసినది	
పేజీలు పరిశీలించినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
పరిస్థితి	